

**Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України**

Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні

*Матеріали круглого столу, присвяченого Дню прав людини
та Міжнародному дню боротьби з корупцією*

13 грудня 2019 року

М. Черкаси

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голова:

ТИЩЕНКО Олександр Михайлович – в. о. начальника Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України.

Члени програмного комітету:

БІЛЕКА Аліна Анатоліївна – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту, кандидат юридичних наук, доцент;

КРИШТАЛЬ Тетяна Миколаївна – завідувач кафедри управління у сфері цивільного захисту, доктор економічних наук, доцент;

КУЗНЕЦОВА Людмила Валеріївна – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту, кандидат юридичних наук.

МАРЦЕЛЯК Олег Володимирович – завідувач кафедри конституційного права Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України;

МИКОЛЕНКО Віктор Андрійович – професор кафедри управління у сфері цивільного захисту, доктор юридичних наук;

ПІКОВСЬКИЙ В'ячеслав Юрійович – суддя Придніпровського районного суду м. Черкаси;

СВІРЕНЮК Олександр Олександрович – начальник Головного територіального управління юстиції у Черкаській області;

ТЕПТЮК Максим Петрович – адвокат;

ТОМЕНКО Микола Володимирович – професор кафедри управління у сфері цивільного захисту, доктор політичних наук;

ЧУБАНЬ Вікторія Сергіївна – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту, кандидат економічних наук, доцент.

Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали круглого столу. – Черкаси: ЧІПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2019. – 116 с.

У збірнику міститься стислий виклад доповідей учасників круглого столу «Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» з проблем юриспруденції, економіки, філософії, освіти, історії, цивільного захисту, проблем запобігання корупції в усіх сферах суспільного життя та питань євроінтеграції на шляху сучасного українського державотворення.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету цивільного захисту
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 6 від 11 грудня 2019 р.)

Дозволяється публікація матеріалів збірнику у відкритому доступі комісією інституту з
питань роботи із службовою інформацією
(протокол № 27 від 06 грудня 2019 р.)

Шановні колеги!

Насамперед хочу висловити подяку всім, хто знайшов можливість взяти участь у роботі круглого столу «Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні».

Проблеми державотворення в контексті європейської інтеграції України є на сьогодні дуже актуальними, адже у світі невпинно відбуваються глибинні й об'єктивні процеси становлення єдиного відкритого суспільства, що живе за принципами демократії.

Однією із найважливіших особливостей сучасності є питання прав людини, створення рівних можливостей для самореалізації особистості. Саме за рівнем захисту прав людини і громадянина оцінюються ефективність діяльності органів державної влади, ступінь демократичності держави в цілому.

Необхідність в захисті прав виникає, коли є перешкоди в здійсненні прав і свобод, усунення недоліків в їх реалізації і відновлення порушеного права. Такий захист здійснюється шляхом втручання органів держави в процеси реалізації прав і свобод, як охоронна реакція на відхилення від правопорядку.

Метою роботи круглого столу є залучення здобувачів, викладачів закладів вищої освіти та практиків до наукової дискусії з актуальних питань, що стосуються сучасного стану державотворення та захисту прав людини.

Питання, що виносяться на обговорення учасниками круглого столу, є вкрай важливими, оскільки у правах, свободах та обов'язках оформлюються стандарти поведінки особи в державі.

Хочу побажати учасникам круглого столу плідної співпраці, активного обміну науковими доробками та цікавими ідеями. Сподіваюсь, що його результати допоможуть отримати нові знання, розробити інноваційні пропозиції, які сприятимуть вирішенню складних та важливих завдань, поставлених перед працівниками правової сфери.

В. о. начальника
Черкаського інституту пожежної
безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного
захисту України,
кандидат технічних наук, професор

О.М. Тищенко

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС АДМІНІСТРАТИВНОГО АРЕШТУ ЧИ ЗАТРИМАННЯ

Бабійчук О. О., Корнієнко М. В.

Одеський державний університет внутрішніх справ

Позбавлення людини можливості вільно пересуватися, обирати місце проживання, коло спілкування, спосіб життя є одним з найтяжчих обмежень, які застосовуються в сучасному світі до правопорушників різного ступеня небезпечності.

Відповідно до ст. 32 Кодексу України про адміністративні правопорушення Адміністративний арешт устанавлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень на строк до п'ятнадцяти діб. Адміністративний арешт призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) [2].

Адміністративний арешт не може застосовуватись до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до дванадцяти років, до осіб, які не досягли вісімнадцяти років, до інвалідів першої і другої груп.

При затриманні громадян України, іноземців та осіб без громадянства працівники поліції зобов'язані забезпечити дотримання тих прав та основоположних свобод, які передбачені Конституцією України, нормами міжнародного права та відомчими нормативно-правовими актами.

Відповідно до ст. 5 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року: кожен має право на свободу і особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків та відповідно до процедури, встановленої законом:

- а) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;
- б) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;
- в) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;
- г) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу;
- д) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;
- е) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції [3].

Кожен, кого позбавлений свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним.

Кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.

В разі затримання або арешту особи (взяття під варту) працівники поліції зобов'язані:

1) повідомити підстави та мотиви затримання або арешту, роз'яснити право щодо оскарження затримання;

2) негайно після фактичного затримання або арешту особи повідомити орган (установу), уповноважений (у) законом на надання безоплатної правової допомоги;

3) надати у друкованому вигляді положення статей 28, 29, 55, 56, 59, 62 і 63 Конституції України [1];

4) роз'яснити право захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника, у тому числі за рахунок держави у випадках, передбачених кримінальним процесуальним законодавством та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги;

5) негайно, але не пізніше ніж через дві години після затримання або арешту повідомити родичів затриманого і в разі вимоги - захисника та адміністрацію за місцем роботи чи навчання.

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що право кожного на життя та свободу охороняється законом. Ніхто не може позбавити особу таких прав, окрім випадків, передбачених законодавством України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України (електронний ресурс [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>]).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (електронний ресурс [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/stru#Stru>]).
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (електронний ресурс [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004]).

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

Безруков Г. К., Кузнецова Л. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Аварійність на автомобільному транспорті – це об'єктивне явище, яке виникло не сьогодні й не вчора, а ще в перші роки автомобілізації, і її розвиток тісно пов'язаний саме з цим процесом який має досить багато взаємообумовлених факторів. Сьогодні як і в минулому на розв'язання цієї досить нагальної проблеми, спрямовуються думки багатьох вчених. Втім наразі немає одностайної думки відносно єдиного показника ефективності заходів щодо боротьби з аварійністю на автошляхах. Однак, загально прийнятим мірилом стану дорожньо-транспортних пригод виступають їх кількісні показники та тяжкість наслідків – загибель й травмування людей. Тобто, найоб'єктивнішим критерієм динаміки стану аварійності є статистичні дані.

Аналіз значного масиву статистичної інформації надає змогу розробляти та здійснювати різноманітні заходи щодо зниження рівня дорожньо-транспортних пригод. І чим повніше та достовірніше буде така інформація, тим ґрунтовніше будуть зроблені висновки, встановлений причинно-наслідковий зв'язок скоєння аварій, стан діяльності щодо їх попередження, а також можливості нівелювання причин ДТП у майбутньому. Саме це надасть змогу ефективніше здійснювати вдосконалення всіх компонентів системи безпеки дорожнього руху та оперативно реагувати на зміну обстановки. Однак,

необхідне підкреслити, все це не буде мати реального ефекту коли статистичні дані не відповідатимуть дійсності.

Як і раніше на автошляхах країни багато водіїв низької кваліфікації, і якщо в минулому система підготовки водіїв не встигала за кількістю бажаючих отримати відповідну кваліфікацію, то наразі сама якість підготовки залишається на досить низькому рівні, а кількість безпосередніх учасників дорожнього руху тільки зростає. Тому постійне підвищення вимог до якості підготовки водіїв і періодична перевірка їх професійних знань нададуть змогу запобігти значній кількості ДТП і зберегти людське життя.

Ще одним напрямком, на який потрібно звернути увагу в світлі розв'язання проблеми боротьби з аварійністю є тісна співпраця всіх державних і громадських інституцій. Така необхідність зумовлюється й тим фактом, що на протязі значного проміжку часу боротьба з аварійністю не може бути вирішена тільки силами правоохоронних органів. Враховуючи набутий історичний досвід, необхідно постійно проводити роботу серед водійського складу щодо підняття рівня дисципліни та професійної кваліфікації. А виховання громадян стосовно дотримання ними правил дорожнього руху потрібно починати ще з дитячих садків, розвиваючи їх правову свідомість у цій сфері і протягом навчання у середній та вищій школі. Варто залучати до цієї роботи й засоби масової інформації, насамперед – ресурси Інтернету, радіо, телебачення та друковані періодичні видання.

Стосовно боротьби з аварійністю, то на основі вищевикладеного можна підсумувати, що розв'язання цієї нагальної проблеми повинно ґрунтуватися на комплексному підході з залученням різноманітних державних і громадських органів з використанням всього наявного механізму впливу на порушників правил дорожнього руху та застосування ефективних заходів щодо їх попередження. Координуюча та провідна роль у цьому процесі повинна відводитися органам внутрішніх справ, які на підставі залучення досягнень науки і техніки, впровадження закордонного досвіду та позитивних надбань минулого, відповідно до реалій сьогодення, в змозі забезпечити безпеку громадян на шляхах України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 12 липня 1984 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Бело́ва О. А., Пасинчу́к К. М.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

З 2014 року Україна, розпочавши один із базових стратегічних проєктів державотворення – реформу децентралізації, будує повноцінну систему місцевого самоврядування. Розв'язання проблем місцевого самоврядування дійсно стало одним із ключових викликів для нової української влади. Триває системний процес розвитку

регіонів із реальним врахуванням в процесі об'єднання громад їхніх особливостей – історичних, природних, культурних, безпекових факторів тощо.

Відповідно до вимог чинного законодавства в Україні має бути побудована проста й логічна система місцевого самоврядування, здатна забезпечити комфортне та безпечне життя громадян. Найважливіші для людей повноваження передаються на найближчий до них рівень влади.

Прийняті умови життєдіяльності людини прямо залежать від її умов безпечного перебування в навколишньому середовищі. Тому один із основних заходів реформування адміністративно-територіального устрою країни – побудова такої системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, що спроможна гарантувати безпеку людини.

Погіршення екологічної обстановки, урбанізація, науково-технічний прогрес, збільшення кількості транспортних засобів, нестабільна політична ситуація та воєнні конфлікти – все це призводить до збільшення кількості аварій, катастроф, стихійних лих та інших надзвичайних ситуацій (НС). В Україні щорічно виникають тисячі надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, внаслідок яких гине велика кількість людей.

Тому захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від НС шляхом запобігання таким ситуаціям, мінімізації та ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період належить до основних функцій держави і згідно із законодавством, має назву цивільного захисту.

На сьогоднішній день вкрай важливим для попередження та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій є ефективна система державного управління. Адже надзвичайні ситуації будь-якого характеру завжди приносять негативні наслідки як для всієї соціально-економічної системи країни, так і для кожної людини. І оскільки вони поширюються досить швидко, важливим є своєчасно та оперативно відреагувати на них та мінімізувати їх наслідки. Саме ці завдання повинні бути в пріоритеті органів місцевого самоврядування.

Органи місцевого самоврядування повинні швидко та професійно реагувати на надзвичайні ситуації. Однак на ефективність діяльності органів місцевого самоврядування впливає механізм взаємодії між різними рівнями місцевого самоврядування, а також достатньої кількості сил та засобів.

Якщо охарактеризувати теперішнє функціонування місцевого самоврядування стосовно безпеки життєдіяльності територіальних громад, зауважимо, що рівень належного захисту населення та території від надзвичайних ситуацій є надзвичайно низьким. У цьому плані існує багато проблем, які необхідно вирішити, зокрема місцева рада невеликої за чисельністю територіальної громади не може реалізувати свої повноваження через обмеженість у фінансових ресурсах. Тобто визначені Конституцією України права людини на безпеку життя, на захист здоров'я, більшість територіальних громад не може забезпечити.

Тому сучасний стан завдань органів місцевого самоврядування із безпеки життєдіяльності територіальних громад потребує вдосконалення. А саме: необхідно розширити функціональні можливості органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту та протидії надзвичайних ситуацій.

Досвід європейських країн показує цілу низку досягнень щодо комплексної протидії надзвичайним ситуаціям для вивчення і пристосування до потреб українського сьогодення. Приклад організації діяльності місцевого самоврядування

європейських країн підтверджує можливість і необхідність децентралізації влади в державі і передачі окремих функцій у сфері цивільного захисту на місцеві органи.

Для того щоб це відбулося в Україні, має бути політичне визнання необхідності та набуття спроможності органів місцевого самоврядування у запобіганні надзвичайним ситуаціям і ліквідації їх наслідків.

Відповідно до Кодексу ЦЗ [1] та Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [2] до компетенції об'єднаної територіальної громади у сфері ЦЗ пропонується віднести наступні повноваження:

- забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення НС;
- організація робіт з гасіння пожеж, ліквідації наслідків НС;
- організація укриття населення в захисних спорудах цивільного захисту;
- організація та здійснення евакуації населення, майна у безпечні райони, їх розміщення та життєзабезпечення;
- забезпечення хімічного, радіаційного та медичного захисту населення.
- здійснення навчання населення до дій у НС;
- створення та розвиток місцевих пожежних команд.

Основні функції органів місцевого самоврядування із забезпечення безпеки життєдіяльності територіальних громад потребують вдосконалення. Однак таке реформування повинно відбуватись на основі досконалої нормативно-правової бази. Тому першоосновою для забезпечення надійного захисту населення є вдосконалення вітчизняного законодавства з цивільного захисту та надзвичайних ситуацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс] : Закон України від 2 жовт. 2012 р. № 5403- VI. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
2. Концепція реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://civilrada.in.ua>

ОРГУСЬКА КОНВЕНЦІЯ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ОХОРОНІ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРАВ ЛЮДИНИ

Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Права людини та якість довкілля дуже тісно пов'язані. Деякі порушення прав людини спричиняють чи впливають на погіршення стану довкілля. І навпаки, погіршення стану довкілля має наслідком порушення прав людини, таких як право на життя, здоров'я, права власності, права на розвиток, на інформацію тощо. Зв'язок між правами людини і довкіллям також інтегровано в концепцію сталого розвитку, реалізація якої потребує покращення стану довкілля та стану реалізації і дотримання прав громадян [1, с. 32-33].

Конвенція Європейської Економічної Комісії ООН про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, отримала назву Оргуська за місцем її підписання (м. Оргус, Данія, 23–25 червня 1998 р.). та набрала чинності 30 жовтня 2001 р. Оргуська конвенція

заснована на положеннях першого принципу Стокгольмської декларації (щодо питань навколишнього середовища) [2], десятого принципу декларації Ріо-де-Жанейро [3]. (щодо навколишнього середовища та розвитку). Україна підписала Оргуську конвенцію 25 червня 1998 р., а ВР України ратифікувала її 6 липня 1999 р. [4].

Оргуська конвенція була прийнята з метою сприяння захисту права кожної людини нинішнього і майбутніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров'я та добробуту, кожна із Сторін гарантує права на доступ до інформації, на участь громадськості у процесі прийняття рішень і на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища, відповідно до положень зазначеної Конвенції.

Питаннями дотримання Оргуської конвенції опікується Комітет з дотримання Оргуської конвенції, що був заснований у 2002 році рішенням Наради сторін Оргуської конвенції та складається із 9 членів.

Одне із основних його завдань – це розгляд питання дотримання положень Оргуської конвенції та винесення рекомендацій країнам. Комітет може прийти до висновку, що держава дотримується положень Конвенції, не дотримувалася положень Конвенції в конкретній справі (ситуації) чи не дотримується положень Конвенції взагалі. Комітет готує свої рекомендації, які можуть навіть стосуватися випадку, коли країна визнана такою, що дотримується положень Конвенції. Такі рекомендації розглядає Рада сторін, яка може прийняти одне з таких рішень: 1) надати державі рекомендації, 2) зобов'язати державу надати комітету стратегію щодо дотримання Конвенції та звіт про впровадження такої стратегії, 3) прийняти декларацію про недотримання, 4) винести попередження, 5) призупинити права та привілеї країни як наслідок призупинення дії Конвенції, 6) прийняти інші неконфронтаційні, несудові і консультативні заходи, які можуть бути доцільними. Демократичність цього механізму полягає в тому, що ініціювати справу в комітеті можуть навіть представники громадськості, які мають рівні права з представниками урядів держав у процедурі розгляду справи в комітеті – право надавати докази, пояснення, право доступу до засідань комітету, проектів рішень комітету, участі в зустрічах наради сторін та моніторингу виконання рішень наради сторін. Громадськість може ініціювати справи щодо порушення Конвенції країною, громадянами якої вони є (чи в якій зареєстрована громадська організація), чи іншою країною – стороною Оргуської конвенції.

Незалежність діяльності комітету гарантується тим, що його члени діють у персональній якості і не є офіційними представниками урядів, кандидатури членів може висувати також громадськість, а обирати - Рада сторін шляхом консенсусу з дотриманням принципу географічного представництва.

Отже, Оргуська конвенція – принципово новий вид угоди у сфері охорони довкілля, оскільки нею визнані обов'язки нинішнього суспільства перед майбутніми поколіннями зробити так, щоб кожен громадянин жив у довкіллі, сприятливому для його здоров'я та благополуччя.

Варто також зауважити, що Оргуська конвенція покладає на державні органи країн-учасниць чіткі зобов'язання перед суспільством щодо забезпечення доступу до інформації, участі громадськості у процесі прийняття рішень та доступу до правосуддя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Права людини та охорона довкілля: навчально-методичний посібник для тренерів (суддів-викладачів) / за заг. ред. О. В. Кравченко; Національна школа суддів України. К. : МБО "Екологія – Право – Людина", 2016. 252 с.

2. Стокгольмська декларація від 16.06.1972 р. [Електронний ресурс] // Ліга : Закон. – 1 файл. – MU72006.LHT. – Назва з екрана.

3. Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища та розвитку від 03.06.1992 р. [Електронний ресурс] : // Ліга : Закон. – 1 файл. – MU92340.LHT. – Назва з екрана.

4. Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля : Закон України від 06.07.1999 р. за № 832–XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 34 (27.08.99). – Ст. 296.

5. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93 (15.12.2008). – Ст. 3103.

6. Екологічні права людини в міжнародному праві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www-ecology.univer.kharkov.ua/docum/kafedra_mon/Gololobova/mizhnarodne%20ecopravo.pdf.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

Бондар М. В., Пасинчук К. М.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Основа правової держави – дотримання прав та свобод людини, створення умов для їх реалізації, всебічний захист та гарантування їх відновлення. Усе це неможливо без досконалого юридичного механізму забезпечення основних прав і свобод людини та громадянина. Провадження у справах про адміністративні правопорушення (проступки) є самостійним видом адміністративно-юрисдикційних проваджень. На нього поширюються всі загальні ознаки, властиві юрисдикційним адміністративним провадженням. Водночас основні відмінності провадження у справах про адміністративні правопорушення стосуються характеристики суб'єктів, уповноважених розглядати подібні справи, та змісту окремих стадій, з яких складається зазначене провадження.

У структурі кожного провадження виокремлюють стадії провадження, відносно відмежовані, виділені в часі й логічно пов'язані сукупності процесуальних дій (процедур), які відрізняються колом суб'єктів і закріплюються відповідними процесуальними актами.

Учасники процесу – це громадяни, інші особи, колективи громадян та організацій в особі їх представників, які наділені правами і мають певні обов'язки, що дозволяють їм брати участь у розгляді адміністративної справи з метою захисту своїх прав та законних інтересів або прав та законних інтересів осіб, яких вони представляють, а також сприяти здійсненню адміністративного процесу [1].

Розгляд справ про адміністративні правопорушення здійснюють уповноважені посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку та здійснює державний ринковий нагляд у сфері своєї відповідальності, відповідно до статей 223 та 244-19 КУпАП [2].

Основною проблемою, яка на наш погляд потребує негайного вирішення, є те, що з року в рік стан виконання вимог пожежної та техногенної безпеки на об'єктах погіршується. У подальшому не виконання вказаних вимог призведе до виникнення більшої кількості пожеж та надзвичайних ситуацій техногенного характеру, загибелі і

травмування на них людей, великих матеріальних збитків держави та суб'єктів господарювання.

За інформацією Державної служби із надзвичайних ситуацій упродовж останніх п'яти років в Україні сталося близько 353 тисяч пожеж, на яких загинуло понад 11 тисяч осіб, а прямі збитки від них становлять майже шість мільярдів гривень.

Водночас, максимальний штраф, накладений на правопорушника, становить 170 гривень. У результаті керівникам підприємств простіше сплатити штраф, ніж виділяти кошти на забезпечення належного рівня пожежної безпеки.

Тому є необхідним запровадження нових превентивних механізмів забезпечення належного рівня техногенної та пожежної безпеки у державі. З метою вирішення цього дисбалансу необхідно внести змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно - деліктне право): навч. посібник / В.К. Колпаков. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 256 с.
2. Закон України від 07.12.1984 № 8073-X «Кодекс України про адміністративні правопорушення».

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ

Буджерак М. Р., правозахисник, адвокат

Термін “боротьба зі злочинністю” передбачає активність діяльності щодо протидії їй. Активність – це цілеспрямованість та ефективність. Під цілеспрямованістю розуміємо наявність чіткої мети дій і реальне бажання їх досягнення. У контексті боротьби зі злочинністю це реалізується через кримінальну політику держави, спрямовану на боротьбу з кримінальними проявами, а також програми, що приймаються для її здійснення.

Корупція, як специфічне соціальне явище, у контексті боротьби зі злочинністю має виняткове значення і викликає особливий інтерес з огляду на низку обставин. По-перше, корупція не має чіткого правового визначення. По-друге, вона багатоманітна і характерна для будь-якого апарату державного управління. По-третє, вона нерозривно пов'язана з організованою злочинністю. По-четверте, боротьба з нею тільки заходами кримінальної дії не може бути достатньо ефективною. По-п'яте, її вивчення є виключно важливим джерелом для глибинного дослідження злочинності й розроблення на цій основі заходів боротьби з нею.

До негативних наслідків корупції належать:

- 1) поширення тіньової економіки, що призводить до зниження кількості надходжень і зменшення обсягу державного бюджету;
- 2) порушення конкурентних механізмів ринку. Корупція ставить учасників ринку в нерівні умови;
- 3) неефективний розподіл державних бюджетних коштів;
- 4) підвищення кінцевої ціни продукції і послуг через “корупційні витрати”;
- 5) погіршення інвестиційного клімату, уповільнення економічного зростання;
- 6) збільшення і консервація диференціації доходів населення;
- 7) зрощення організованої злочинності з корумпованими групами урядовців і підприємців;

8) зміщення мети і завдань політики від загальнонаціонального розвитку до забезпечення владарювання корупційних угруповань;

9) зменшення рівня довіри громадян до влади, правовий нігілізм;

10) зниження рівня довіри політичного іміджу країни, падіння престижу країни на міжнародній арені, виникнення загрози політичної та економічної ізоляції.

Для нас є звичним уявлення про корупцію лише як про негативне явище. Проте, дослідження, зроблені соціологічними центрами дозволяють дійти висновку як про деструктивний, так і конструктивний вплив явища корупції на офіційну економіку в країні. Конструктивний вплив виявляється в умовах державних обмежень, коли корупція сприяє економічному розвитку і підвищенню ефективності. Корупція, як кримінальне явище, тісно взаємопов'язана з організованою злочинністю. Організована злочинність не тільки проникає у структури влади, а й використовує їх для створення більш сприятливих для себе умов. Значне поширення корупції відображає якісно новий рівень організованої злочинності, сьогодні є реальним чинником дестабілізації обстановки у країні, загрози дискредитації перетворювальних процесів у економіці. Усе це потрібно враховувати при розробленні політики боротьби з корупцією.

Корупція скрізь і завжди має різні прояви. Причини її виникнення і поширення в системах державної служби різних держав різноманітні, а тому і спроби виробити універсальні адміністративно-правові засоби щодо попередження корупції є майже не реальними. Корупція становить одну з головних перешкод на шляху соціального реформування, забезпечує перехід багатства, створеного працею багатьох поколінь, і величезних грошових коштів до рук цинічних ділків, які переводять капітали за кордон [3, с. 29].

Одним із головних чинників, що не дозволяє ефективно протидіяти корупції, є неготовність політичних сил і правоохоронних органів до безкомпромісної боротьби з нею, відсутність політичної волі, політичних і соціальних традицій публічного викривання корупціонерів, а також сучасних спеціальних криміналістичних методик виявлення актів корупції [1].

Існує три основні причини: по-перше, заходи кримінального переслідування не в змозі усунути широкомасштабну корупцію; по-друге, якість роботи правоохоронних органів далеко не на найвищому рівні, працівники самі часто є корупціонерами; по-третє, правоохоронна система не в змозі сама протидіяти цьому, докладати зусиль мають спільно держава і суспільство. Поки політична і правляча еліта не на словах, а на ділі не усвідомлює, що боротьбу зі злочинністю слід почати із самої себе, важко розраховувати на будь-який ефективний кримінологічний та кримінально-правовий контроль [1]

Причинами низької ефективності боротьби з корупцією урядовці зазначили такі [2]:

а) демонстрацію видимості боротьби з корупцією, насамперед притягнення до кримінальної відповідальності лише представників нижчої ланки – 92,2 % ;

б) відсутність ефективного законодавства щодо боротьби з корупцією – 91,9 %;

в) участь у корупційних виявах тих, хто повинен протидіяти їй – 89,0 %;

г) наявність імунітету – 88,8 %.

Відповідь на питання про те, хто повинен здійснювати боротьбу з корупцією, на наш погляд, однозначна: законодавчі та виконавчі гілки влади через свої структури й органи і зверху вниз, а не навпаки, інакше боротьба з корупцією не матиме позитивного результату.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Беззуб І. Антикорупційна політика в Україні / І. Беззуб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com>.

2. Гармашин П.І. Аналіз соціологічних досліджень фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/3.pdf

3. Романюк Б.В. У боротьбі з організованою злочинністю та корупцією важливі конкретні дії // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – К., 2004. – № 9. – С. 28–31

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ПИТАННЯХ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Вдовиченко О. М.

Одеський державний університет внутрішніх справ

Конституція України закріплює суспільний і державний устрій країни, функції органів державної влади, основні права та обов'язки громадян. Забезпечення прав і свобод людини несумісне з дискримінацією за будь-якою ознакою, зокрема і за віком, а будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом [1]. Так Закон України «Про Національну поліцію» передбачає, що поліція вживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі [2]. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» приділяє увагу і захисту дітей, коли постраждалою особою є дитина, будь-які дії, що вчиняються щодо неї, базуються на принципах, визначених Конвенцією ООН про права дитини, Конвенцією Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Європейською конвенцією про здійснення прав дітей та законодавчими актами України у сфері захисту прав дитини [3].

Однією із особливостей законодавства є те, що одним з превентивних заходів вчинення домашнього насильства згідно закону є вжиття спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, зокрема: терміновий заборонний припис стосовно кривдника; обмежувальний припис стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Терміновий заборонний припис виноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення [4]. Терміновий заборонний припис може містити такі заходи як зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою. Під час вирішення питання про винесення термінового заборонного припису пріоритет надається безпеці постраждалої особи. Зазначена вимога поширюється також на місце спільного проживання (перебування) постраждалої особи та кривдника незалежно від їхніх майнових прав на відповідне житлове приміщення.

Перед винесенням термінового заборонного припису поліцейським обов'язково проводиться оцінка ризиків, яка і буде являтися підставою для вибору заходів, на сьогоднішній день нормативно-правовий документ який буде закріплювати бланк оцінки ризиків та порядок її проведення, знаходиться на погодженні у Міністерства внутрішніх справ України та Міністерством соціальної політики України. Затягування в закріпленні

на нормативно-правовому рівні цієї норми може призвести до невжиття поліцейським заходів з реагування на факт домашнього насильства, а саме застосування термінового заборонного припису стосовно кривдника, що в свою чергу може бути наслідком допущення повторності його скоєння з настанням тяжких наслідків або смерті потерпілої особи.

Працівники уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України можуть у встановленому законом порядку застосовувати до кривдника поліцейські заходи примусу терміново покинути житлове приміщення, якщо терміновий заборонний припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити. Терміновий заборонний припис вноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівником уповноваженого підрозділу органів поліції за результатами оцінки ризиків (оцінка ризиків - оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи), питання оцінки ризиків в повній мірі не врегульоване в законодавстві України.

Терміновий заборонний припис вноситься строком до 10 діб. Терміновий заборонний припис вручається кривднику, а його копія - постраждалій особі або її представнику. Дія термінового заборонного припису припиняється у разі застосування до кривдника судом адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у кримінальному провадженні. Кривдник, стосовно якого винесено терміновий заборонний припис, згідно з яким він повинен залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, зобов'язаний повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ органів Національної поліції України за місцем вчинення домашнього насильства.

Особа, стосовно якої винесено терміновий заборонний припис, може оскаржити його до суду в загальному порядку, передбаченому для оскарження рішень, дій або бездіяльності працівників уповноважених підрозділів органів Національної поліції України.

Зняття кривдника з профілактичного обліку здійснюється уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України, який взяв його на профілактичний облік, автоматично після завершення встановленого строку, якщо інше не передбачено законодавством. Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника затверджується Міністерством внутрішніх справ України.

Протидія домашньому насильству вимагає від працівників правоохоронних органів, громадськості постійних зусиль, спрямованих на попередження правопорушень, скоєних у сімейному середовищі.

Як свідчить практика, близько половини сімейно-побутових конфліктів залишаються латентними аж до моменту скоєння злочину, тобто потерпілі не бажають, а найчастіше соромляться повідомляти про факти домашнього насильства не вірять у можливість реальної допомоги з боку правоохоронців. Тому одним з основних завдань поліції у протидії такому насильству є роз'яснення населенню того, що приховування подібних фактів що є помилкою і робить можливим скоєння тяжчих злочинів надалі.

Індивідуально-профілактична робота поліцейського з особою, яка вчинила домашнє насильство здійснюється з використанням методів: переконання та примусу. Реалізація методу переконання здійснюється у формах: проведення профілактичних бесід

про неприпустимість протиправної поведінки; роз'яснення наслідків протиправної поведінки; проведення профілактичних бесід з постраждалим від домашнього насильства на тему віктимної поведінки; виявлення серед мешканців громади, осіб, які можуть вплинути на свідомість та поведінку особи, схильної до вчинення домашнього насильства; спостереження за способом життя особи, яка схильна до вчинення домашнього насильства; надання допомоги правопорушнику (наприклад, у працевлаштуванні); надання допомоги постраждалої від домашнього насильства (наприклад, поміщення до кризового центру, надання інформації про громадські організації, телефонні лінії довіри, про центри соціально-психологічної допомоги тощо); надання допомоги дітям, які опинилися в складних життєвих обставинах; поліцейського піклування. Реалізація методу примусу здійснюється у формах: винесення термінового заборонного припису, постановки на профілактичний облік та складання адміністративного протоколу передбаченого ст. 173-2 (Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування) Кодексу України про адміністративні правопорушення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 07.12.2017 року № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 року № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.
4. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: Наказ МВС України від 01.08.2018 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2018.

ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ В КОНЦЕПЦІЇ СЕРВІСНОЇ ДЕРЖАВИ

Головач О. А., Обрусна С. Ю.

Харківський національний університет внутрішніх справ

В Україні актуальним залишається питання щодо налагодження та вдосконалення інституту публічних послуг як визначального чинника забезпечення реалізації прав громадян. Нині перед владою постало важливе завдання не просто декларативно провести переорієнтацію в державному управлінні, а дійсно змінити роль держави у відносинах з громадянами, установивши як пріоритет якісне надання послуг останнім. Для цього потрібно створити інституційні та правові засади підвищення якості публічних послуг. Це завдання ускладнюється тим, що сьогодні навіть на теоретичному рівні не існує єдиних підходів до розуміння публічних послуг і визначення їх сутності.

Для того щоб говорити про «сервісну» державу (тобто державу, орієнтовану на людину), варто з'ясувати сутність такого базового поняття, як «публічні послуги». Термін публічні послуги набагато ширший за значенням від «державних послуг». Так, на відміну від державних послуг, суб'єктом надання яких є виключно держава, їх можуть надавати як державні, так і недержавні структури. Незважаючи на різну сутність, у багатьох випадках державні та публічні послуги вживаються як синоніми. Однак видається

слухним все ж розрізняти ці два поняття і не ототожнювати їх. Державну послугу передусім характеризує суб'єкт, що її надає: це завжди органи державної влади. Якщо звернемося до органів місцевого самоврядування, то вони також можуть надавати послуги, аналогічні державним, але відповідно до конституційного статусу органів місцевого самоврядування такі послуги не можуть розглядатися як державні. Таким чином, можна встановити, що публічні послуги – це послуги, які можуть надавати як державні органи, так і органи місцевого самоврядування та будь-які інші органи, якщо держава делегує їхнє виконання і забезпечує відповідні ресурси для їх виконання. Тому, ураховуючи вищенаведене, варто погодитись із думкою науковців, що публічні послуги означають юридично й соціально значущі дії в інтересах суспільства, держави й громадян [1, 200], а їх особливістю є наявність для них регламентів, зумовлених державою, і державний нагляд за їхнім наданням [2, 17].

Розглядаючи сутність публічних послуг, варто зупинитися і на їх ознаках, до яких можна віднести те, що вони забезпечують діяльність загальнозначущої спрямованості; мають необмежене коло суб'єктів, що користуються ними; здійснюються або органом державної та муніципальної влади, або іншим суб'єктом і ґрунтуються як на публічній, так і на приватній власності [3, 5].

Термін публічні послуги не є тотожним до поняття «державні послуги»: поняття публічних послуг є набагато ширшим за державні. Основною ж спільною характеристикою для них можна визначити зацікавленість суспільства в їхньому виконанні, суспільний інтерес, соціальну значущість.

Для побудови сервісної держави варто удосконалювати і рівень самого «сервісу», тобто надаваних послуг. Власне підвищення якості кожної послуги має відображатися в удосконаленні таких її складових, як оперативність, строки задоволення послуги, доступність для всіх груп населення; ясність і прозорість процесу надання послуги; забезпечення прав користувачів; персональний підхід до клієнтів; послідовність політики надання послуги, можливість без обмежень одержати доступ до потрібної достовірної інформації; надійність (передбачуваність, рівень інформованості про зміни, обґрунтованість прийнятих рішень); якість культури обслуговування, загальнолюдська культура тощо.

Отже, розбудова моделі «сервісної» держави, яка повинна займатися наданням послуг, як уже зазначалося раніше, має бути пов'язана зі зміною основних орієнтирів у державі: розуміння того, що держава існує для людини, а не навпаки. Крім того розбудові такої моделі сприяють сучасні технології та відкриті стандарти, які дозволяють забезпечити перетворення держави в сервісну організацію з надання послуг населенню (громадянам) і компаніям. При цьому важливим є момент надання саме якісних послуг, які підвищують довіру громадян до держави, сприяють розвитку їх взаємовідносин і підвищують власне імідж держави на міжнародній арені.

Перехід до такої системи взаємовідносин між органами державної влади і громадянами можливий лише через розробку й проведення відповідних навчальних програм, консультацій, семінарів державних службовців, відкриття спеціалізованих служб допомоги населенню для надання консультаційних послуг з питань державних послуг, перехід до електронної системи надання послуг, тобто розміщення на офіційних сайтах державних органів правил, вимог, порядку надання відповідних послуг, необхідних електронних бланків й інших документів.

Що стосується якості надання послуг, то на рівні міністерств мають існувати служби контролю якості послуг, які б займались опитуванням населення, проведенням постійного моніторингу рівня задоволеності населення публічними послугами,

розробкою й удосконаленням систем індикаторів оцінювання якості послуг, аудитом і розробкою рекомендацій для підзвітних відомств. Зазначені дії дають змогу дійсно підвищити якість публічних послуг, а громадянам – відчувати себе не просто рівноправними учасниками правовідносин з державою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции . М.: Изд. г-на Тихомирова М. Ю., 2001. 355 с.
2. Терещенко Л. К. Услуги: государственные, публичные, социальные. Журнал российского права. 2004. № 10. С. 15–23.
3. Талапина Э. Публичные функции в экономике. Право и экономика. 2002. № 6. С. 3–9.

ДО ПИТАННЯ ПРО РЕГУЛЯТИВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ МІНІСТЕРСТВА АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

Грабіжна К. А., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Аграрна політика – стратегічно зорієнтовані і здійснювані політично-правові, соціально-економічні, організаційно-управлінські заходи щодо сільського господарства, аграрних та земельних відносин [1]. Конкретні форми регулятивної діяльності держави пов'язані з правотворчою, правоохоронною, правозастосовною діяльністю [2].

Використання тих чи інших форм обумовлено характером завдань, конкретною ситуацією, а також іншими обставинами, що складаються в економіці в цілому та в сільськогосподарському виробництві і пов'язаних з ним галузях і сферах господарства зокрема. Правотворча форма регулятивної діяльності знаходить своє відображення у виданні органами законодавчої та виконавчої влади відповідних правових актів. Таким чином, уповноважені на це державні органи регулюють суспільні відносини у сфері прогнозування виробництва та заготівлі сільськогосподарської продукції, забезпечення суб'єктів аграрного господарювання технікою, паливом, мінеральними добривами тощо [2].

Отже, в період переходу до ринкової економіки державне регулювання господарської діяльності має сприяти становленню саморегулюючих факторів, притаманних їй, створенню законодавчого середовища для ринкового суспільства.

Особливо гостро постало питання про необхідність зміни регулятивної функції держави в умовах становлення ринку в провідній галузі народного господарства, якою є аграрна. Вона полягає в переході від безпосереднього управління до створення сприятливого середовища для ведення господарства на селі [2].

Необхідність обмеженого державного впливу на господарську діяльність визначається рядом вимог охорони публічних інтересів. Це, зокрема, забезпечення державних і суспільних потреб, пріоритетів в економічному і соціальному розвитку; формування державного бюджету; захист навколишнього середовища і раціонального користування природними ресурсами; забезпечення оборони країни, реалізація свободи підприємництва і конкуренції, обмеження монополізму; дотримання правопорядку як у внутрішній господарській діяльності, так і при здійсненні зовнішньоекономічних зв'язків та іноземного інвестування [2].

Державний вплив на господарську діяльність за підставами прояву поділяється на загальний, заснований на тому, що держава та її органи виступають від імені народу і в

публічних інтересах, вирішуючи зазначені вище завдання, та особливий, коли держава (її органи) діє як власник, управляючи своїм майном.

Вплив загального господарського порядку забезпечується регулюванням, що охоплює різноманітні види господарської діяльності залежно від поставлених завдань та інтересів, які належить захищати. Наприклад, бюджетні інтереси регулює законодавство про податки, про порядок формування собівартості, екологічні завдання — законодавство про охорону природи тощо. А діяльність держави (та її органів) як власника забезпечується законодавством про власність, нормативними актами про компетенцію органів, що реалізують це право, створюють і ліквідують підприємства, здійснюють перетворення державної власності на інші форми [2].

При переході до ринкового регулювання від державного директивного управління економікою в цілому і сільськогосподарським виробництвом зокрема на зміну директивним методам приходять індикативні. Роль держави змінюється. Вона тепер має виступати координатором і посередником, що регулює розвиток ринку. Це регулювання повинно забезпечувати можливість запобігання перегибам у розвитку сільського господарства і постачання країни продовольством [2].

Отже, пріоритетний розвиток сільського господарства забезпечується регулятивною діяльністю Міністерства аграрної політики та продовольства України шляхом підтримання стабільної законодавчої та нормативно-правової бази з метою забезпечення умов розвитку і стимулювання підприємництва в сільському господарстві; невтручання органів виконавчої влади у вибір форм господарювання суб'єктів підприємництва (крім випадків, передбачених законом); державної підтримки наукових досліджень по створенню та впровадженню екологічно чистих ресурсозберігаючих технологій вирощування, поглибленої переробки сільськогосподарської сировини і виготовлення з неї конкурентоздатної вітчизняної продукції; проведення закупок сільськогосподарської продукції до державних ресурсів; датування виробництва продукції тваринництва, рибництва та риболовства; формування цінового, податкового і кредитного механізмів з урахуванням специфіки сільського господарства як галузі з сезонним характером виробництва, уповільненим оборотом капіталу і низькою нормою прибутку тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аграрна політика - Енциклопедія Сучасної України.
2. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://dl.sumdu.edu.ua/textbooks/30863/239634/index.html>
3. Інформаційно-аналітичний портал АПК України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://minagro.gov.ua/ua>.

ПРОБЛЕМА ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК МОРАЛЬНОЇ ЧЕСНОТІ, ЩО ПЕРЕТВОРЮЄ ЛЮДИНУ В СУБ'ЄКТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Гулевата А. В., Усов Д. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Сучасні філософи пропонують різні підходи до проблеми обґрунтування моральних норм — одні вважають, що такого обґрунтування не існує, а інші, як Ю. Габермас і Е. Тугендгат, стверджують, що воно чимось схоже на обґрунтування висловлювань чи

обґрунтування вчинків. Адже саме у вчинках найвиразніше проявляються засвоєні норми чи моральні принципи, яким людина добровільно підпорядковується. Коли ж ми говоримо про мотиви не лише індивідуальних, але й колективних вчинків, то саме на порушення цих норм ми реагуємо обуренням чи чуттям провини.

Численні розвідки відомих західних філософів (Ю. Габермаса, А. Гонета, О. Гьофе, В. Кимліки, П. Колера, Е. Макійтайра, Г. Ломана, М. Нусбаум, Дж. Ролза, А. Сена, Ч. Тейлора, Е. Тугендгата, Р. Форста), особливо в царині соціальної та політичної філософії, філософії права та моралі, осмислення природи та меж теорії «суспільної угоди», неможливо уявити поза роздумами про свободу, владу, справедливість та несправедливість, рівність та права людини, її ідентичність та відповідальність. Вся їх творчість налаштована на доведення ідеї про необхідність плекати чуття справедливості, толерантності, свободи та солідарності в сучасному суспільстві.

Досліджуючи проблеми моралі, прав та обов'язків, провідні сучасні як вітчизняні, так і західні філософи наголошують на тому, що в справедливому суспільстві йдеться передусім не про рівний матеріальний розподіл (не заперечуючи при цьому значущості розподільної справедливості), а про те, що на всіх людей мусять зважати, рахуватися з ними і при розподілі свободи та влади.

Саме в аспекті свобода – відповідальність – справедливість коли ми говоримо про свободу, то маємо на увазі і її моральний вимір, що є синонімом справедливих, незаангажованих владою та егоїстичним інтересом дій і вчинків, а також – відданістю вільно прийнятим рішенням та толерантне ставлення до таких рішень інших людей.

В. Гете в «Максимах та рефлексіях» стверджує, що толерантність мусить вести до визнання, адже лише терпіти означає ображати. В концепції співіснування толерантність обіймає місце прагматично-інструментального засобу вирішення конфліктів та досягнення власних намірів, а не постає у вигляді певної самоцінності. Така толерантність може бути кроком до вирішення нових чи застарілих міжкультурних, міжетнічних конфліктів. Терпіння іншості іншого замість вбивчого, все руйнівного знищення. Тільки при поступовому загоєнні свіжих ран, образ та руйнувань може виникнути повага людей одне до одного, до сусідніх етносів та культур. Прикладом сказаного можуть бути взаємини, спочатку співіснування німців і французів в Ельзасі та Лотарингії. Спілкування, відсутність чітких, принизливо-визначених кордонів, культурні і господарські зв'язки уможливили забуття старих драм та образ. Іншими словами, ми мусимо пам'ятати, по-перше, про складну суперечливість нашого світу (особливо в умовах вітчизняних суспільно-політичних реалій), світу епохи після Модерну, який ставить під сумнів всі наші розважливі погляди та спокійні теоретичні схеми, в межах яких ми намагаємося його осмислити. Аргументи про повагу та шанобливе визнання забуваються, коли говорять гармати, і бракує не просто справедливого розподілу матеріальних благ, бракує елементарного – житла, води, їжі, одягу. Як наголошується у відомих філософських працях «Світ після Модерну – це дисенсус, а постмодерністський соціум – суспільство «роз'єднаних» і «відокремлених», зазначає М. Фуко. В ньому переважає дисгармонія і нерівновага. Рівновага – це лише момент в його існуванні. Несумісність має місце і в людських стосунках, і в людському існуванні. Конфлікт засвідчує себе як екзистенційний вимір буття, як архетип існування людини і суспільства» [1, 232]. У зв'язку з цим, важливим кроком до справедливості виступає примирення: через примирення – до толерантності і справедливих взаємин. На якому б рівні це не сталося – персональному чи міждержавному, міжкультурному.

Звичайно, за мирних обставин, «толерантність виступає як чеснота, доброчесність справедливості, коли вона виступає як «повага», або як «взаємна повага», як пише сучасний

німецький філософ Райнер Форст (на що тепер спираються й вітчизняні дослідники проблеми толерантності Є. Бистрицький, А. Єрмоленко, Г. Ковадло, Л. Ситніченко) в роботі «Толерантність, справедливість і розум». Ситуація взаємної толерантності і взаємної терпимості – це ситуація «взаємної поваги» [1, 262]. Проте за сучасних умов варто вирізняти толерантність як ситуацію взаємної поваги та толерантність як «ситуацію мирного співіснування», «паралельного існування» в ситуації відсутності згоди, порозуміння, конфлікту. Адже толерантність прагматичного сенсу та цілераціонального інтересу розважливо погоджується на мирне співіснування, яке є лише способом взаємного компромісу. Таке хитке чи не дуже примирення, така толерантність часто «сприймається як страждання, а там, де є страждання, можливе і насильство; вона не створює стабільного соціального стану, в якому будуть розвиватися взаємна довіра і взаємна повага, адже за такого стану речей владні відносини можуть змінюватися на користь тієї чи іншої групи, а це фактично підриває суттєву основу для толерантності» [1, 263].

Отже, в річищі зазначеної проблематики подальшого розвитку потребує ідея відомого українського філософа С. Кримського про необхідність розвитку, перетворення ідеї «любові до ближнього» в ідею «любові до Іншого». Розуміння, визнання іншого, як свідчать праці не лише Ю. Габермаса, але й його учнів та послідовників – А. Гонета та Р. Форста, відбувається не лише в спілкуванні, але й у бутті в різних його вимірах, з можливістю та правом для кожного з нас бути іншим. І справжня згода вкорінена не стільки в домовленостях, стільки в існуванні загальних спільних поглядів.

На завершення необхідно зазначити, що сучасна філософія потребує та шукає відповіді на наступне запитання, вкорінене в прагненні вільно справедливо діяти та домовлятися: чому ми віддаємо наше життя за свободу та гідність? Адже «свобода, як і інші вищі цінності, – це не щось безпосередньо дане, це продукт високої культурної еволюції, значною мірою раціональний і правничий регулятор. Але ціннісно нейтральними такі регулятори можуть бути тільки для крайнього, радикального лібералізму» [2, 7].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ковадло Г. Духовність і моральність: антропокультурні виміри філософії моралі. – К.: Інститут філософії імені Г.С.Сковороди НАН України, 2014. – 332 с.
2. Попович М. В. «Свобода від» і «свобода для» // Проблеми сутності свободи: методологічні та соціальні виміри. Матеріали Науково-теоретичної конференції 26 жовтня 2007 року. – К., 2007. – С.3-8.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В УКРАЇНІ

Данилюк С. А., Пасинчук К. М.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Питання правового статусу внутрішньо переміщених осіб останнім часом набуло неабиякої значимості. Ще на початку 2014 року за часів «Революції Гідності» на території України склалася нестабільна політична ситуація, що поставило під загрозу територіальну цілісність держави.

Ситуацією скористалася Російська Федерація, насильницьким шляхом, влаштувавши 16 березня 2014 року не визнаний референдум, приєднала до своїх територій Кримський півострів на правах суб'єкта федерації. Це спричинило різке підвищення кількості переселенців з цієї території, головним чином кримських татар, третину з яких складають діти.

Але на цьому Російська Федерація не спинила свої загарбницькі дії. У квітні 2014 року російські військові сили вторглися на територію України зі сходу. Під військовою агресією опинилися частина Донецької та Луганської областей. Ще з самого початку бойових дій і по теперішній час мирні жителі території Донеччини та Луганщини вимушено покидають свої домівки, рятуючи своє життя та життя рідних та близьких. Значна частина з них набули статусу внутрішньо переміщених осіб в межах України, частина набула статусу біженців за кордоном.

За офіційним повідомленням Міністерства соціальної політики на Урядовому порталі – Єдиному веб-порталі органів виконавчої влади України, станом на 28 жовтня 2019 року, за даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, взято на облік 1 415 575 (один мільйон чотириста п'ятнадцять тисяч п'ятсот сімдесят п'ять) переселенців з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та Автономної Республіки Крим.

Подолання негативних наслідків внутрішнього переміщення та забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб вбачається одним з першочергових завдань української держави.

Основними джерелами правового регулювання діяльності органів публічної адміністрації, які забезпечують реалізацію прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні, є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України, закони, підзаконні нормативно-правові акти, рішення судових органів тощо.

На сьогодні законодавство у сфері соціального забезпечення вимушених переселенців проходить трансформацію. 22 листопада 2014 р. набрав чинності Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII [1]. Прийняття цього закону характеризується тривалою боротьбою за нього правозахисних і волонтерських організацій, оскільки на момент його розроблення в планах держави в особі компетентних органів було виключно здійснення контролю за переміщенням переселенців, при цьому питання захисту їхніх прав не розглядалось. У результаті дискусій, доопрацювань та узгоджень закон було прийнято й визнано правозахисниками та міжнародними організаціями як такий, що відповідає міжнародним стандартам. Саме цим нормативно-правовим актом закріплюються основні положення соціального забезпечення вимушених переселенців. У ч. 1 ст. 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» закріплено перелік прав переселенців, серед яких виділимо такі:

- 1) створення належних умов для їх постійного чи тимчасового проживання;
- 2) забезпечення органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права можливості безоплатного тимчасового проживання (за умови оплати особою вартості комунальних послуг) протягом 6 місяців із моменту взяття на облік внутрішньо переміщеної особи; для багатодітних сімей, інвалідів, осіб похилого віку цей термін може бути продовжено;
- 3) забезпечення лікарськими засобами у випадках і в порядку, визначених законодавством;
- 4) надання необхідної медичної допомоги в державних і комунальних закладах охорони здоров'я;

- 5) улаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади;
- 6) отримання соціальних та адміністративних послуг за місцем перебування;
- 7) безкоштовний проїзд для добровільного повернення до свого покинутого постійного місця проживання в усіх видах громадського транспорту в разі зникнення обставин, що спричинили таке переміщення;
- 8) отримання гуманітарної та благодійної допомоги;
- 9) інші права, визначені Конституцією й законами України [1].

Аналіз положень цієї норми дає нам змогу виділити основні положення про додаткові права й гарантії, надані державою вимушеним переселенцям.

Серед проблем адміністративно-правового забезпечення статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні нами вирізняються відсутність головного координуючого органу з реалізації державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб; технічно-інформаційні, організаційні та правові проблеми обліку кількості і потреб внутрішньо переміщених осіб в Україні; недостатності ресурсів; порушення принципу законності в діяльності органів публічної адміністрації із забезпечення реалізації статусу внутрішньо переміщених осіб та відсутність дієвого механізму притягнення до відповідальності посадових осіб за порушення прав, свобод та інтересів внутрішньо переміщених осіб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 1. – Ст. 1.

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ МОДЕЛІ ІНСТИТУТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Дегтяр Р. О., Уткіна М. С.

Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету

Під впливом глобалізаційних процесів, що мають місце у сучасному світі, усе більшої актуальності набувають питання щодо результатів матеріальної та духовної діяльності людей та їх визнання як об'єктів права інтелектуальної власності. Інститут права інтелектуальної власності сприяє розвитку соціальної, культурної та інших суспільно важливих сфер у різних країнах світу. У свою чергу, усі сфери мають вплив на розвиток інтелектуальної власності в цілому, а тому є взаємозалежними.

Зважаючи на те, наскільки правовий захист об'єктів права інтелектуальної власності відповідає вимогам сучасності та є дієвим, залежить безпосередньо і рівень та якість продукції винахідницької та інноваційної діяльності. У свою чергу, неефективний захист прав інтелектуальної власності не надає творцям та винахідникам справедливої економічної вигоди за їх результати творчої діяльності, яка насправді мала б гарантувати винагороду, яка зацікавить винахідника.

Загальновідомо, що сьогодні в Україні є ряд невирішених питань, через які національну систему інтелектуальної власності не можна назвати досконалою, а правовий захист дієвим. Ще зовсім недавно незадовільний захист авторських та суміжних прав був чи не найбільшою перешкодою до вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ). У результаті чого задля усунення прогалин було прийнято ряд спеціалізованих

нормативних актів, що сприяє наближенню національного законодавства до міжнародних норм у сфері інтелектуальної власності.

Національна стратегія є невід'ємною частиною розвитку інтелектуальної власності щодо впровадження необхідних дієвих змін. Актуальність та значення такої стратегії полягає у посиленні національної ефективності у створенні об'єктів інтелектуальної власності, які становлять собою економічно значущі активи.

Приведемо як приклад показники роботи Укрпатенту за жовтень 2019 року. Так, до Укрпатенту надійшло 4058 заявок на об'єкти промислової власності, хоча у 2018 році статистика надає дані про 4593 заявки [1]. Таким чином, вбачається зменшення кількості заявок на об'єкти промислової власності у поточному році, що потребує уваги для з'ясування причин.

Метою прийняття Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, є впровадження у державі загальних європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Дана стратегія передбачає реалізацію 62 реформ, серед яких своє місце знайшла реформа захисту інтелектуальної власності.

Зокрема, 20 травня 2019 року під головуванням Першого віце-прем'єр-міністра - Міністра економічного розвитку і торгівлі України (зараз – Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України), на той період часу - Степана Кубіва, відбулось друге засідання Ради з питань інтелектуальної власності, де учасниками було розглянуто концепцію Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності. На засіданні однією із ключових тез стало питання захисту прав інтелектуальної власності та створення нового міжвідомчого механізму що буде направлений на реагування «систематичних порушень прав інтелектуальної власності» [2].

На нашу думку, на сьогодні перелік питань, які потребують вирішення у сфері інтелектуальної власності в цілому, а зокрема щодо аспектів її охорони є набагато більшим. Так, значної уваги потребує недосконала державна система правової охорони інтелектуальної власності, недосконале нормативно-правове регулювання питань, що пов'язане, як приклад, з оцінкою прав інтелектуальної власності та інші.

Також варто звернути увагу на Програму діяльності нового Кабінету Міністрів України, схваленою постановою Верховної Ради України «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України» від 4 жовтня 2019 року № 188-ІХ. Серед цілей Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства виділяють ціль 7.8 «Власники творів та винаходів захищені та отримують справедливу винагороду» де піднімається питання ефективного захисту інтелектуальної власності. Із цього питання урядом вбачається необхідність у створенні «якісного реєстру інтелектуальної власності і забезпечимо його використання на митниці» [3, с. 53].

Таким чином, питання щодо проблем національної інтелектуальної власності піднімаються усе частіше серед представників державних органів. Постановою Верховної ради України прийнято нову Програму діяльності Кабінету Міністрів України, якою передбачено вирішення ряду питань у даній сфері. Тож маємо надію на подальше запровадження реформ, які будуть відповідати вимогам сучасного світу та сприятимуть кращому захисту у інтелектуальної власності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) URL: <https://ukrpatent.org/uk>.

2. Рада з питань інтелектуальної власності презентувала концепцію Національної стратегії розвитку галузі URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rada-z-pitan-intelektualnoyi-vlasnosti-prezentuvala-konceptsiyu-nacionalnoyi-strategiyi-rozvitku-galuzi>

3. Програма діяльності Кабінету Міністрів України: постанова Верховної Ради України від 04.10.2019 № 188-IX. *Офіційний вісник України*, 2019. № 82, ст. 35

ГЕНЕЗИС ПРАВ ЛЮДИНИ В НАЙДАВНІШІ ЧАСИ ЛЮДСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Дулгерова О. М.

*Черкаський інститут пожеженої безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Права людини є складним, багатовимірним явищем. У різні епохи проблема прав людини, незмінно залишаючись політико-правовою, набувала релігійно-етичного, філософського звучання.

Людство на шляху утвердження прав і свобод людини пройшло тернистий шлях, крок за кроком обмежуючи всевладдя держави, поширюючи принцип рівноправності на все більше коло осіб та відносин між ними. Часто саме боротьба за права людини, за нові й нові ступені свободи ставала каталізатором широкомасштабних змін у суспільно-політичному житті тієї чи іншої країни, вела до нового осмислення ролі людини в її відносинах з суспільством та державою.

Витоки явища, яке згодом стали називати правами людини, беруть свій початок з найдавніших часів людської історії. Ідеї про цінність і недоторканність життя, про рівність людей перед вищими силами містяться ще в прадавніх міфах і віруваннях. А згодом в античні часи подібні погляди набули широкого поширення у Стародавній Греції. Як зазначає у своїх дослідженнях Ю. І. Крегул погляди про рівність людей у Стародавній Греції стали закономірним наслідком полісної форми демократії і були пов'язані переважно з поняттям громадянства, яке передбачало рівність усіх членів полісу в користуванні правами та свободами, насамперед політичними. Отже, давньогрецькі погляди про права людини сформувались у загальному руслі міфологічних уявлень про те, що поліс (місто-державу) і його закони мають божественне походження і спираються на божественну справедливість. Право взагалі і права окремих людей – членів поліса беруть початок, згідно з цим уявленням, не в силі, а в божественному порядку справедливості [1, с. 12].

Велика ідея природної рівності людей і волі всіх людей вперше була висловлена мислителями-софістами (V–IV ст. до н. е.). В їх працях, ще в ті часи, були закладені основи концепції природного права. У центр головного мірила всіх речей вони поставили не традиційне божественне начало, а людину.

Аналогічні ідеї виникали і на Сході. Зокрема, китайський мислитель Мо-Цзи (V ст. до н. е.) відстоював думку про те, що всі люди рівні перед небом, а держава є результатом їх угоди.

Великий вплив на формування та становлення прав людини справило вчення Конфуція (551—479 р. до н. е.). Його основи викладені в книзі «Бесіди і судження» («Лунь-юй»), складеної учнями і послідовниками мислителя. Центральним поняттям вчення Конфуція є гуманність (жень), що визначає відносини між людьми, кінцеву мету морального самовдосконалення. Жень виступає як закон, сукупність етичних і соціальних

норм. На питання про призначення жень давньокитайський мудрець відповів: «Чого не бажаєш собі, того не роби людям».

Ряд гуманістичних принципів дало світу християнство, яке інтегрувало уявлення щодо прав людини з релігійно-моральними цінностями. Спільними зусиллями багатьох поколінь накопичувався інтелектуальний матеріал, створювалося морально-філософське підґрунтя для утвердження в майбутньому всеперемагаючої ідеї прав людини.

Ще Аристотель говорив про право (і природне, і волевстановлене) тільки як про політичне право, тобто таке, яке можливе і має місце лише у державі. За ним, природне право можливе тільки як політичне право, а права людини – лише як права громадянина (що є членом полісу). Особливо слід визначити послідовну позицію Аристотеля у питанні захисту права особи на приватну власність та індивідуальну сім'ю. На ці положення, як хрестоматійні, пізніше посилялося багато прибічників прав людини.

Природно-правові ідеї давньогрецьких мислителів про свободу і рівність всіх людей отримали подальший розвиток у Стародавньому Римі. Так, положення грецьких стоїків (Зенона, Хрісіппа та ін.) про світовий природний закон («загальний закон» для всіх людей і народів) були використані римськими стоїками (Сенекою, Епіктетом, Марком Аврелієм) для обґрунтування універсальної концепції природного права і космополітичних ідей, згідно з якими всі люди (за своєю природою і законами світотворення в цілому) – громадяни єдиної світової держави, і що людина – громадянин Всесвіту [1, с. 17].

З природно-правових позицій стоїків виплавало, що рабство не має виправдання, оскільки воно суперечить загальному закону і світовому співгромадянству людей. Зусиллями стоїків природно-правова ідея свободи і рівності всіх людей була виведена за вузькополісні етнічні межі і поширена на всіх представників людського роду як співгромадян єдиної космополітичної держави.

Аналізуючи праці римських юристів можна зробити висновок, що ними був зроблений суттєвий внесок у розвиток юридичних уявлень про права людини. Абстрактне уявлення про природно-правову справедливість було трансформовано в принцип позитивного права і стало основним критерієм дійсного права. Саме ідеєю справедливості, тобто відповідності права вимогам життя, керувались римські юристи, створюючи «право юристів». Тракткування справедливості як необхідної властивості самого права і констатуючого моменту його поняття означало, що всі норми, які суперечили вимогам принципу природно-правової справедливості, не мають юридичної сили.

Слід погодитись із Ю. І. Крегулом, в тому, що важливе значення для розвитку концепції прав і свобод людини мало розроблене римськими юристами правове розуміння і тлумачення держави, правове визначення повноважень і обов'язків посадових осіб і установ [1, с. 20].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина України за 2018 рік
2. Крегул Ю. І. Права і свободи людини: [навч. посіб. для студентів вузів] / Крегул Ю. І., Ладиченко В. В., Орленко О. І. – К. : Книга, 2004. – 288 с.
3. Котюк В. О. Загальна теорія держави і права : [навч. посіб.] / В. О. Котюк. – К.: Атіка, 2005. – 592 с.
4. Приватне життя і поліція: Концептуальні підходи. Теорія та практика / ред. Римаренко Ю. І. – К. : КНТ, 2006. – 740 с.
5. Копейчиков В. В. Теорія держави і права: [навч. посіб.] / Копейчиков В. В., Лисенков С. Л. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 368 с.

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ СИСТЕМИ ДСНС УКРАЇНИ

Завгородній В. М., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Виховання – це процес, за допомогою якого передається і засвоюється соціально цінний досвід поколінь. В умовах здобуття освіти виховання виступає як спеціально організований і цілеспрямований педагогічний процес формування належного рівня свідомості і поведінки особистості. В процесі формування людини велике значення має її бажання постійно вдосконалювати свої можливості щодо активної свідомої творчої діяльності в усіх сферах суспільного життя.

Слід зазначити, що проблема правового виховання є комплексною, адже виходить за рамки правової науки і для її плідної розробки необхідні зусилля не тільки юристів, а й педагогів, психологів, соціологів та інших науковців. Специфіка правового виховання визначається потребою відпрацювання позитивних соціально-правових явищ, які забезпечують правомірну поведінку в сфері, що охоплюється правовим регулюванням.

У сучасній педагогіці в Україні поняття правового виховання визначається як формування морально-правової (а також естетично-правової) культури, яка включає в себе: володіння певною системою знань і ціннісних орієнтацій, естетики, моралі права в єдності; готовність дотримуватись правових норм і громадянських обов'язків; правову пропаганду; виховання в дусі поваги до законів і прав; формування активної життєвої позиції; неприпустимість антисуспільних дій та порушень громадського порядку [1].

Правове виховання є необхідним чинником, який пробуджує в особи усвідомлення відповідальності за свою державу, яка повинна гарантувати забезпечення прав кожного громадянина, і що кожен громадянин повинен усвідомлювати:

- право є принцип і порядок людського блага – індивідуального і загального. Загальне благо – це основа, зміст і парадигма правового типу організації соціально-політичної спільності людей [2];

- нормативно-правові акти є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами, яким вони адресовані, за їх невиконання або неналежне виконання держава застосовує примус. Громадяни повинні усвідомлювати дію загального принципу «дозволено тільки те, що безпосередньо не заборонено законом»;

- усі нормативно-правові акти повинні не суперечити, а відповідати загальноприйнятим принципам права;

- нормативно-правові акти приймаються тільки уповноваженими органами державної влади, шляхом правотворчої діяльності в межах своєї компетенції та законодавчо визначеної процедури;

- чіткий розподіл повноважень між вищими органами державної влади, що відповідає конституційному принципу розподілу влади на законодавчу, виконавчу, судову (ст.6 Конституції України);

- державні органи влади повинні спрямовувати свою діяльність на забезпечення прав і свобод громадян, що зафіксовано в Основному Законі (розділ 2 Конституції України);

- всі громадяни рівні перед законом, вони повинні сумлінно виконувати та дотримуватись їх;

– найвищою цінністю в державі є людина (ст.3 Конституції України).

Отже, активізація суспільних відносин призводить до збільшення кількості правопорушень, що відбуваються в екстремальних ситуаціях. Вбачається, що критеріями ефективності правового виховання підготовки курсантів до дій в екстремальних ситуаціях є: спеціальні професійні знання; спеціальна педагогічна та психологічна підготовка; спеціальна професійна розвиненість.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Касьяненко М. Д. Педагогіка співробітництва: Навч. посібн. – К.: Вища школа, 1993. – С. 153 – 154.
2. Нерсесянц В. С. Філософія права. – М.: Изд. группа ИНФРА; М-НОРМА, 1997. – С. 72.

ПРО ОСОБЛИВОСТІ НАБУТТЯ В ОРЕНДУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Загороднюк А. Ю., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Процедура набуття земельних ділянок сільськогосподарського призначення на умовах оренди регламентується ст. 124 ЗК України [1] та Законом України «Про оренду землі» [2].

Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування чи договору купівлі-продажу права оренди земельної ділянки (у разі продажу права оренди) шляхом укладення договору оренди земельної ділянки.

Юридичні особи набувають право оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення в порядку, визначеному ст. 123 ЗК України [1], на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування у випадках, визначених частинами 2,3 ст. 134 ЗК України [1].

До таких випадків відносяться: належність на праві власності юридичній особі, у якої відсутні акції (частки, паї), що належать державі, об'єктів нерухомого майна, розташованих на земельній ділянці (крім випадків відмови власника розташованого на земельній ділянці нерухомого майна від її викупу або укладення договору оренди); відведення земельної ділянки для городництва, сінокосіння та випасання худоби на умовах оренди громадянами України (ч. 3 ст. 134 ЗК України [1]); відведення земельної ділянки на умовах оренди юридичними особами для розміщення Інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції (ч. 3 ст. 134 ЗК України).

В усіх інших випадках, що не визначені частинами 2,3 ст. 134 ЗК України [1] передача в оренду фізичним та юридичним особам земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється за результатами проведення земельних торгів.

Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, здійснюється за договором оренди між власником земельної ділянки і орендарем. Підставою для укладення договору оренди може бути цивільно-правовий договір про відчуження права оренди.

Земельні ділянки можуть передаватися в оренду громадянам та юридичним особам України, іноземцям і особам без громадянства, іноземним юридичним особам, міжнародним об'єднанням і організаціям, а також іноземним державам (п. 2 ст. 93 Земельного кодексу України) [1]. Не підлягають передачі в оренду земельні ділянки, штучно створені у межах прибережної захисної смуги чи смуги відведення, на землях лісогосподарського призначення та природно-заповідного фонду, розташованих у прибережній захисній смузі водних об'єктів (п. 3 ст. 93 Земельного кодексу України). Проте орендарі можуть набувати право оренди земельної ділянки не тільки на підставі договору оренди. Ст. 7 Закону України «Про оренду землі» містить виняткові норми набуття права оренди, як-то у разі переходу права власності на житловий будинок, будівлю або споруду, що розташовані на орендованій земельній ділянці. П. 1 ст. 792 Цивільного кодексу України наголошує, що земельна ділянка може передаватися у найм разом із насадженнями, будівлями, спорудами, водоймами, які знаходяться на ній [2, 3]. Або ж право на оренду земельної ділянки може переходити після смерті фізичної особи-орендаря до спадкоємців, якщо інше не передбачено договором оренди, а в разі їх відмови чи відсутності таких спадкоємців – до осіб, які використовували цю земельну ділянку разом з орендарем і виявили бажання наразі стати орендарями. А п. 1 ст. 770 Цивільного кодексу України наголошує, що у разі зміни власника речі (мається на увазі і земельної ділянки, оскільки відповідно до п. 1 ст. 181 Цивільного кодексу України вони належать до нерухомих речей), переданої у найм, до нового власника переходять права та обов'язки наймодавця. Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави (п. 1 ст. 373 даного Кодексу). Право власності на землю гарантується, набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до законодавства [3].

Отже, підсумовуючи проведений аналіз підстав виникнення податкового обов'язку під час оподаткування землі, можна зробити низку висновків. Оренда землі є дуже поширеним явищем, а тому деякі питання потребують детального вирішення. Важливим для дослідження є механізм сплати податку на майно, який є дещо ускладненим. Варто зазначити, що договір оренди земельної ділянки підлягає державній реєстрації, а плата за землю є загальнодержавним податком, який справляється у формі земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності. З огляду на норми Конституції, кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом, а тому сплата таких платежів є конституційним обов'язком громадянина. Розмір, умови і строки внесення орендної плати за землю встановлюються за згодою сторін у договорі оренди. Важливим також є і дотримання умов цього договору.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3-4. Ст. 27.
2. Про оренду землі: Закон України від 06 жовтня 1998 року № 469/97-ВР // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/161-14>.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print>.

ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ УКРАЇНИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАХИСТОМ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Кам'янецький В. В.

Приватний нотаріус Черкаського міського нотаріального округу

02 листопада 2019 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту права власності», прийнятий 03 жовтня 2019 року та зареєстрований за № 159-IX [1].

Цим законом внесено зміни до цілого ряду законодавчих актів і зокрема до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

У зв'язку з цим, на законодавчому рівні врегульовані особливості державної реєстрації прав у результаті вчинення нотаріальних дій з нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва.

Так, Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» доповнено статтею 31², якою поєднано вчинення нотаріальної дії з нерухомим майном з державною реєстрацією цього майна.

Державна реєстрація прав у результаті вчинення нотаріальної дії з нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва, що має наслідком набуття, зміну чи припинення речових прав, їх обтяжень одночасно із вчиненням такої нотаріальної дії, проводиться нотаріусом, яким вчинено відповідну нотаріальну дію, крім випадків, передбачених цією статтею.

У разі якщо у результаті вчинення нотаріальної дії з нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва, що має наслідком набуття, зміну чи припинення речових прав, їх обтяжень одночасно із вчиненням такої нотаріальної дії, необхідно проводити декілька реєстраційних дій або реєстраційні дії щодо декількох об'єктів, державна реєстрація прав проводиться поступово в міру завершення попередньої реєстраційної дії.

У разі якщо в межах однієї спадкової справи здійснюється одночасна видача декількох свідоцтв про право на спадщину, що має наслідком проведення декількох реєстраційних дій щодо різних суб'єктів речового права або реєстраційних дій щодо декількох об'єктів, державна реєстрація прав проводиться після видачі таких свідоцтв про право на спадщину.

Під час проведення державної реєстрації права власності у результаті видачі нотаріусом свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів) або свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів), якщо прилюдні торги (аукціони) не відбулися, на нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва, що реалізувалося, у тому числі як предмет іпотеки, нотаріус одночасно проводить також державну реєстрацію припинення іпотеки щодо такого майна.

Державна реєстрація припинення обтяження речових прав у результаті зняття нотаріусом заборони на відчуження нерухомого майна відповідно до Закону України «Про нотаріат» проводиться нотаріусом, яким знято відповідну заборону на відчуження нерухомого майна, одночасно з її зняттям.

У разі нотаріального посвідчення правочину, правовий наслідок якого пов'язується з настанням певної обставини, а також у разі, якщо у результаті вчинення нотаріальної дії утворюються нові об'єкти нерухомого майна, що потребує здійснення власником дій, спрямованих на формування (створення) нерухомого майна, державна реєстрація прав проводиться після настання певної обставини, формування (створення) нерухомого майна

будь-яким державним реєстратором з урахуванням частини п'ятої статті 3 цього Закону в порядку та строки, передбачені цим Законом.

Нотаріус у результаті вчинення нотаріальної дії з нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва, що має наслідком набуття, зміну чи припинення речових прав, їх обтяжень одночасно зі вчиненням такої нотаріальної дії, самостійно формує та реєструє заяву про державну реєстрацію прав та проводить державну реєстрацію прав у порядку, передбаченому цим Законом.

За наявності поважних причин (надзвичайна або невідворотна за даних умов подія (непереборна сила) державна реєстрація прав у результаті вчинення нотаріальної дії з нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва, що має наслідком набуття, зміну чи припинення речових прав, їх обтяжень одночасно зі вчиненням такої нотаріальної дії, може бути проведена іншим нотаріусом за домовленістю із ним та за попереднім письмовим повідомленням відповідного територіального органу Міністерства юстиції України із зазначенням поважних причин, відомостей про нотаріуса, який проводитиме державну реєстрацію прав, та строку відсутності.

Передача заяв на проведення державної реєстрації прав до іншого нотаріуса здійснюється за допомогою програмних засобів ведення Державного реєстру прав відповідним територіальним органом Міністерства юстиції України.

У разі смерті нотаріуса, оголошення його померлим чи безвісно відсутнім у порядку, встановленому законом, або якщо нотаріус за станом здоров'я не може вчинити дії, передбачені частиною першою цієї статті, припинення або зупинення діяльності такого нотаріуса, передача заяв на проведення державної реєстрації прав до іншого нотаріуса здійснюється за рішенням відповідного територіального органу Міністерства юстиції України [2].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту права власності : Закон України від 03 жовтня 2019 року N 159-IX // Офіційний вісник України. 2019. № 84. Ст. 210.
2. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01 липня 2004 року N 1952-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 51. Ст. 553.

НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ЯК УМОВА ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН У СУСПІЛЬСТВІ

Карагіоз Р. С.

Одеський державний університет внутрішніх справ

Законодавство кожної країни у сфері правової допомоги має певні особливості, в тому числі стосовно умов і порядку надання безоплатної правової допомоги, яка є однією з гарантій держави щодо реалізації та захисту прав і законних інтересів громадян, визначених відповідно у законодавстві категоріям населення в порядку і на підставах, передбачених законом, за рахунок бюджетних коштів. Спосіб організації надання безоплатної правової допомоги за рахунок державного бюджету визначається місцевими умовами, серед яких – правові традиції, культура та доступний бюджет [1].

Варто зазначити, що у більшості демократичних країн вважається необхідним надавати безоплатну правову допомогу особам, які не в змозі дозволити собі оплатити

адвоката під час суду. Ненадання подібної допомоги дорівнювало би позбавленню таких осіб доступу до правосуддя або завдавало би удару по їхнім інтересам в разі судового розгляду справ, іншими сторонами в яких виступають заможні люди або державні органи. Це порушувало би принцип рівності перед законом, якого вимагає верховенство права.

Різні країни (включаючи країни ЄС) мають певні відмінності в засадах, функціонуванні та управлінні системами безоплатної правової допомоги. Обсяг того, що саме може передбачати безоплатна правова допомога, також різниться від країни до країни. Європейська Комісія, приміром, визначила, що така правова допомога означає будь-що із зазначеного нижче: надання порад до судового розгляду справи, з метою розв'язання спору на попередньому етапі; надання консультаційних чи представницьких послуг адвоката на безоплатній основі або малим коштом; часткове чи повне звільнення одержувача від сплати інших коштів (наприклад, судових витрат); надання безпосередньої грошової допомоги для покриття витрат, пов'язаних із судовим провадженням (гонорарів адвокатам, судових витрат, видатків на забезпечення присутності свідків, тощо).

Доступ до правосуддя є засадним для захисту прав людини; це підтверджено багатьма міжнародними договорами. В діючій Конституції України право на отримання правової допомоги виділено в окрему статтю. Відповідно до ч. 1 ст. 59 Конституції України, кожен має право на правову допомогу. Названа стаття забезпечує однаковий правовий захист для всіх осіб, які мають в отриманні такої допомоги, незалежно від їхнього матеріального становища. Конституційне право кожного на правову допомогу за своєю суттю є гарантією реалізації, захисту та охорони інших прав і свобод людини та громадянина, і в цьому полягає його соціальна значущість. Отже, у Конституції України закладено гарантії дотримання прав особи, яка не є спеціалістом у галузі права, на фахову правову допомогу з боку професійних адвокатів, причому Основний Закон вказує на те, що таким правом користуються як особи, яким пред'являється обвинувачення, так і інші, які потребують правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах.

Варто відзначити, що поняття права на правову допомогу надано в рішенні Конституційного Суду України № 13-рп/2000 від 16 листопада 2000 року (справа про право вільного вибору захисника) та підтверджено наступними рішеннями та законодавчими актами [2]. Зокрема, в ньому зазначено, що з метою забезпечення реалізації закріплених прав і свобод людини і громадянина Конституція України встановлює відповідні правові гарантії. Зокрема, в частині першій ст. 59 Конституції України закріплено право кожного на правову допомогу. Незважаючи на певні реформи судової гілки влади і зміни, право на правову допомогу – це гарантована Конституцією України можливість фізичної особи отримати правові послуги.

Конституційний Суд України зазначає, що гарантування кожному права на правову допомогу в контексті частини другої ст. 3, ст. 59 Конституції України покладає на державу відповідні обов'язки щодо забезпечення особи правовою допомогою належного рівня. Такі обов'язки обумовлюють необхідність визначення в законах України, інших правових актах порядку, умов і способів надання цієї допомоги. Проте не всі галузеві закони України, зокрема процесуальні кодекси, містять приписи, спрямовані на реалізацію такого права, що може призвести до обмеження чи звуження змісту та обсягу права кожного на правову допомогу.

Важливу роль у забезпеченні прав і свобод людини і громадянина приділяється міжнародно-правовим гарантіям. Проголошення будь-якого права людини, навіть закріпленого відповідними актами держави та її органів, не має значення без реальних

гарантій його здійснення. Крім того, гарантування кожному права на правову допомогу є не тільки конституційно-правовим обов'язком держави, а й дотриманням взятих Україною міжнародно-правових зобов'язань відповідно до положень Загальної декларації прав людини 1948 року, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року тощо. Конституційне право кожного на правову допомогу за своєю суттю є гарантією реалізації, захисту та охорони інших прав і свобод людини і громадянина, і в цьому полягає його соціальна значимість. Серед функцій такого права у суспільстві слід окремо виділити превентивну, яка не тільки сприяє правомірному здійсненню особою своїх прав і свобод, а й, насамперед, спрямована на попередження можливих порушень чи незаконних обмежень прав і свобод людини і громадянина з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб.

Визначення поняття «правова допомога», тим більше поняття «безоплатна правова допомога», дотепер не було предметом глибокого наукового дослідження в політико-правовій науці. На сьогодні, спробу визначення поняття «правова допомога» здійснено у наукових працях із загальної теорії прав людини.

У науковій літературі правова допомога розглядається як сформована на основі міжнародних відносин система організаційно-правових та нормативних засобів, що використовуються під час співробітництва держав у сфері взаємного надання допомоги щодо цивільних, кримінальних та інших категоріях справ, які вимагають здійснення процесуальних дій на території більш ніж однієї країни.

Стаття шоста Конвенції Ради Європи про захист прав і основоположних свобод надає обвинуваченому право захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або – за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника – одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя.

Проаналізувавши даний міжнародні акти, можна зробити висновок: саме гарантований державою захист в кримінальній справі складає той мінімальний обсяг правової допомоги, що обов'язково має забезпечуватись державою. Рівень такого захисту не повинен бути залежним від ступеня матеріальної забезпеченості особи.

Відповідно до норм ст. 59 Конституції України кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

В той же час слід зауважити, що саме поняття правової допомоги не вичерпується наданням захисту від кримінального переслідування. Так, за найбільш поширеним визначенням, що правова (юридична) допомога – це державна, недержавна (приватна, комерційна) діяльність з надання кваліфікованої допомоги фізичним та юридичним особам в розумінні, правильному застосуванні та дотриманні законодавства, консультації з юридичних питань та питань права, що спрямована на захист та сприяє дотриманню прав та законних інтересів громадян. І це є одним з найбільш головних ознак дотримання прав і свобод особи в суспільстві, зокрема, та певним індикатором правової держави в цілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про безоплатну правову допомогу»: основні положення та підходи до впровадження: Роз'яснення Міністерства Юстиції України від 09 квітня 2012 р. // www.minjust.gov.ua

2. Про організацію надання безоплатної первинної правової допомоги: розпорядження Миколаївської обласної державної адміністрації від 23 вересня 2011 р. № 275-р. URL:<http://www.mykolayiv-oda.gov.ua>. Дата звернення 5 вересня 2019; Про організацію надання населенню безоплатної первинної правової допомоги: розпорядження Одеської обласної державної адміністрації від 22 серпня 2011 р. № 671. URL:<http://www.odessa-oda.gov.ua>. Дата звернення 5 вересня 2019; Про затвердження Порядку надання безоплатної первинної правової допомоги у Дніпропетровській обласній державній адміністрації: розпорядження Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 02 березня 2012 р. № 125-р. URL:<http://www.adm.dp.ua>. Дата звернення 5 вересня 2019.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Кононенко К. В., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» визначає правові, організаційні, економічні та фінансові особливості утворення і діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні [1].

Майно кооперативних організацій належить на праві власності цим організаціям, проте управління майном здійснюється членами кооперативної організації на колективних засадах. Кооперативна власність є різновидом колективної форми власності. Кооперативні організації мають складну структуру майнових фондів, які мають цільове господарське призначення. Специфічною ознакою правового режиму майна кооперативної організації є утворення неподільного фонду, який не розподіляється в разі її припинення і забезпечує стабілізацію роботи кооперативної організації. У фінансових кооперативних організаціях вказану функцію виконують резервний і додатковий фонди. Наявність в кооперативних організаціях неподільного фонду свідчить про публічну ознаку кооперативної форми власності [2, с. 83].

У разі виходу, виключення з кооперативу чи ліквідації кооперативу фізична чи юридична особа, яка внесла свій майновий пай у кооператив у формі земельної ділянки, отримує свій майновий пай виключно у формі земельної ділянки, тобто в натурі (на місцевості). У разі ліквідації кооперативу майновий пай у формі земельної ділянки не може бути використаний для виплати заробітної плати працівникам, виконання зобов'язань перед бюджетом, банками та іншими кредиторами.

Право власності громадян на землю гарантується Конституцією України (ст. 14) [3]. За своїм змістом воно є найбільш повним правом на землю, яке включає право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками (ст. 78 Земельного кодексу України [4]). Єдиною організаційно-правовою формою підприємств, що забезпечували повернення земельної ділянки у випадках припинення членства, є сільськогосподарські кооперативи. Але якщо, відповідно до положення п. 1 ст. 14 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» [1], виробничий кооператив набуде права власності на земельну ділянку шляхом внесення її до пайового фонду і, як і потім, відчужить її на користь третьої особи, то стане неможливим повернення такої земельної ділянки члену. Слід звернути увагу на те, що навіть при ліквідації кооперативу земельна ділянка не може бути використана для виконання зобов'язань перед кредиторами, а також

перед державою. Гарантування права на повернення земельної ділянки в натурі робить кооперативну форму виробництва найбільш зручною та прибутковою в порівнянні з іншими видами комерційних організацій на селі, адже вона не позбавляє селянина можливості самому господарювати на землі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 року № 469/97-ВР // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80/print>.
2. Щербина В. Поняття та зміст правового режиму майна суб'єктів господарювання // Юридична Україна. 2007. № 1. С. 71.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. / Верховна Рада України//Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 р. / Верховна Рада України//Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3-4. Ст. 27.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Кононенко К. В., Чубань В. С.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Стратегією національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 року № 287/2015, серед актуальних загроз національній безпеці України визначені економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення. Однією з причин виникнення таких загроз є високий рівень "тінізації" та криміналізації національної економіки.

Ефективно протидіяти загрозам фінансовій безпеці держави можливо лише за умови сталого функціонування системи своєчасного виявлення та усунення системних загроз у сфері публічних фінансів, запобігання їх виникненню в майбутньому.

До чинної системи органів протидії загрозам фінансовій безпеці держави входять Національна поліція України, Служба безпеки України, податкова міліція, Прокуратура, Національне антикорупційне бюро України, Державна служба фінансового моніторингу України, Державна аудиторська служба України, Рахункова палата. Проте, незважаючи на значну розгалуженість таких органів, їх робота, зокрема податкової міліції, є дуже неефективною.

Для впровадження дієвої реформи у сфері протидії кримінальним загрозам у сфері фінансової безпеки в Україні назріла необхідність створити єдиний правоохоронний орган, завданням якого буде виявлення та усунення системних загроз у сфері публічних фінансів, запобігання їх виникненню в майбутньому. Цей орган має стати єдиним аналітичним центром концентрації та аналізу інформації про стан фінансової системи держави, що збирається державними органами та органами самоврядування, а головне – створити підґрунтя для переходу державних контролюючих органів від наглядово-каральної до профілактично-сервісної моделі роботи.

Позбутися втручання правоохоронних органів в бізнес-середовище через створення нового органу з фінансових розслідувань – ідея, яка обговорюється майже два

роки. Новий орган має замінити податкову міліцію, яка з 1 січня 2017 р. виявилася фактично поза законом: депутати помилково виключили з Податкового кодексу положення про податкову міліцію [2].

У березні 2017 р. уряд схвалив законопроект про створення замість податкової міліції нового органу – Служби фінансових розслідувань (СФР). Однак, законопроект про СФР не знайшов підтримки ні на рівні парламенту, ні Президента, ні силових відомств.

У грудні 2017 р. Президент П. Порошенко доручив голові парламентського Комітету з питань податкової та митної політики Н. Южаніній реформувати податкову міліцію. На початку березня 2018 р. вона опублікувала законопроект, яким запропонувала створити Національне бюро фінансової безпеки – альтернативу СФР, із спецстатусом, підзвітний Президенту та парламенту [2].

Національне бюро фінансової безпеки України матиме статус, завдання, повноваження та гарантії незалежності — за аналогією з Європейським агентством з боротьби з шахрайством, відомим як OLAF, що вже майже 20 років стоїть на сторожі фінансової безпеки Європи (рис. 1.).

НАЦІОНАЛЬНЕ БЮРО ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ (НБФБ)	ЄВРОПЕЙСЬКЕ АГЕНТСТВО З БОРЬОТБИ З ШАХРАЙСТВОМ (OLAF)
Незалежний правоохоронний орган України з протидії фінансовим злочинам зі спеціальним статусом.	Незалежний спеціалізований орган Європейської комісії з боротьби з шахрайством.
ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ	
- Збір інформації з різних джерел та її акумулювання в системі управління ризиками. - Проведення аналізу для виявлення ризиків і загроз фінансовій безпеці України, напрацювання способів їх мінімізації та усунення, а також вироблення відповідних рекомендацій державним органам України.	- Збір інформації з різних джерел та її акумулювання в системі управління ризиками (IMS). - Проведення аналізу для визначення загроз фінансам та репутації ЄС, ступеню вразливості її систем, а також вироблення рекомендацій задля їх усунення.
ЗАВДАННЯ	
- Розслідування кримінальних правопорушень у сфері публічних фінансів та інших незаконних дій, спрямованих проти фінансових інтересів України. - Надання допомоги державним органам України для розуміння тенденцій, загроз і ризиків у сфері публічних фінансів та захисту фінансових інтересів України.	- Розслідувань випадків шахрайства, корупції та інших незаконних дій, спрямованих проти фінансових інтересів країн-членів ЄС. - Надання допомоги органам, відповідальним за управління фінансами ЄС, як всередині, так і за межами ЄС, для розуміння видів, тенденцій, загроз і ризиків шахрайства та захисту фінансових інтересів ЄС.
ЧИСЕЛЬНІСТЬ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ОРГАНУ	
(до 4000 осіб)	450 осіб + працівники національних агентств з боротьби з шахрайством та корупцією в країнах-членах ЄС (від 1000 до 5000 осіб в кожній країні)
ДИРЕКТОР	
- Термін повноважень – 5 років. - Обирається Конкурсною комісією: 3 особи від Президента України, 3 особи від Верховної Ради України, 3 особи від Кабінету Міністрів України. - Призначається Президентом України за поданням Верховної Ради України, - Несе персональну відповідальність за не виконання покладених на НБФБ завдань,	- Термін повноважень – 5 років. - Призначається Європейською Комісією за погодженням Європейського Парламенту та Ради міністрів. - Особисто відповідальний за проведення розслідувань.

Рис. 1. Порівняльна характеристика діяльності НБФБ та OLAF

Головним результатом створення Національного бюро фінансової безпеки України буде [1]:

- скорочення до одного кількості правоохоронних органів, що мають право розслідувати економічні злочини у сфері публічних фінансів, та взаємодіяти з цих питань із бізнесом;

- створення єдиного інформаційно-аналітичного центру з концентрації, систематизації та обробки зібраної державними органами інформації про стан державних фінансів;

- створення нової моделі правоохоронної діяльності, центром якої буде кримінальний аналіз, що дозволить значно підвищити рівень обґрунтованості кримінального переслідування осіб, щодо яких правоохоронним органом отримано інформацію про несплату податкових зобов'язань;

- скорочення витрат на розслідування злочинів у сфері публічних фінансів;

- запровадження дієвої системи стимулювання добровільної сплати податкових зобов'язань платників податків, заснованої на врахуванні при прийнятті рішення щодо початку кримінального переслідування факту несплати узгоджених податкових зобов'язань;

- забезпечення умов для створення в Україні прозорого та передбачуваного конкурентного бізнес середовища завдяки забезпеченню державою дотримання в українському правовому полі принципу презумпції невинуватості та принципу невідворотності покарання злочинців;

- зниження корупційних ризиків в системі правоохоронних органів.

У нинішніх умовах розвитку економіки, посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів на перше місце виходить питання забезпечення національної безпеки держави. Фінансова безпека є найважливішою її складовою, без якої практично неможливо вирішити жодне із завдань, які стоять перед державою. Останнім часом фінансова безпека України перебуває під впливом низки зовнішніх та внутрішніх загроз: фінансові кризи, геополітична ситуація, вплив діяльності міжнародних організацій, інфляційні процеси, корупція, нестабільність правової системи тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Проект Закону про Національне бюро фінансової безпеки України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66485

2. Чубань В.С., Пасинчук К.М. Теоретико-правові аспекти фінансової безпеки України // Матеріали круглого столу «Національні правові системи в умовах глобалізації (пам'яті професора О.Г. Мурашина)» (м. Київ, 21 березня 2019 року) С.152-157

ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Косяк Я. О., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

У всі часи представники бізнесу намагалися знайти спільну мову з правлячою елітою з метою досягнення необхідних дій з боку влади, для чого використовувалися різноманітні способи.

Спочатку відносини по лінії «підприємець-чиновник» будувалися на вельми примітивному рівні - бізнесмен часто просто «купував» державного службовця за гроші, або отримував від нього потрібне рішення шляхом шантажу або обіцянок щодо надання матеріальних благ в майбутньому. Це, в свою чергу, породжувало тотальну корупцію. Такий підхід до вирішення справ не сприяв розвитку держави і суспільства загалом. Одного разу ставши на такий шлях, сторони ставали співниками в злочині. Окрім того, і підприємець, і державний чиновник були вразливими для взаємного шантажу.

У світі все більшої популярності набуває цивілізоване представництво бізнес-інтересів в органах державної влади – Government relations (надалі GR). У цій системі відносин інтереси бізнес-спільноти починають звільнятися від кримінального забарвлення і тінювих відносин. Про свої інтереси підприємці можуть заявляти відкрито, не приховуючи, що вони будуть їх відстоювати усіма законними способами.

Відразу варто відзначити, що метою GR є налагодження конструктивного діалогу з органами влади, що базується на довгострокових, взаємовигідних і конструктивних засадах. Це зумовлює використання технологій по формуванню і підтримці іміджу компанії, активну участь в спільних проектах з органами влади (розробка програм розвитку регіонів, галузей і т. ін.), участь в державно-приватному партнерстві (ДПП), взаємодія із засобами масової інформації, проведення досліджень по замовленням органів влади тощо.

Основним напрямком GR у компаніях є активне вибудовування відносин з владою, прогнозування і попередження проблем і ризикових ситуацій. Такий підхід дозволяє самостійно вибудовувати діалог з владою, орієнтуючись на власні стратегічні інтереси.

Розгляд методів та прийомів GR можна почати з надання експертних оцінок. Це один з найбільш поширених методів взаємодії з посадовцями, який застосовується в усіх галузях і на всіх рівнях. За родом своєї діяльності чиновник змушений приймати відповідальні рішення, що зачіпають інтереси різних соціальних груп, часто не володіючи знаннями про всі аспекти проблеми. Окрім того, інформаційно-аналітичні відділи органів державної влади, зазвичай, не володіють достатньою компетенцією щодо кола проблем та мають обмежене фінансування для проведення глибоких досліджень. Отже, експертні доповіді, підготовлені професіоналами в певній сфері, які надані посадовцям представниками підприємницького класу, можуть мати значний вплив на процес прийняття зважених державницьких рішень.

Іншим поширеним способом взаємодії з владою є участь в соціальних проектах, благодійність, позиціонування діяльності компанії як соціально відповідальної. Цей прийом має схожість з PR-діяльністю. Однак, в даному випадку важливо не просто справити хороше враження на публіку, а й зробити так, щоб громадська думка стала фактором, що впливає на прийняття рішення чиновником у майбутньому. В даній ситуації виграє не тільки підприємець, а й громада.

Також, позитивне значення мають проекти державно-приватного партнерства, які є прикладом співпраці бізнесу і влади. В ході реалізації таких проектів встановлюються більш тісні і довірчі особистісні відносини. Оскільки ризики в таких проектах несе, в першу чергу, бізнес, у компанії з'являється хороший шанс продемонструвати компетентність і професіоналізм, зміцнити позитивний імідж свого бренду. Таким чином можуть вирішуватись певні проблеми цілих регіонів, на вирішення яких у держави немає ресурсів.

Отже, ми можемо побачити, що саме «здорова» взаємодія бізнесу з представниками влади може сприяти як розвитку підприємництва в Україні, так і розвитку держави та суспільства загалом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. GR-связи с государством: теория, практика и механизмы взаимодействия бизнеса и гражданского общества с государством / Под ред. Л.В. Сморгунюва, Л.Н. Тимофеевой. М.: РОССПЭН, 2012.
2. Lobbyists, Governments and Public Trust: Promotion Integrity Through SelfRegulation. Vol.2. / Ed. R. Alter. Paris, OECD Publishing, 2012.
3. Mack Ch. Business, Politics and the Practice of Government Relations. Westport-London: Quorum Books, 1997.
4. Watkins M., Edwards M., Thakrar U. Winning the Influence Game: What Every Business Leader Should Know about Government. New York, John Wiley & Sons Inc., 2001.

ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В СУСПІЛЬСТВІ

Кузнецова Л. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Визнання людини, її прав та свобод найвищою соціальною цінністю є ключовим конституційно-правовим принципом та головним завданням гуманізації суспільного та державного життя. Взагалі права людини в сучасному світі є запорукою загальнолюдської культури, без досконалого знання яких неможливо об'єктивно оцінити всю систему складних та суперечних політичних, правових, соціальних і економічних процесів, що відбуваються як на внутрішньонаціональному, так і на міжнародному рівнях. Вважається, що визнання прав і свобод людини є головним досягненням цивілізації.

Стаття 1 Конституції України проголошує, що Україна є незалежна, демократична, соціальна і правова держава [1]. Основний Закон фактично визначає національну ідею українського народу – побудувати демократичну правову державу, яка б відповідала кращим державотворчим традиціям західноєвропейських країн. Основною передумовою реалізації визначеного завдання є формування якісно нового рівня правової культури громадян, який би відповідав умовам демократичної правової держави.

Для того, щоб в суспільстві дієво функціонував інститут поваги до прав та свобод і це було звичайною нормою, необхідно, щоб люди самі усвідомлювали свої права, мали певні знання в даній сфері, поважали гідність інших людей, мали певні знання в даній сфері, а також володіли практичними навичками в галузі їхнього захисту.

Культура прав людини є складовою частиною духовної культури і являє собою систему знань, ціннісних орієнтацій та поглядів, емоцій і почуттів, заснованих на

визнанні та повазі гідності людини, її прав і свобод, а також практичних навичок та умінь по їх реалізації та захисту.

На формування культури прав людини впливає в першу чергу історичний досвід та особливості національної специфіки побудови держави, потім окремі особи та різноманітні соціальні групи, і на останок суспільство як цілісний елемент.

Ефективність правової культури залежить від етичного й інтелектуального розвитку людей, які становлять суспільство, оскільки діяльність державної влади полягає в діях, що їх вчиняє народ. Так, як правова культура не залежить від закону, жоден закон не зможе підняти її рівень через декларування окремих своїх норм. Правова культура формується суспільством, і не може бути лише документально зафіксованою. Вона є результатом довіри людей до держави. Показником такої довіри є наявність демократичного, гуманістичного, справедливого законодавства; його відповідність міжнародним правовим стандартам у сфері прав людини; існування ефективних національних правових засобів та процедур для захисту конституційних прав і свобод [2, с.49].

Правова культура припускає відповідні знання людьми певних положень чинного законодавства, порядку його реалізації, уміння користуватися цими знаннями під час застосування норм права, їх виконання. Що більше освічених у правовому аспекті особистостей є у суспільстві, тим вищою буде правова культура цього суспільства.

Питання розвитку правової культури на сучасному етапі є надзвичайно важливим, адже події, котрі відбуваються у країні останнім часом, потребують того, щоб кожна людина застосовувала свою правосвідомість на практиці, могла усвідомлювати свої дії та керувати ними, спрямовувати сили на пробудження патріотизму і дій, пов'язаних з ним.

Однією з актуальних проблем сьогодення залишається правове безкультур'я, яке являє собою сформоване в масовій, груповій або індивідуальній свідомості зневажливе ставлення до права, заперечення його значення у суспільно-політичному житті держави, відкидання або ігнорування приписів права. Правове безкультур'я може проявлятися в конкретних способах зовнішнього виразу антиправового або, навіть, злочинного характеру, які виявляються в поведінці як громадян, так і посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування.

Культура, що склалася в суспільстві, виступає істотним чинником у становленні правопорядку. Процеси і явища правової культури формують правову реальність, з якої складається правопорядок в суспільстві. Динаміка культури, її процесів виступає основним чинником, що визначає рівень і характер правопорядку [3].

Отже, правова культура є надзвичайно складним і духовним феноменом. Особливість правової культури полягає в тому, що вона являє собою не право чи його реалізацію, а комплекс уявлень тієї чи іншої спільноти людей про право, його реалізацію, про діяльність державних органів та посадових осіб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Макеєва О.М. Правова культура як чинник розвитку правової системи //Юридичний вісник. 2016. № 4(41). С. 48-53.
3. Хомишин І.Ю. Роль правової культури у забезпеченні порядку у суспільстві [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/29213/1/018_105_109.pdf.

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Курта В. В., Швець Я. М., Пасинчук К. М.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Становлення національної державності, сучасного соціально орієнтованого ринкового суспільства та демократії в Україні пов'язане з системними модернізаційними трансформаціями всіх сфер соціальної життєдіяльності. Основним засобом їх здійснення є впровадження комплексних інновацій, підпорядкованих загальним цілям реформування суспільства та його окремих сфер. Набуття ними характеру цілісної основи розвитку українського суспільства означає його перехід до інноваційної моделі розвитку - однієї з фундаментальних цілей модернізації. Проте досягти цього можна лише в умовах адекватності трансформаційних процесів в українському суспільстві методології та технології його державного регулювання. Звідси постає проблема дослідження та впровадження управлінських інновацій у систему органів державної влади.

Актуальність наукових досліджень проблематики, пов'язаної з інноваційними трансформаціями системи державного управління, пов'язана і з внутрішньосистемними потребами державного апарату щодо забезпечення ефективності діяльності органів державної влади та програмування і прогнозування розвитку державного управління. Необхідність упровадження управлінських інновацій у систему органів державної влади і відповідно їх наукового аналізу обґрунтовується в низці стратегічних нормативно-правових та концептуальних документів у галузі державного будівництва України.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності [1].

Основними завданнями та заходами щодо організації належної наглядово-профілактичної діяльності у сфері техногенної та пожежної безпеки є усунення надмірного регуляторного впливу держави на суб'єкти господарювання, підвищення рівня довіри населення до системи профілактики, викорінення застарілих форм регулювання безпеки шляхом надмірних та частих перевірок. Для виконання вказаних завдань ДСНС здійснюється перегляд нормативно-правових актів у сфері пожежної та техногенної безпеки з метою наближення їх до законодавства Європейського Союзу, імплементація європейських стандартів відповідно до Угоди про асоціацію України з ЄС із запровадженням ризик-орієнтованого підходу до управління техногенною та пожежною безпекою [2].

Однією з інновацій є введення поняття прийняттого ризику на основі ризик-орієнтованого підходу до управління пожежною та техногенною безпекою, запровадження можливості віднесення суб'єкта господарювання до одного зі ступенів ризику не лише за кількісним показником, а й розрахунковим встановленням чисельного показника ризику (балів) для кожного суб'єкта господарювання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України від 02.10.2012 р., № 5403-VI «Кодекс цивільного захисту України».
2. Розпорядження Кабінету міністрів України від 25 січня 2017 р. № 61-р «Стратегія реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

ПРОБЛЕМИ УЗГОДЖЕННЯ ПОТРЕБ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ І БУДІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Лазуренко Ю. М.

Черкаський державний технологічний університет

Однією з найбільш важливих проблем у сфері охорони культурної спадщини є збереження в автентичному вигляді історичних населених місць. Їх спотворення негармонійною сучасною забудовою зменшує їх привабливість для туристів, підриває туристичний потенціал країни та її культурний престиж, а в перспективі завдає значних збитків місцевим та державному бюджетам. Потрібно також згадати, що історичні населені місця є важливим елементом гуманітарного простору України, матеріальною основою патріотичного виховання, джерелом натхнення для митців і об'єктом наукових досліджень. Тому їх охорона є справою державного значення.

21 лютого 2018 р. Кабінет Міністрів України ухвалив постанову, згідно з якою «Проектна документація на нове будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт... у межах історичних ареалів населених місць розробляється з урахуванням вимог затвердженого в установленому законом порядку історико-архітектурного опорного плану». За відсутності такого плану проектна документація могла розроблятися з урахуванням вимог історико-містобудівного обґрунтування, однак ця норма діяла лише до 1 січня 2019 р., після чого історико-містобудівні обґрунтування взагалі скасовувалися.[1]

Ці зміни слід вважати позитивними, оскільки, на думку фахівців, розробка і затвердження історико-містобудівних обґрунтувань відзначалася значною корупційною складовою, а їх застосування сприяло спотворенню первісного вигляду багатьох історичних місць у населених пунктах, оскільки наголос в них робився саме на «принциповій можливості будівництва» і не завжди з належним врахуванням «традиційного характеру середовища». Однак позитивний ефект згаданих змін може бути зменшений тим, що лише 20 % з 401 населеного пункту, включеного до Списку історичних населених місць України, мають актуальні історико-архітектурні опорні плани, які фіксують розташування всіх нерухомих пам'яток історії та культури і нововиявлені об'єкти з їх територіями та зонами охорони. Згідно з Порядком розроблення історико-архітектурного опорного плану населеного пункту, такі плани розробляються на замовлення виконавчих органів місцевого самоврядування[2]. Невизначеним питанням стосовно розробки проектної документації для будівництва в історичних населених місцях, які не матимуть історико-архітектурних опорних планів після 1 січня 2019 р. Враховуючи попередній досвід у цій сфері, можна припустити, що будівельні роботи вестимуться, незважаючи на відсутність згаданих документів, оскільки місцева влада не володіє дієвими засобами для їх припинення і, посиляючись на потреби наповнення бюджету та необхідність розвитку міста, часто віддає перевагу домовленостям із забудовниками.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Постанова Кабінету Міністрів України № 92 від 21 лютого 2018 року «Про внесення змін до Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do>

2. Інституційні та правові проблеми збереження культурної спадщини // Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/instituciyni-ta-pravovi-problemi-zberezhennya-kulturnoi>

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ ТА ОBOB'ЯЗКІВ ЧЛЕНІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИЧИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ

Ліщук Р. Л., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Вступаючи до сільськогосподарського виробничого кооперативу, особа реалізує закріплені в Конституції України право на об'єднання в громадські організації (ст. 36), на працю (ст. 43), на відпочинок (ст. 45), на соціальний захист (ст. 46) тощо. Конкретизація конституційних прав та обов'язків громадян України відбувається на галузевому рівні. Тому правомочності членів кооперативів, як й інших учасників сільськогосподарського виробництва, визначаються нормами цивільного аграрного, трудового, земельного права тощо. Вступаючи у конкретні правовідносини, особа, крім конституційних прав та обов'язків, які зберігаються за нею весь час, набуває додаткові права та обов'язки, які регулюються відповідним галузевим законодавством. Але вони наповнюються специфічним змістом залежно від організаційно-правової форми юридичної особи і відбиваються відповідно у її статуті та інших локальних нормативно-правових актах такого суб'єкта господарювання, на що неодноразово зверталась увага в літературі. Так, В.В. Янчук слушно зазначав, що «соціально-економічне призначення та юридичний зміст правомочностей членів аграрних підприємств є похідними від правового статусу, завдань та функцій цих підприємств» [1, с. 119].

Таким чином, особа, яка вступила до сільськогосподарського кооперативу, є носієм конституційних та галузевих прав і обов'язків. У свою чергу останні можна поділити на ті, що стосуються всіх осіб, працюючих у галузі сільськогосподарського виробництва та ті, що притаманні лише членам сільськогосподарських кооперативів. Тому, можна виділити права та обов'язки членів виробничих, обслуговуючих, споживчих кооперативів тощо. Адже вони будуються на єдиних кооперативних засадах. У свою чергу, права та обов'язки членів кооперативів взагалі, та сільськогосподарських виробничих зокрема, необхідно відрізнити від прав та обов'язків учасників господарських товариств, які в літературі носять назву «корпоративних» [1, с. 129; 2, с. 13; 3, с. 77].

У літературі запропоновано права та обов'язки членів сільськогосподарських кооперативів розподілити на наступні групи: конституційні та інші загальні права і обов'язки, які поширюються на всіх громадян України; права і обов'язки, зумовлені специфікою кооперативної організації праці; права і обов'язки, зумовлені специфікою сільськогосподарського виробництва (в основному – використання земель сільськогосподарського призначення). Якщо наявність першої та третьої групи прав не викликає заперечень, то виділення другої групи, на наш погляд, потребує певного уточнення. Адже в усіх типах кооперативів (крім виробничих) регулювання трудових відносин відбувається на підставі законодавства про працю з урахуванням особливостей

сільськогосподарського виробництва. А от застосування праці членів сільськогосподарського виробничого кооперативу дійсно має певну специфіку, яка і знайшла місце у зазначеній класифікації.

Права та обов'язки членів сільськогосподарських виробничих кооперативів можна згрупувати таким чином: конституційні права і обов'язки, які поширюються на всіх громадян України; галузеві права і обов'язки, які відбивають особливості сільськогосподарського виробництва; права і обов'язки, які обумовлені правовим становищем сільськогосподарського виробничого кооперативу.

Як слушно зазначалось у літературі, виникнення відповідних членських прав та обов'язків слід пов'язувати не тільки безпосередньо з членством осіб у кооперативі, а і з настанням додаткових юридичних фактів. Так, трудові права і обов'язки член кооперативу отримує при визначенні його трудової функції; майнові – при здійсненні вступного і пайового внеску, земельні – при внесенні земельної ділянки до Пайового фонду кооперативу або при укладенні з кооперативом договору оренди такої ділянки тощо. Членські права та обов'язки припиняються, як правило, з припиненням членства. Винятком є майнові права, які можуть зберегтися і після вибуття з кооперативу. Так, нарахування та виплата часток доходу на паї здійснюється за підсумками фінансового року, а для отримання паю законом встановлюється термін, який не може перевищувати двох років, а відлік цього терміну починається з 1 січня року, що настає після моменту виходу (виключення) із кооперативу (ст. 25 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію») [4].

Таким чином, права і обов'язки членів сільськогосподарського виробничого кооперативу є такими, що зумовлені членством у зазначеному типі кооперативів, відбивають особливості внутрішніх відносин в таких кооперативах, гарантуються Конституцією України, регулюються аграрним законодавством і закріплюються у статутах та інших локальних актах цих суб'єктів господарювання.

Для того, щоб повно та всебічно охарактеризувати права та обов'язки членів сільськогосподарських кооперативів, виявити їх основні ознаки, встановити взаємозв'язок між собою, їх необхідно класифікувати. В юридичній науці найбільше розповсюдження отримала класифікація, в якій пропонується всі права та обов'язки членів сільськогосподарських кооперативів поділити за предметом правового регулювання відносин, що складаються між ними та кооперативами в процесі діяльності. Це - організаційні, трудові, майнові, земельні, управлінські, соціальні права та обов'язки. Саме такий підхід до їх класифікації дає можливість розкрити юридичну природу сільськогосподарських виробничих кооперативів, які забезпечують саме такі права та накладають відповідні обов'язки.

Отже, можна виділити організаційні, соціальні, трудові, майнові, земельні та управлінські права та обов'язки членів сільськогосподарських виробничих кооперативів. Серед них основне місце займають соціально-трудова, адже саме вони виділяють виробничі кооперативи з усіх типів кооперативів. По-друге, організаційно-правова форма виробничого кооперативу вимагає їх особливого регулювання. По-третє, їх забезпечення є основною метою діяльності таких кооперативів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аграрне право України: Підручник / За ред. В.З. Янчука. – 2-е вид., перероб. та допов. - К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
2. Глусь Н.С. Корпорації та корпоративне право: поняття основні ознаки та особливості захисту: Автореф. дис...канд. юрид. наук 12.00.03 / Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. – 23 с.

3. Кибенко Е.Р. Корпоративное право Украины: Учебное пособие. –Х.: Эспада, 2001. - 288 с.
4. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 року № 469/97-ВР // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80/print>.

СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПОЖЕЖНОЮ БЕЗПЕКОЮ В УКРАЇНІ

Луков С. О., Тарасов С. С.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Забезпечення пожежної безпеки є пріоритетним завданням національної безпеки країни в цілому. Тож захист населення та території від пожеж, підвищення рівня протипожежного захисту та розроблення заходів пожежної безпеки – це один з пріоритетних напрямків державної політики.

Початок створення власної національної системи державного управління сферою пожежної безпеки розпочався одразу після здобуття у 1991 р. незалежності. При цьому слід зазначити, що основоположний закон – Закон України «Про пожежну безпеку» був прийнятий лише 17 грудня 1993 р. На сьогодні правовою основою діяльності в галузі пожежної безпеки є Конституція України, Кодекс цивільного захисту, який прийшов на зміну Закону України «Про пожежну безпеку», Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні» та інші нормативно правові акти. Крім того існують значна кількість постанов Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, рішень органів державної виконавчої влади, місцевого та регіонального самоврядування.

Формування механізмів державного управління сферою пожежної безпеки здійснено в Постанові Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо виконання Закону України «Про пожежну безпеку» від 26 липня 1994 р. №508. В якій затверджено Положення про Державну пожежну охорону, цільовим призначенням якої стали захист життя і здоров'я громадян, приватної, колективної та державної власності від пожеж, а також підтримання належного рівня пожежної безпеки на об'єктах і в населених пунктах. При цьому Державна пожежна охорона була визначена одночасно і складовою державної системи цивільної оборони [1].

Станом на сьогодні у межах заходів з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади Указом Президента України від 24.12.2012 р. № 726 утворено Державну службу України з надзвичайних ситуацій шляхом реорганізації Міністерства надзвичайних ситуацій України та Державної інспекції техногенної безпеки України [2].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 "Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій" Державна служба України з надзвичайних ситуацій є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та

запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності [3].

Аналіз стану та особливостей нормативно-правового забезпечення державного управління сферою пожежної безпеки в Україні дає змогу переконатися в тому, що воно являє собою досить чітку, ієрархічну та органічно взаємозалежну систему нормативно-правових актів, яка в основному відповідає сучасним запитам суспільства, хоча і потребує вдосконалення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про заходи щодо виконання Закону України «Про пожежну безпеку»: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 липня 1994 р. №508 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://budstandart.ua/read/document_body/id/3096948.
2. Про деякі заходи щодо оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 24 грудня 2012 р. №726 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U726_12.html.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 "Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій"

ПРО ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї

Малихін В. В., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Питанням особистих немайнових прав членів сім'ї присвячено ряд наукових робіт, зокрема: Л. А. Савченко «Особисті права та обов'язки батьків і дітей за сімейним законодавством України» (1997) [1], В. П. Мироненко «Відповідальність батьків за неналежне виховання дітей за сімейним та цивільним законодавством України» (2000) [2]. Питання особистих немайнових прав, які закріплені у СК України, деякою мірою висвітлюються у науково-практичних коментарях СК України, а також у навчальних посібниках та підручниках із сімейного права.

Правовий статус особи є сукупністю прав та обов'язків, які невід'ємні від суб'єкта, тобто особа не може доручати, передавати особисті немайнові права іншій особі. За визначенням С. С. Алексєєва правовий статус особи "це невід'ємні від особи суб'єктивні права, які встановлюють її загальне юридичне положення, серед яких "ядром" є правосуб'єктність, яка включає в себе можливість володіти правами та обов'язками, а також і можливість до самостійної їхньої реалізації [3, с. 143].

П. М. Рабінович визначає правовий статус особи як комплекс її суб'єктивних прав та юридичних обов'язків" [4, с. 30]. Однак неможливо визначити правовий статус особи взагалі, це можливо зробити тільки в межах якоїсь певної галузі права, наприклад у межах цивільного, конституційного, адміністративного права. Правовий статус охоплює собою права - можливості, потенційні права, на які суб'єкт може розраховувати в майбутньому [5].

Виходячи з вищезазначеного, можна визначити правовий статус подружжя як забезпечену на законодавчому рівні можливість особисто набувати та реалізовувати особисті і майнові права та обов'язки, які витікають із шлюбу в конкретний проміжок часу.

Для забезпечення охорони людини як особистості та розвитку її індивідуальності аналіз особистих немайнових прав має важливе значення. Правове положення особи в суспільстві, в сім'ї є однією з форм відображення суспільних відносин. Зміна особою свого сімейного стану не впливає на загальний обсяг її конституційних особистих прав та обов'язків, а навпаки, в результаті укладання шлюбу окремі конституційні права людини набувають особливого сімейно-правового наповнення. Особисті права кожного з подружжя, як і особисті права кожного громадянина, гарантуються державою, вони відображаються в особисто правовому статусі подружжя. Особисті права подружжя за чинним законодавством виникають із шлюбу як юридичного факту. Так ст. 36 СК України встановлює, що підставою для виникнення прав і обов'язків подружжя є лише шлюб, а ст. 21 СК України встановлює, що шлюб – це сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану. Моментом виникнення взаємних прав і обов'язків є момент реєстрації шлюбу в органах реєстрації актів цивільного стану.

За своєю природою особисті стосунки подружжя регулюються не тільки правовими нормами, а і нормами моралі через їхню делікатність та інтимність, саме тому вони не піддаються зовнішньому впливу, а відтак правовому регулюванню. Норма права, створюючи модель поведінки, втілює в собі лише загальні, типові його ознаки. Реальні взаємини завжди насиченіші за модель. У створеній нормами права моделі поведінки відображені потреби, цілі держави та суспільства. Реальні суспільні відносини висвітлюють, навпаки, індивідуальні почуття, емоції, пристрасті. Сутність правового регулювання і полягає в упорядкуванні в межах конкретних правовідносин індивідуальних інтересів і цілей відповідно до інтересів і цілей держави та суспільства” [6, с. 22].

Особа може свідомо не скористатися своїми правами, які надані їй правовим статусом, але будь-які правочини, які передбачають обмеження правових можливостей громадянина, є недійсними.

Зміст правового статусу подружжя розкривається в нормах, які встановлюють конкретні права та обов'язки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Савченко Л. А. Особисті права та обов'язки батьків і дітей за сімейним законодавством України: Дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / КНУТШ. К., 1997.
2. Мироненко В. П. Відповідальність батьків за неналежне виховання дітей за сімейним та цивільним законодавством України: Дис....канд. юрид. наук: 12.00.03 / КНУТШ. К., 2000. 193 с.
3. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. М.: Юридическая литература, 1966. 143 с.
4. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. К.: Атака, 2001.
5. Оридорога М. Т. Брачное правоотношение: 12.00.03 / КГУ ім. Т. Шевченка: Дис...докт. юрид. наук. К. 1974. 303 с.
6. Шахматов В. П. Молодежи о браке и семье. М.: Юрид. лит., 1979. 127 с.

МІСЦЕ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СУСПІЛЬСТВА

Миколенко В. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

В умовах сьогодення спостерігається підвищення інтересу з боку юридичної науки до проблем правової культури як чинника постійного розвитку державності і порядку суспільства.

Правове життя сучасного суспільства зазнає кардинальних трансформацій, що є наслідком потужного впливу процесів глобалізації культур і цивілізацій, а також дедалі зростаючої персоналізації суспільства. Стрімкі життєві зміни припускають віднаходження правом нових аргументів для забезпечення його дієвості. Найважливішим фактором при цьому стає система правових цінностей та такий її носій, як професійна правова культура.

Правова культура – це частина культури суспільства як історично сформованої системи загальнолюдських духовно-моральних цінностей, відповідно до яких формується образ життя і здійснюється соціальна регуляція відносин між людьми. Правова культура як система духовноморальних та правових цінностей виражається у досягнутому рівні розвитку правової дійсності, нормативних правових актах, правосвідомості, відповідно до яких формується законслухняний спосіб життя і здійснюється правове регулювання суспільних відносин, що встановлюють режим правопорядку у країні.

В той же час формування професійної правової культури відбувається не тільки шляхом затвердження правових нормативів і юридичних термінів. Глибинну й найчастіше визначальну роль відіграють різноманітні правові цінності, серед яких: справедливість, свобода, формальна рівність, верховенство права та низка інших. Так, правові цінності формують у свідомості професіоналів образ права, що надалі використовується ними в правовому житті.

Для буденної свідомості правові цінності стають ціннісними орієнтирами лише тоді, коли відбувається актуалізація права для індивіда під впливом конкретної життєвої ситуації. У цілому ж юридична практика виступає сферою втілення ціннісних характеристик права. При цьому розмаїття існуючих у сучасному світі правових культур багато в чому пов'язане з особливостями сформованої правовим менталітетом системи правових цінностей.

Проявом ставлення особистості та суспільства до права, законності є правосвідомість як частина правової культури. Правосвідомість формується під дією об'єктивних та суб'єктивних факторів суспільного розвитку. На нього впливають не тільки історичні та соціальні процеси, а й геополітична ситуація в державі і духовна сфера суспільства. Якщо правова система функціонує в умовах законності, свободи, соціальної справедливості, поваги до права, то це сприяє росту правосвідомості усіх суб'єктів.

Як фундаментальна правова цінність верховенство права покликане забезпечувати гармонізацію правових цінностей. Не випадковим можна вважати використання верховенства права у правових культурах, що є кардинально відмінними одна від одної як за основними цінностями, котрі забезпечуються правом (цінностями права), так і за їхнім відображенням у правових цінностях, що формуються.

Інструментальна цінність права - це його ціннісний зміст як певного регулятиву, відповідно до правил і вимог якого люди конструюють свою поведінку. Різниця в

існуючих правових культурах визначає різницю в обсязі нормативності, формах її існування, процедурах і методах забезпечення. При цьому, якщо нормативна недостатність правової культури може викликати дезорганізацію відносин, зростання злочинності тощо, то нормативна надмірність, створюючи твердість і монолітність порядку, обмежує волю й ініціативу особистості, найчастіше стає перешкодою для її персоніфікації.

Правова культура постійно впливає на правосвідомість окремих індивідів. У цьому прояві праворегулятивної функції суспільної правосвідомості здійснюється формування індивідуальної правової культури, утворення стану правової духовності, атмосфери суспільства.

Через правосвідомість відбувається пізнання навколишнього середовища, формується система знань, розуміння й усвідомлення права та його вимог, ставлення до права загалом та вироблення напрямку і характеру поведінки у сфері права. Правосвідомість за своєю природою – це саме усвідомлення права, а не почуття, емоція чи інстинкт. Глибина внутрішнього переконання полягає в необхідності дотримання вимог і норм права, а ступінь усвідомлення принципів та ідей створюють зміст аспекту переконання. Наявність єдності, тісного взаємозв'язку, що існує між правосвідомістю та правовою культурою, свідчить про неможливість відокремлення правосвідомості від правової культури. Правосвідомість суспільства, окремих груп, індивідів і правова культура органічно пов'язані між собою та правом як соціальним цілісним інститутом, із його виникненням, функціонуванням та розвитком, правотворчістю та правозастосуванням, іншими сторонами правового буття суспільства.

Забезпечення високого рівня життя громадян є однією з найважливіших умов не тільки підтримання режиму законності і правопорядку в нашій країні, але і невід'ємним елементом безпеки держави. Економічні проблеми держави нерідко використовуються різними екстремістськими і терористичними елементами суспільства для досягнення своїх протиправних цілей. Економічна криза може стати сприятливим ґрунтом для розвитку подібних елементів у разі, якщо держава не буде постійно вживати ефективних дій для боротьби з кризою. Недарма соціальний захист та підвищення добробуту кожної людини виступають як один з основних завдань життєдіяльності нашої держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кабанець О.С. Верховенство права як ціннісна складова демократії // Альманах права. 2012. Вип.3. С.179-184.
2. Крижанівський А. Ф. Право і правопорядок: грані співвідношення // *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. Вип. 29. Одеса: "Юридична література", 2016. С. 12.*
3. Хомишин Ю.В. Роль правової культури у забезпеченні порядку у суспільстві. Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/29213/1/018_105_109.pdf

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Молочко В. В., Панімаш Ю. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Одним з пріоритетів діяльності держави є забезпечення права громадян на працю в умовах, що відповідають вимогам безпеки та гігієни. Основними національними законодавчими актами, спрямованих на реалізацію цього конституційного права є Кодекс законів про працю України та Закони України: «Про охорону праці», «Про охорону здоров'я», «Про пожежну безпеку», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про Цивільну оборону України» тощо.

Крім законодавчих актів України, правові відносини у сфері охорони праці регулюються підзаконними нормативними актами. До найважливіших підзаконних нормативно-правових актів з питань охорони праці належать:

- Положення про видачу Державним комітетом України по нагляду за охороною праці власникові підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу дозволу на початок роботи підприємства, установи, організації;
- Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, в установах і організаціях;
- Правила відшкодування власником підприємства, установи і організації або уповноваженим ним органом шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ним трудових обов'язків;
- Положення про порядок накладання штрафів на підприємства, установи і організації за порушення нормативних актів про охорону праці;
- Список важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок;
- Граничні норми підймання і переміщення важких речей жінками;
- Список виробництв, професій і робіт з важкими і шкідливими умовами праці;
- Граничні норми підймання і переміщення важких речей неповнолітніми;
- Перелік робіт з підвищеною небезпекою;
- Типове положення про навчання, інструктаж і перевірку знань працівників з питань охорони праці;
- Перелік посад посадових осіб, які зобов'язані проходити попередню і періодичну перевірку знань з охорони праці;
- Типове положення про службу охорони праці;
- Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства;
- Типове положення про роботу уповноважених трудових колективів з питань охорони праці [1]

Під охороною праці, в Законі України «Про охорону праці» розуміється вся система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі саме трудової діяльності [2].

За даними Держгірпромнагляду України щорічно на виробництві в країні в середньому травмуються понад 80 тис. працюючих, з них близько 2 тис. чоловік гинуть,

від 5 до 10 тис. – отримують професійні захворювання. Високим є рівень травматизму на підприємствах Міністерства машинобудування, військово-промислового комплексу та конверсії, Міністерства промисловості, у деяких областях. Значних збитків завдають економіці та посилюють соціальну напруженість аварії, які супроводжуються значними матеріальними втратами й людськими жертвами. Рівень виробничого травматизму та професійних захворювань в Україні залишається вищим, ніж в інших країнах СНД. А рівень ризику загибелі й травмування працівників на виробництві в розрахунку на 100 тис. працюючих порівняно з Великою Британією вищий у 8,5, Японією – у 3, Німеччиною – у 2 рази.

Для покращення умов та охорони праці в Україні Держгірпромнагляду разом з іншими центральними органами виконавчої влади потрібно: – вжити заходи з підвищення ефективності наглядової функції, що буде сприяти зменшенню кількості порушень вимог нормативних актів з безпеки та гігієни праці; – забезпечити подання законопроекту про застосування штрафних санкцій за порушення законодавства про охорону праці, що підвищить відповідальність роботодавців за виконання вимог законодавства про охорону праці; – збільшити рівень заробітної плати інспекторському складу Держгірпромнагляду, що підвищить їх зацікавленість у досягненні кінцевих результатів – зменшення рівнів травматизму на виробництві, поліпшення умов та безпеки праці, що поліпшить виконання ними наглядових функцій [3].

Як висновок, можна зазначити, що враховуючи чисельність нормативних актів з питань охорони праці, можна визначити, що Україна приділяє велику увагу питанням охорони життя і здоров'я своїх громадян, створенню безпечних умов праці роботодавцями та керівниками підприємств, установ і організацій. Однак, не зважаючи на це кількість нещасних випадків, що трапляються на виробництві або у ході виконання службових обов'язків, залишається дуже великою. Тому вважаємо, що перспектива покращення стану охорони праці пов'язана з необхідністю вжиття таких заходів: удосконалення наглядової діяльності територіальних управлінь, державних інспекцій та державних інспекторів охорони праці; запровадження нових форм і методів державного нагляду за безпечним веденням робіт, додержанням роботодавцями законодавства про охорону праці; участі регіональних центрів охорони праці у розробленні та укладанні колективних договорів на підприємствах приватної власності; організації та проведення уповноваженими державними органами спільно з професійними спілками навчально-практичних семінарів (консультацій), підготовка наукових досліджень і методичних розробок з питань охорони праці; запровадження міжнародних стандартів (процедур) захисту прав працівників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Катренко Л.А. Охорона праці в галузі освіти: навч. посіб. / Л.А. Катренко, І.П. Пістун. – Суми: Університетська книга, 2001. – 339 с.
2. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. із змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.
3. Виноградов О. В. Охорона праці. Аналіз стану охорони праці в Україні / О. В. Виноградов // Статистика України. - 2011. - №3. - С. 31-35.

СИСТЕМА НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ДЕРЖАВОТВОРЕННІ

Мороз С. В., Черненко О. М.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Розвинуті країни світу визначають себе як інформаційні суспільства, як суспільства, побудовані на знаннях [1, с. 82-94].

Політичні сили в Україні намагаються, за їх словами, вивести країну в число економічно і соціально розвинутих держав. Одним із стратегічно важливих критеріїв прогресу країни є її система освіти і виховання. Проблема полягає в тому, що така система в Україні поступово руйнується, починаючи з середньої школи і поширюючись на вищу освіту. За прогнозами, через 20 років може наступити її крах або тяжка криза.

Як можна запобігти цієї кризи? Що треба робити? Це дуже складні і великі питання, на які професіоналам треба шукати відповіді і діяти всім народом. Висловимо тут тільки деякі свої міркування.

Світова історія свідчить про те, яке вирішальне значення має система освіти і виховання в розвитку країни, в збереженні її суверенітету, в обороноздатності й цілісності.

Наприклад в Пруссії у першій чверті XIX століття, спираючись на видатні досягнення німецької культури попереднього століття (Г.В. Лейбніц, І. Кант, Г.Г. Гердер, І.В. Гьоте, Ф. Шіллер, Г.Е. Лессінг та інші), відбувається глибока реформа середньої та вищої освіти і відповідного виховання. В економічно відсталій країні – порівняно із Англією і Францією – завдяки зусиллям інтелектуальної еліти на чолі з В. фон Гумбольдом створюється якісно нова система гімназичної освіти, реформується вища школа, в якій навчальний процес організовується через навчальні курси, які читають професори і приват – доценти. Зрозуміло, що без підтримки державного керівництва таку реформу було б неможливо здійснити.

Це була культурна подія світового значення. Не випадково саме на цей час припадає розквіт геніїв німецької класичної культури і філософії (Г.В. Гегель, І.Г. Фіхте, Ф.В. Шеллінг та інші). Відомий російський історик і методолог науки М.К. Петров довів, що саме ця новація у сфері освіти і виховання привела ні мало ні багато до другої наукової революції. Якщо перша наукова революція була зв'язана з виникненням і розвитком дослідного природознавства XVI – XVII століття, то в результаті другої до середини XIX століття вже склалась “велика триада”: фундаментальна наука – прикладна наука – підготовка наукових і освітянських кадрів. Якщо до цього наука була благородною справою купки освічених людей, далеких від господарської практики, то в цей час ситуація різко змінюється [2, с. 176]. Закономірно цей перехід великий знову таки німецький філософ, економіст, політолог і соціолог К.Маркс визначає таким чином: наука стала “безпосередньою продуктивною силою”, характер і зміст праці перетворюється із простого процесу праці в науковий процес, виникає “загальна наукова праця” [3, с. 189, 190]. Більше того, розвинуті і самовпевнені сусіди Пруссії – Австро-Угорщина і Франція – заплатили їй воєнними поразками за зарозуміле ставлення до новачій у системі освіти і виховання молоді. Зневага передової Англії до цієї реформи освіти і виховання невдовзі дорого обійшлася і їй: вже до кінця XIX століття вона втратила якщо не воєнну, то, як мінімум, економічну вищість.

Що відбувається в наш час в Україні? Високий рівень освіти громадян залишається одним із небагатьох козирів, який допомагає країні ще утримуватись – політично,

економічно і соціально – в першій сотні держав світу. Глибока системна криза, яку викликав переворот у серпні 1991 року і прихід до влади нової буржуазії та її ідеологів, поступово руйнує українську систему освіти і виховання молоді.

Звернемось до фактів. Дуже важливим якісним показником є кількість людей, які навчаються, у розрахунку на 10 000 населення. Так, у загальноосвітніх навчальних закладах за цей час відбулось скорочення із 1391 до 1212 осіб (на 12,9 %), у професійно-технічних закладах із 108 до 107 учнів (на 0,9 %), у “вищих” навчальних закладах I – II рівнів акредитації – із 120 до 116 молодих людей (на 3,3 %), у вищих закладах III – IV рівнів акредитації – із 180 до 429 (ріст на 238,3 %) [4, с. 224]. Усього, якщо скласти відповідні показники на початок цих навчальних років, кількість осіб, які навчаються, у розрахунку на 10 000 населення становили 1799 і 1864 (ріст на 103,6 %; підрахунок автора). Як бачимо, позитивна тенденція до росту досягнута тільки завдяки активній діяльності ВНЗ III – IV рівнів акредитації і певної їх комерційної зацікавленості у зростанні контингенту молоді.

За цей час скоротилась кількість загальноосвітніх навчальних закладів із 22,3 до 21,7 тисяч (на 2,7 %), а в них учителів – з 596 до 547 тисяч (на 8,2 %) [4, с. 226].

В умовах глибокої економічної кризи введення 12-тирічної загальної освіти самим негативним чином впливає і буде впливати на стан економіки, політики і соціальної сфери у суспільстві. Отже, взагалі систему освіти і виховання в будь-якій країні в сучасну дуже суперечливу і антагоністичну епоху треба визнати як один із найважливіших критеріїв її стану, положення, перспектив розвитку. Не випадково, а закономірно в умовах постіндустріалізації та інформатизації розвинутих капіталістичних країн цю систему називають стратегічною. А в Україні ця стратегічна система кульгає на обидві ноги, руйнується на очах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ракитов А.И. Регулятивный мир: знание и общество, основанное на знаниях // *Вопросы философии*. 2005. №5. С.82-94.
2. Шупер В.А. Единство цивилизации или единственный путь развития? // *Вопросы философии*. 2005. №5. с.175-179.
3. Маркс К. Економічні рукописи 1857-1861 років (Первісний варіант “Капіталу,,). Частина друга. Критика політичної економії (Чорновий начерк 1857-1858) // Маркс К, Енгельс Ф. Тв. Т.46. ч.II.
4. Україна в цифрах у 2018 році. Статистичний довідник. За ред. О.Г.Осауленка. К., 2019.
5. Сенченко М. Національна еліта в умовах глобалізації // *Освіта і управління*. 2004. Том 7. Число 2. с. 18-24.

КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ

Обзор А.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Конституційна реформа як процес поєднує в собі сукупність політико-правових явищ, досить стрімка та суперечлива за своїм характером, а особливо в Україні. Кожний процес характеризується тим, що має свої періоди. Варто зазначити, що кожний етап має піддаватися аналізу щодо його мети, конкретних завдань, ролі основних суб'єктів і

результативності. Однією із причин є політична та суспільна нестабільність, яка триває досить довгий час і в деяких випадках досягає свого апогею. Мова йде про те, що в різні часи Конституція була «знаряддям» публічної влади, яка використовувала її для досягнення явно не загально соціальних інтересів.

Сучасний період конституційної реформи характеризується тим, що необхідність відповідності тексту Конституції стану розвитку українського суспільства, призвели до внесення досить багатьох приписів, які докорінно змінили окремі правові інститути. Всі ці фактори мають вирішальне значення під час аналізу конституційної реформи України та перспектив її подальшого розвитку [1, с. 220-225].

Загалом, як показує аналіз юридичної навчальної та наукової літератури, ключовим фактором, який, як вказують більшість вітчизняних науковців, визначив перебіг конституційної реформи в Україні, є прийняття у 1996 році Конституції України. Вітчизняні правники вважають цю історичну подію віхою в оцінці періодів, етапів і напрямів сучасної конституційної реформи. Виходячи з цього зазвичай виокремлюють п'ять періодів конституційної реформи в Україні [2, с. 6].

Перший період 1990 р. – характеризується такими основними подіями як Верховна Рада Української РСР проголосила суверенітет України, Декларація про державний суверенітет України стала основою для «Акта проголошення незалежності України»; 24 серпня 1991 року Верховна Рада Української РСР фактично вдруге проголосила Україну незалежною демократичною державою, прийнявши «Акт проголошення незалежності України», підтриманий всеукраїнським референдумом 1 грудня 1991 року, Декларація стала фундаментом для майбутньої Конституції [3, с.115].

Другий період 1996 р. – 28 червня 1996 року Верховна Рада 2-го скликання ухвалила Конституцію України. Цьому історичному моменту передував затяжний період протистояння між Президентом та парламентом, наслідками якого стала неможливість утвердження Конституції впродовж 6 років незалежності.

Третій період 2004 р. – Конституційна реформа та фактичне обмеження влади президента. Закон на основі проекту Симоненка-Медведчука про зміни до Конституції передбачав перехід від однієї форми правління до іншої, формування уряду коаліцією депутатських фракцій, подовження терміну повноважень Верховної Ради до 5 років

Четвертий період 2010 р. – характеризується тим, що завдяки рішенням Конституційного Суду України 30 вересня Віктор Янукович повертає собі повноту влади, забезпечену Конституцією 1996 року, в тому числі право на формування уряду. Даний період характеризують узурпацією влади. Тому тогочасне рішення Конституційного Суду вважають неправомірним більшість експертів, оскільки сам Конституційний Суд перебрав на себе функції Верховної Ради, що суперечить частині другій ст. 19 Конституції України.

П'ятий період 2011 р. – розпочинається 1 лютого 2011 року коли Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів». Ухвалений закон уніфікував терміни повноважень державних органів влади та органів місцевого самоврядування. Також встановив, що чергові вибори президента відбуватимуться останньої неділі п'ятого року повноважень глави держави, а вибори до Верховної Ради і місцевих рад – останньої неділі жовтня п'ятого року їх повноважень. Крім того, 19 вересня 2013 року були внесені зміни до ст. 98 щодо повноважень Рахункової палати.

Шостий період 2014 р. – розпочався 22 лютого коли парламент ухвалив постанову «Про текст Конституції України в редакції 28 червня 1996 року, із змінами і

доповненнями, внесеними законами України від 8 грудня 2004 року №2222-IV, від 1 лютого 2011 року №2952-VI, від 19 вересня 2013 року №586-VII», тим самим скасовуючи реформу 2010 року, яка була однією з законодавчих основ режиму Януковича [4, с. 4-5].

Зазначимо, що наведені періодизації ґрунтуються на прийнятті низки конституційних актів; і навіть коли згадуються окремі соціально значущі події – «помаранчева революція», Революція Гідності, то акцент переноситься на нормативно-правовий акт, що був прийнятий після цих подій. Такий підхід у цілому відповідає концепції нормативізму, коли наявність права пов'язується з наявністю відповідного нормативно-правового акту. Саме цей підхід до розуміння права застосовувався у Союзі Радянських Соціалістичних Республік і продовжує, на жаль, переважати у вітчизняній правничій науці. Як показує історія політико-правової думки, теорія нормативізму застосовується переважно у державах з недемократичним державно-правовим режимом, за якого не народ визнається джерелом влади, що і встановлює обмеження публічної влади, а саме публічна влада є джерелом права для народу, який не здатен усвідомлено здійснювати вибір вектору свого розвитку, не держава має існувати для людини, а людина є засобом для досягнення державою власних цілей.

Рівень розвитку суспільства підтверджується подіями, які ввійшли в історію України як Революція Гідності, коли свідомі громадяни, не бажаючи більше терпіти неконституційних дій органів публічної влади, вийшли на мирні зібрання, зокрема і на Майдані Незалежності, і почали відстоювати власні права.

Виникає суттєве питання, чому ми живемо і діємо по новому, а мислити продовжуємо по старому? Відповідь на дане запитання знову ж таки потрібно шукати у тому ж суспільстві. Право перебуває в нерозривному зв'язку із суспільними відносинами, що є об'єктом правового регулювання і повинно аналізуватися спільно з усією системою економічних, політичних і соціальних умов, в яких воно діє, а не окремо від них. Саме нерозуміння цього зі сторони законодавця не дає нам змогу вирішити ті проблеми, що супроводжують конституційну реформу.

Не усі зміни, які вносились до Конституції в 2004, 2010, 2011 та в 2014 роках, відповідали запитам суспільства, окремі з них були прийняті для забезпечення інтересів публічної влади. З високим відсотком вірогідності можна стверджувати, що це стало додатковим фактором, що спричинив події 2014 року.

Україна, попри тривалу історію існування, порівняно недавно здобула незалежність і отримала змогу самостійно приймати рішення в політичному та законодавчому житті. При цьому конституційний процес в Україні є відображенням зміни правничої вітчизняної парадигми: з нормативізму, на якому вивчилось досить багато посадовців та юристів, до природно-правового та соціологічного розуміння права, які вже давно реалізовані в західних країнах, але які ми не хочемо приймати.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Крусян А. Сучасний український конституціоналізм. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 560 с.
2. Горбатенко В. Реформа. Юридична енциклопедія. Київ: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2003. Т.5. 403 с.
3. Єзеров А. Конституційний конфлікт як феномен та процес в Україні: Монографія. Одеса: Юридична література, 2008. 240 с.
4. Шемчушенко Ю. Етапи конституційного розвитку в незалежній Україні. Часопис Київського університету права, 2015. № 2. 408 с.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Обрусна С. Ю.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

У сучасному світі інформаційні технології є незамінним засобом ефективного управління, зокрема й у сфері здійснення правосуддя. Захищені інформаційні системи надають можливість особі швидкого доступу до нормативно-правових актів, документів судової практики, а також до інформації судових і правоохоронних органів, чим забезпечується реальна доступність правосуддя.

Необхідність застосування інформаційних технологій в юридичному секторі держав-членів Ради Європи викладені в низці Рекомендацій. Так, Рекомендація CM/Rec (2009) 1 КМ РЄ державам-членам від 18 лютого 2009 р. містить дефініцію електронного правосуддя [1]. У Рекомендації Rec (2001) 3 КМ РЄ визначено його елементи [2].

Названі міжнародно-правові акти спонукають як працівників суду, так і інших користувачів юридичних інформаційних систем до вивчення та використання нових можливостей, що стають доступними завдяки новітнім технологіям, для того, щоб модернізація судових процесів дозволяла краще враховувати вимоги користувачів, зміцнювати суспільну довіру й гарантувати дотримання інтересів правосуддя. Міжнародний досвід інформатизації системи судочинства показує, що протягом останніх років у різних країнах світу активно впроваджується в практику електронний суд.

Як зазначає нідерландський експерт Дорі Рейлінг, в ЄС розроблено чотири рівні взаємодії між громадянами та владою: онлайнова інформація про загальнодоступні послуги; одностороння взаємодія: завантаження форм із сайтів; двостороння взаємодія: обробка форм, процесуальні дії в цифровій формі; транзакція: робота зі справою, прийняття та оголошення рішення, оплата [3, 4].

У багатьох зарубіжних країнах уже апробовані і ефективно працюють системи електронного правосуддя, що відповідають усім вищевказаним рівням. Так, у Великобританії окремі елементи електронного судочинства почали вводитись у практику ще у 80-тих роках минулого століття. А у 2016 році було анонсовано проведення цифрової реформи судочинства. Після модернізації судів досить розвиненим напрямком є проведення дистанційних засідань за допомогою онлайн-зв'язку [4, 12]. Активно впроваджується електронне судочинство в систему кримінального правосуддя. Так званий «безпаперовий суд» передбачає надання даних в електронній формі всім спеціальним учасникам процесу – суддям, присяжним, прокурорам, адвокатам. Система включає суди, поліцію, Королівську службу переслідувань, інші установи. При розгляді менш важких правопорушень обвинувачений має зареєструватися в розробленій онлайн-системі, за допомогою якої він зможе вивчити всі матеріали справи, включаючи обвинувальний висновок.

Крім того, британські судді зможуть виносити вироки по Skype і Facetime, тобто приймати в онлайн-режимі рішення про взяття підсудного під варту, а також виносити вироки про позбавлення волі. Завдяки системі «живого зв'язку» судді зможуть виносити рішення на попередніх слуханнях, коли обвинувачені, адвокати і прокурори зобов'язані бути присутніми в залі засідань.

Активно впроваджується електронний суд і в систему цивільного правосуддя. Так, в Лондоні триває робота над створенням єдиної системи онлайн-судів, призначеної для вирішення найпоширеніших цивільних позовів до 25 000 фунтів. Планується створення «мобільних судів» з онлайн-доступом до них в громадських центрах, в школах і університетах [5].

Разом із тим, варто погодитись із думкою експертів, що створення таких судів може перетворити судочинство в «побутову послугу». Спрощуючи доступ до суду, не варто забувати, що правосуддя не може зводиться до «штампування» судових рішень. Інформатизація судочинства не має бути самоціллю, а головні правові принципи мають дотримуватися.

Активно розвиває електронне судочинство і Норвегія. Країна займає 2 місце в використанні ІТ-технологій в державних сферах. Влада планує зобов'язати адвокатів користуватися тільки електронним порталом та перейти через кілька років повністю на електронну форму [5]. Що цікаво, що чиновники називають проблему впровадження електронного правосуддя, яка певною мірою стосується і України: ментальність, а не технології. Наголошують на важливості зміни мислення суддів і учасників процесу.

У Сингапурі судочинство повністю здійснюється без паперових носіїв. Діють Система електронної подачі документів, яка з 2000 року є обов'язковою при подачі документів у цивільних справах; Інтегрована електронна система цивільних позовів; Служба електронного вилучення документів, яка дозволяє юридичним фірмам в режимі он-лайн шукати і переглядати документи, що надійшли до суду у цивільній справі; Електронна інформаційна служба дає можливість дізнаватися про всі процесуальні дії суду в режимі реального часу; Сайт системи LawNet, який є єдиною точкою доступу до судових сервісів [4, 11].

В США існують дві електронні системи, що забезпечують електронне судочинство. Перша з них – PACER (діє з 1988 р.) – це своєрідна база даних судових документів з вільним доступом до неї. Друга система – CM/ECF (діє з 2001 р.) – слугує для подачі документів до суду, і має обмежений доступ. У США існує тенденція зростання кількості судових справ саме в електронному вигляді, але документи, що містять відомості, які не підлягають розголошенню, як правило, подають у письмовій формі і зберігаються у системах у спеціальному форматі, що убезпечує їх від зміни або знищення [6].

Як бачимо, у зарубіжних країнах впровадження електронного суду перебуває на різних рівнях і залежить від низки причин тому під поняттям «електронний суд» розуміють різні технології, що застосовуються в судочинстві. Електронні нововведення виправдовують себе, адже спрощують роботу судової системи та пропонують модель електронного діалогу між громадянином і державою. Очевидними позитивними результатами електронного судочинства є економія матеріальних ресурсів і часу, зручність і підвищення прозорості судочинства, забезпечення доступності правосуддя. Україна робить перші кроки щодо його впровадження, тому варто активно використовувати позитивний досвід зарубіжних країн, що потребує більш поглиблених як наукових, так і практичних досліджень цієї проблеми.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Рекомендація CM/Rec (2009) 1 KM PE державам-членам від 18 лютого 2009 р. URL: zakon.rada.gov.ua/go/994_937
2. Рекомендації Rec (2001) 3 KM PE URL. URL: sc.gov.ua/.../rekomendaciji
3. Дори Рейлінг Информационные технологии в судах Европы: мнения, практика и инновации. URL: <http://home.hccnet.nl/a.d.reiling/html/Information>
4. Бринцев О. В. «Електронний суд» в Україні. Досвід та перспективи: монографія. Х. : Право, 2016. 72 с.
5. Електронне правосуддя: Україна і світовий досвід впровадження. URL: <http://loyer.com.ua/uk/elektronne-pravosuddya-ukrayina-i-svitovij>
6. Філіпова Л. Я., Вдовіна О.О. Електронний документообіг у системах зарубіжного судочинства: аналітичний огляд // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2015. № 4. С. 56–62.

ДО ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ НЕУСТОЙКИ В УКРАЇНІ

Олійниченко О. Р., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Із стародавніх часів держава намагалася певним чином гарантувати виконання зобов'язання під страхом певних негативних наслідків майнового характеру. Так, ще в першому писаному пам'ятнику права – Законах вавілонського царя Хамурабі передбачалася відповідальність боржника за невиконання зобов'язання: в подвійному розмірі, якщо було здано на зберігання золото, срібло чи інша річ, а потім зберігач відмовлявся її повернути, і в потрійному розмірі — якщо боржник брав в борг срібло і ухилявся від виконання зобов'язання [1, с. 18].

Цивільно-правові види забезпечення виконання зобов'язання були відомі і римському цивільному праву. Під гарантіями виконання зобов'язання розуміли будь-які засоби, які надавали кредитору можливість прямо чи посередньо задовольнити свої вимоги. Такі засоби полягали або в наданні кредитору речового права на майно, яке належало боржнику і яке у випадку невиконання зобов'язання передавалося кредитору, або в встановленні ще одного зобов'язання, обтяжуючого боржника чи третю особу, яке виконувало додаткову в порівнянні з основним зобов'язанням, забезпечувальну функцію. В римському праві гарантії виконання зобов'язання поділялися на речові і особисті. До речових відносилися застава (*pignus*) і іпотека (*hypoteca*), до особистих – завдаток (*arra*), штрафна стимуляція (*stipulatio poenae*), визнання боргу (*constitutum debiti proprii*) і клятвена обіцянка (*ius iurandum*) [2, с. 219-220].

В стародавній Русі звично застосовувалися засоби забезпечення зобов'язань, які відносилися як до моменту укладання договору (скажімо, третя особа поручалася за боржника), так і такі, що відносилися до моменту виконання зобов'язання і полягали в тому, що при порушенні строку виконання боржник сплачував певний штраф і відшкодовував збитки, які поніс кредитор.

Так, в Руській правді (Розширена редакція за Троїцьким списком) передбачалася відповідальність боржника за несвоєчасне повернення грошей протягом незначного строку. Якщо гроші своєчасно не повертали, то «хай дають проценти з розрахунку на два третій» (тобто 50%). Якщо боржник не віддавав гроші «протягом ряду літ», і починав заперечатися, а свідки присягали, то він повинен сплатити кредитору винагороду розміром 3 гривни.

Тобто, в даному випадку ми маємо справу з узаконеним штрафом за порушення строків виконання зобов'язання і покарання за негідну поведінку [3, с. 29].

Один із перших викладачів цивільного права Д. І. Мейєр визначав неустойку як умовну пеню, яка накладається на контрагента на випадок несправності його за договором. По відношенню до деяких договорів неустойка визначається законом. Договірна неустойка найчастіше встановлювалася в тих випадках, коли порушення права не тягнуло за собою ніякої відчутної чи помітної шкоди для кредитора. Оскільки в цьому випадку у виконанні договору взагалі немає юридичного інтересу, то він штучно надається договору визначенням неустойки на випадок ухилення від нього.

Так, скажімо, сторони домовляються про продаж майна, а потім покупець ухиляється від угоди. Збитки тут можуть бути і відсутні, але виконати зобов'язання покупця спонукає погроза сплати неустойки [4, с. 185].

Характеризуючи неустойку інший фахівець цивільного права Г. Ф. Шершеневич підкреслював її двояке значення, оскільки, на його думку, вона є не лише засобом забезпечення зобов'язання, але і засобом визначення розміру винагороди за відступ від зобов'язання.

Тобто, неустойка має на меті: 1) примусити боржника до виконання під страхом невігідних наслідків; 2) або встановити заздалегідь розмір заподіяного невиконанням збитків, особливо, коли доводити його розмір становить певні труднощі [5, с. 382].

Після становлення України як самостійної держави відношення законодавця до неустойки, як виду забезпечення зобов'язання, істотно змінилося. Із стабілізацією економіки з кінця 90-років держава починає вживати заходи до укріплення договірної дисципліни в пріоритетних сферах господарської діяльності. В низці нормативних актах починає з'являтися законна неустойка.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран / Под ред. М.Черниловского. М.: Юрид. лит., 1984. 472 с.
2. Санфилиппо Чезаре. Курс римского частного права: Учебник / Под ред. Д.В.Дождева. М.: БЕК, 2002. 400 с.
3. Хрестоматія з історії держави і права України (з найдавніших часів до кінця XX століття): У 3-х кн.; Кн.1 / За ред. А.С.Чайковського. К.: НАВСУ, 2000. 220 с.
4. Мейер Д.И. Русское гражданское право: В 2 ч. М.: Статут, 1997. Ч. 2. 455 с.
5. Шершеневич Г.Ф. Курс гражданского права. Тула: Автограф, 2001. 720 с.

ПРАВОВА ДЕРЖАВА І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ

Опанасенко В. Р., Пендюра М. М.

Навчально-науковий інститут № 2 Національної академії внутрішніх справ

На нашу думку, становлення і розвиток теоретичних концепцій правової держави мають багату історію, своїм корінням сягають античності. Вважаємо, що не можна не погодитись з думкою Р. Гринюка [1; с.49], що саме погляди античних мислителів, а саме Солона і Ксенофонта, Протагора і Сократа, Платона і Аристотеля, на концепцію справедливого влаштування полісу, його влади і законів, розумного розподілу повноважень між різними гілками влади, розрізнення правильних і неправильних форм її організації, верховенство закону в організації взаємовідносин держави і громадянина тощо суттєво вплинули на розвиток як всієї політико-правової думки, так і на напрям, який пізніше буде розгорнуто у теорію правової держави. Античному світу була відома ідея про розумність і справедливість такої політичної форми суспільного життя людей, за якої право, завдяки визнанню і підтримці влади, стає владною силою, тобто загальнообов'язковим законом, а публічно-владна сила, що визнає право і впорядкована (обмежена) та виправдана нам, стає справедливою державною владою - такою, що відповідає праву.

Першим, хто запропонував ідею правової держави, а саме держави, в якій реалізована ідея розумності і справедливості, був відомий грецький мислитель Платон. Платонівська теорія, викладена у «Державі» і «Законах», була нормативною теорією ідеальної держави, побудованої на принципах добра і справедливості. Добродісність – це

знання. Його ідеальна держава засновується на засадах законності, а не свавілля правителів, а також на знанні, оскільки, щоб робити добро, треба знати добро.

Цінним для розвитку античної політико-правової думки були погляди Аристотеля, ідеалом якого було конституційне правління, а не монархічне. Саме Аристотель вважав верховенство закону ознакою досконалої держави. На його думку, Платон помилявся, протиставляючи правління мудрості правлінню закону. Навіть наймудріший державець не може обійтись без закону, оскільки закон втілює неупередженість, якої не має жодна людина незалежно від рівня та обширу знань. Політичні відносини, якщо вони передбачають свободу, не повинні звільнити підданих від відповідальності, а це можливо, коли правителі й піддані мають легальний статус. Влада і авторитет закону не заперечують повноважень певного органу управління, а надають його діяльності такої моральної переконливості, якої за інших умов йому не мати.

Важливу роль у розвитку теорії правової держави відіграли судження Цицерона. Він, в основу утворення держави та державної влади, покладав природне уявлення людей про справедливість та загальне благо [1; с.47]. Ідея загального блага полягає в об'єднанні людей у цілісну спільноту, в якій панує право. Держава для нього – це *res populi* або *res publica* – «справа народу». Цицерон стверджував, що влада делегується народом, тобто постає з колективної сили народу, має функціонувати на підставі закону і може бути виправдана тільки Божим законом або моральним чи природним законом. Ці принципи організації державної влади здобули повсюдне визнання і впродовж багатьох століть були загальновідомими положеннями в теорії філософії права. У них простежується ідея республіканізму, народного суверенітету, що є важливим для усвідомлення правової основи і правового сенсу державності.

Концепцію «суспільного договору» як формулу об'єднання людей у «громадянське суспільство» та державу демократичного типу розробив французький просвітитель Жан-Жак Руссо, виклавши її у працях: «Міркування про науки і мистецтва...», «Про суспільну угоду, або Принципи політичного права» та ін. Головна її ідея: люди за своєю природою є добрими, але людські установи роблять їх злими; доброчесність – це природний стан людини, розпуста і злочин породжені відносинами, що є наслідком цивілізації.

Отже, основою політико-правової концепції Руссо була ідея народного суверенітету. Руссо, як і багато його попередників, виходить з ідеї про наявність в історії людства природного стану, в якому всі люди рівні. Цей період характеризується станом свободи і рівності всіх. Появу суспільної нерівності Руссо пов'язує з виникненням приватної власності, перш за все на землю. Люди, поступаючись своєю природною свободою, отримують свободу громадянську і, уклавши суспільний договір, створюють державу і право. У концепції Руссо є важливим те, що він заперечує необхідність наявності правителя і того, ким правлять.

І. Кант у своїй праці «Ідея загальної історії у всесвітньо-громадянському плані» (1784 р.) сформулював основну мету історичного суспільного розвитку, а саме – досягнення «загального правового громадянського суспільства» [2; с.944]. Вже тоді І. Кант показав існування специфічного зв'язку між громадянським суспільством та правовою державою [2; с.945]. На думку І. Канта, для правової держави характерні дві прямо протилежні ознаки: поєднання індивідуальної свободи та зовнішнього примусу, що на думку Канта, є найбільш справедливим громадянським устроєм, який у свою чергу, є вищою метою розвитку всього людського роду [3; с.552]. Цікавою є ідея Канта про те, що правова держава в точному значенні цього поняття не може бути реалізованою поза співтовариством, держава тільки в ньому і завдяки йому. Держава, за Гегелем, постає конституційною монархією і, як у І. Канта, з поділом влади, але вже на законодавчу, урядову і владу монарха. Гегель розділяв точку зору Локка і Монтеск'є про те, що поділ влад є гарантією публічної свободи. Водночас Гегель вважав самотійність влад, їх взаємну обмеженість недоречною, навіть хибною, оскільки це,

на його думку, неодмінно призведе до взаємної ворожості, протидії між ними, що не сприятиме зміцненню держави. Його ідеалом була органічна єдність різних влад, які були б невід'ємними частинами цілого, могутність і сила якого має визначати сутність діяльності кожної з влад. Саме в пануванні цілого, у залежності й підпорядкуванні різних влад державній єдності, на думку Гегеля, і полягає сутність внутрішнього суверенітету держави. Отже, характеризуючи ідеї правової держави за І. Кантом та Гегелем, слід підкреслити, що їх тогочасні погляди були та залишаються значними здобутками та гарним масивом наробіток, що є актуальним і на сьогодні.

В сучасній юридичній літературі щодо питання визначення держави і її сутності і в наш час немає єдності. Так, на сучасному етапі багатьма вченими держава визначається як політико-територіальна суверенна організація публічної влади, що має спеціальний апарат управління та здатність надавати обов'язкового характеру своїм рушенням, застосувати примус [4; с.19]. Вчений В.В. Назаров встановлює зв'язок між державою і суспільством, визначаючи державу як «особливу організацію публічної політичної влади пануючого класу (соціальної групи, об'єднання груп, усього народу), наділеного спеціальним апаратом управління і примусу, яка, представляючи інтереси суспільства, здійснює його інтеграцію» [5; с.75]. Суспільним середовищем, в яке входить політичне життя кожної окремої людини і суспільства в цілому, служать економічні, ідеологічні, культурні, правові, релігійні форми спільного життя людей і суспільних відносин. Політичне життя безпосередньо обумовлене станом громадянських та політичних прав і свобод: таких як свобода слова, зборів, совісті, які найістотніше впливають на їх формування та захист. Саме політичне життя суспільства, виступаючи одним з аспектів суспільного життя, безпосередньо включене в рішення політичних і суспільних проблем, і його організація служить їх реалізації. Воно є показовим і для оцінки політичного ладу країни і політичної зовнішності суспільства. В демократичному суспільстві політика, яка безпосередньо присутня серед народу держави – це необхідний елемент політичного життя, фактор зворотного зв'язку у стосунках влади і народу, спосіб волевиявлення. Вплив взаємодії держави і громадянського суспільства повинен відображатися у зближенні класів і соціальних груп, вихованні високих моральних якостей нашого народу, приділяти подальшу увагу її зміцненню, єдності. Їх спільна плодотворна діяльність має забезпечувати посилення провідної ролі населення в країні. Здійснення активного впливу на викорінення такого явища, як «різні прошарки населення», адже всі люди наділені рівними правами, які повинні бути реалізованими. Забезпечувати кожній особистості своєї держави не тільки культурного, а й всебічного розвитку.

Народ повинен бути джерелом влади та формувати законодавчі органи, а держава повинна визнавати і гарантувати права людини. Взаємодія держави і громадського суспільства являється важливим елементом політичної організації всього суспільства, що проявляється завдяки їх соціальному призначенню.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гринюк Г.Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 388 с.
2. Кант І. Ідея общей истории во всемирно –гражданском плане. // Метафизические начала естествознания. М, Мысль, 1999. С. 937-956.
3. Кант І. О поговоре « Может быть, это и верно в теории, но не годится для практики» // Основы метафизики нравственности. М, Мысль, 1999. – С. 515-562.
4. Комаров С.А. Общая теория государства и права: Курс лекций. / Изд. 2-е, испр. и доп. М.: «Манускрипт», 1996. с. 312.
5. Панчишин А.В. Джерела та політична система суспільства: деякі аспекти співвідношення // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки / Інститут держави і права ім. Корещького В.М. НАН України. Київ, 2011. Вип. 52. С. 73-79.

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДСНС УКРАЇНИ

Пасинчук К. М.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Процес запобігання надзвичайним ситуаціям (далі – НС) техногенного характеру та забезпечення пожежної безпеки є одним із напрямів цивільного захисту населення як специфічної функції держави.

Наявність в Україні розвиненої промисловості, надвисока її концентрація в окремих регіонах, існування великих промислових комплексів, на яких зосереджено потенційно небезпечні об'єкти різної категорії та потужності, зумовлює велику вірогідність виникнення НС техногенного походження, які загрожують людині, економіці та природному середовищу.

На території України функціонує понад 1 700 промислових об'єктів, на яких зберігається або використовується понад 300 000 т. небезпечних хімічних речовин. У зонах ймовірного хімічного зараження від цих об'єктів розміщено понад 250 адміністративно-територіальних одиниць, у яких мешкає близько 20 000 000 осіб. В Україні діє понад 1 500 вибухо– і пожежонебезпечних виробництв, на яких зосереджено понад 13 600 000 т твердих та рідких небезпечних речовин. Більшість вибухо– і пожежонебезпечних об'єктів розташована в центральних, східних та південних областях країни [1].

Аналіз організації та правового регулювання наглядової діяльності у сфері техногенної та пожежної безпеки в Україні, дає змогу констатувати можливість пом'якшення регуляторного впливу держави щодо суб'єктів господарювання й доцільність дерегуляції підприємницької діяльності шляхом зменшення обсягу заходів державного нагляду (контролю) та тиску на суб'єктів господарювання у цій сфері.

Відповідно, існує потреба внесення змін до діючого законодавства України, в якому необхідно чітко визначити, що органи державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки в обов'язковому порядку проводять планові перевірки лише суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику та державних установ.

Основною метою внесення таких змін на законодавчому рівні є:

- зменшення кількості перевірок суб'єктів господарювання середнього та малого бізнесу;
- зменшення регуляторної ролі держави;
- покращення інвестиційного клімату в Україні;
- удосконалення механізмів державного регулювання у сфері пожежної та техногенної безпеки;
- запровадження удосконаленої системи добровільного страхування цивільної відповідальності.

Це дасть можливість запровадити нові превентивні механізми забезпечення належного рівня техногенної та пожежної безпеки у державі, ввести альтернативні заходи фінансового стимулювання підприємців за принципом саморегулювання та інвестування у забезпечення належного рівня власної безпеки, збільшити термін періодичності між плановими перевітками.

Разом з тим, стан виконання вимог пожежної та техногенної безпеки на об'єктах з року в рік погіршується. У подальшому не виконання вказаних вимог призведе до

виникнення більшої кількості пожеж та надзвичайних ситуацій техногенного характеру, загибелі і травмування на них людей, великих матеріальних збитків держави та суб'єктів господарювання. Понад 30% заходів державного нагляду не проводяться в наслідок необґрунтованих не допусків інспекторів ДСНС до перевірок. Наразі у законодавстві відсутні будь-які механізми примусового допуску до перевірок.

Суть внесення змін до діючого законодавства України щодо організації наглядової діяльності полягає в запровадженні альтернативи плановим перевіркам для суб'єктів господарювання із середнім та незначним ступенями ризику шляхом введення норми, коли у разі надання суб'єктом господарювання договору добровільного страхування періодичність планових перевірок збільшується на термін дії договору страхування, але не більше шести років для середнього бізнесу та не більше десяти років для малого.

Також законопроектом необхідно передбачити можливість для ДСНС звертатись до адміністративного суду щодо примусового допуску інспекторів до перевірок.

Зазначений спосіб регулювання не призведе до зниження соціально-гарантованого рівня захисту людей і не знизить належний державний контроль, зокрема проектом Закону необхідно передбачити те, що наглядові органи системи ДСНС України обов'язково проводять планові перевірки суб'єктів господарювання високого ступеня ризику, підприємств, установ, організацій державної і комунальної форми власності та об'єктів підвищеної небезпеки.

Основними показниками ефективності вказаних змін у цій сфері є:

- забезпечення необхідного соціально-гарантованого рівня захисту людей;
- узгодження інтересів бізнесу та держави;
- зменшення звернень (скарг) суб'єктів господарювання щодо надмірного регулювання;
- зменшення регуляторної ролі держави (дерегуляція);
- покращення функціонування органів державного нагляду;
- відшкодування страховими компаніями збитків навколишньому природному середовищу, життю, здоров'ю та майну третіх осіб внаслідок пожеж або інших небезпечних подій;
- зменшення фінансових витрат суб'єктів господарювання середнього та малого підприємництва.

Щодо реального стану справ з організації наглядово-профілактичної діяльності у сфері техногенної та пожежної безпеки необхідно зазначити, що з метою усунення надмірного регуляторного впливу держави на суб'єктів господарювання, підвищення рівня довіри населення до системи профілактики, викорінення застарілих форм регулювання безпеки шляхом надмірних та частих перевірок, ДСНС здійснюється:

- перегляд нормативно-правових актів у сфері пожежної та техногенної безпеки з метою наближення їх до законодавства Європейського Союзу;
- імплементація європейських стандартів відповідно до Угоди про асоціацію України з ЄС із запровадженням ризик-орієнтованого підходу до управління техногенною та пожежною безпекою.

Важливим напрямком реформування наглядової діяльності у сфері пожежної та техногенної безпеки виступає запровадження управління техногенною та пожежною безпекою на основі ризик-орієнтованого підходу та запровадження європейських стандартів щодо оцінювання й аналізування ризиків пожежної та техногенної безпеки суб'єктів господарювання (досвід країн ЄС, зокрема Італійської Республіки, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії).

Варто враховувати, що збалансоване вирішення соціально-економічних завдань, проблем цивільного захисту населення, збереження сприятливого стану довкілля і природно-ресурсного потенціалу держави можливе лише за умов застосування науково-обґрунтованих кількісних оцінок ризиків виникнення НС техногенного й природного характеру та прогнозування динаміки їх розвитку. Адже одним із головних принципів у сфері захисту населення і територій від НС техногенного характеру в Україні проголошено принцип безумовного надання переваги раціональній та превентивній безпеці. Посилення превентивного характеру управління техногенною та природною безпекою України шляхом запровадження управління ризиками розглядається як розширення й активізація сфери «випередження» загальнодержавного управління і перехід його на якісно вищий рівень. Визначення оцінок ризиків має ґрунтуватися на результатах контролю технічного стану небезпечних техногенних об'єктів, даних моніторингу небезпечних геологічних і гідрометеорологічних процесів, стану природних комплексів тощо [2, с. 304–305].

Підтвердженням цього є набуття чинності постанов Кабінету Міністрів «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки Державною службою з надзвичайних ситуацій» від 5 вересня 2018 р. № 715 (далі — Постанова № 715) і «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, у сфері надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, і встановлюється періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою з надзвичайних ситуацій» від 5 вересня 2018 р. № 716.

Однією з особливостей Постанови № 715 є введення поняття прийнятного ризику на основі ризик-орієнтовного підходу до управління пожежною та техногенною безпекою, запровадження можливості віднесення суб'єкта господарювання до одного зі ступенів ризику не лише за кількісним показником, а й розрахунковим встановленням чисельного показника ризику (балів) для кожного суб'єкта господарювання.

Відповідно до Постанови № 715 виокремлено 7 критеріїв, але кожен з них має свої показники, які до того ж мають підпоказники, за котрими й нараховуються бали для визначення відповідного ступеня ризику.

Підсумовуючи вищевикладене, маємо наголосити, що процес дерегуляції і зменшення впливу держави на дотримання суб'єктами господарювання вимог у сфері пожежної та техногенної безпеки відповідає європейській традиції, зокрема антикорупційній, але при цьому створює й певні додаткові ризики, зумовлені несумлінним ставленням окремих суб'єктів до реалізації відповідних превентивних заходів. Відповідно, пропонується частково компенсувати ці ризики посиленням адміністративної відповідальності керівників (власників) підприємств за порушення вимог пожежної та техногенної безпеки, що спричинили виникнення пожежі та надзвичайні ситуації, якими заподіяно шкоду в розмірі, що є невеликим та особливо великим.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бендюг В. І. Система оцінки техногенної безпеки промислових підприємств: методологія та алгоритм розрахунку: автореф. дис. ... канд. техн. наук: спец. 21.06.01 «Екологічна безпека» / В. І. Бендюг; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін.-т». – К., 2005. – 20 с.

2. Павлов Д. М. Теоретико - правові та організаційні засади забезпечення природно-техногенної безпеки та реалізації функції цивільного захисту в Україні: монографія] / Д. М. Павлов. – К. : Дніпр. ун-т внутр. справ, 2015. – 416 с.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2018 р. № 715 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки Державною службою з надзвичайних ситуацій».

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2018 р. № 716 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, у сфері надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, і встановлюється періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою з надзвичайних ситуацій».

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Пачесюк Є. Р., Пасинчук К. М.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, зменшення збитків і втрат у разі їх виникнення та ефективна ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій є одним із головних пріоритетів у діяльності місцевих органів виконавчої влади [1].

Статистичні дані свідчать: щорічно відбуваються зміни кліматичних чинників, внаслідок чого підвищується ризик виникнення надзвичайних ситуацій природного характеру (паводки, підтоплення, землетруси, зсуви, лісові пожежі тощо).

Підвищення загрози виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру зумовлюється постійним розвитком виробничої діяльності, виникненням нових виробництв та матеріалів, більшість з яких в процесі свого функціонування та після його завершення являють собою джерела забруднення навколишнього середовища і становлять екологічну загрозу, особливо в місцях надмірної концентрації виробництва. Крім того, внаслідок зносу технологічного обладнання на підприємствах, викликаного економічними негараздами, значно підвищується ризик виникнення техногенних аварій, пов'язаних, в першу чергу, із викидом хімічно небезпечних речовин.

Органам державної влади, фахівцям цивільного захисту у найближчий час слід детально проаналізувати ефективність і рівень надійності єдиної державної системи цивільного захисту, у т.ч. в період соціально-економічної, воєнно-політичної нестабільності у нашій державі, та дати оцінку діяльності усім суб'єктам сфери цивільного захисту по забезпеченню безпеки населення, а також об'єктів економіки України в умовах надзвичайних ситуацій.

Необхідність цього кроку продиктована наявністю ряду об'єктивних і суб'єктивних факторів, серед яких: зростання кількості та масштабів надзвичайних ситуацій природного характеру, а також шкоди від них, що є загальносвітовою тенденцією; значна зношеність основних виробничих фондів, систем аварійного контролю та попередження

надзвичайних ситуацій, що загрожує виникненням надзвичайних ситуацій техногенного характеру; зниження якості нагляду за станом потенційно небезпечних об'єктів та дотриманням правил пожежної безпеки; недостатня кількість сил і засобів, необхідних для спостереження за станом небезпечних природних явищ і недостатня ефективність дій при локалізації лих в їх початковій стадії; недосконалість організаційних і нормативних правових актів, що визначають і регулюють сфери відповідальності, розмежування функцій, структуру, склад органів управління, сил і засобів на всіх рівнях державної влади та управління; недостатній рівень підготовки, професіоналізму та відповідальності керівного складу, посадових осіб органів виконавчої влади, безпосередньо пов'язаних з вирішенням завдань у цій галузі, а також низький рівень підготовки населення країни до дій в умовах надзвичайних ситуацій; недостатній рівень готовності сил цивільного захисту через низький рівень їх матеріально-технічного забезпечення; незадовільне вирішення питань, пов'язаних з будівництвом нових, станом наявних захисних споруд для укриття населення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України від 02.10.2012 р., № 5403-VI «Кодекс цивільного захисту України».

ПРО ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ

Пендюра М. М.

Національна академія внутрішніх справ

Глибокі трансформаційні процеси, система реформ, що проходить держава – Україна, сприйняття суспільством традиційних стандартів демократії та впровадження їх у всі сфері громадянського суспільства, що формується, вимагає від кожного її представника усвідомленого, відповідального ставлення та виконання конституційних обов'язків. Цей аспект особливо стосується осіб, які залучені до державницьких процесів побудови демократичної, правової соціальної держави. Мова йде, в першу чергу, про державних службовців, на яких покладається обов'язок сформувати таку систему державного управління, яка б забезпечила ефективну охорону та захист прав і свобод людини та громадянина. Але вирішення багатьох проблем, що виникають у сфері державного управління, значною мірою залежить і від правової свідомості та культури всіх членів суспільства, якості законодавства, інших правових явищ.

Це обумовлює у суспільстві нагальну потребу розробки визначених норм відношення до справи, професійної діяльності, еталонів, присяги, кодексу честі, які були б спроможні підтримувати престиж професійних груп у суспільстві, вселяти їм довіру. Посилена увага до професійних морально-етичних норм в сфері правопорядку призвела до виділення системи специфічних наукових деонтологічних знань про обов'язок і норми належної професійної поведінки поліцейських у вигляді міждисциплінарного наукового напрямку – поліцейської деонтології.

Аналізуючи концепції поліцейської деонтології, цікавим є те, що наукові рекомендації англійського філософа-правника І. Бентама були враховані у країнах Європи та Америки як у законодавстві, так і у процесі формування принципів діяльності посадових осіб поліції демократичної держави у конкретних випадках. Розглядаючи

профілактичну діяльність поліції, І. Бентам наголошує, що треба бути особливо обережним, оскільки, за допомогою цієї діяльності легко дійти до цензури книжок та інквізиції, що зумовить зупинку всіх успіхів людського розуму. Саме цьому вченому належить розробка моделі про норми професійної поведінки людини, яка в силу своєї соціальної ролі наділена владними повноваженнями та повинна реалізовувати їх в інтересах суспільства та окремих громадян в межах етики.

На сьогодні, поліцейська деонтологія розглядається вченими як наука, що вивчає всю сукупність організаційно-управлінських, професійно-етичних та соціальних норм, принципів належної поведінки поліцейських при виконанні ними службових обов'язків. Більшість науковців, які займалися дослідженням науки поліцейська деонтологія, схилилися до того, що вона має міжгалузевий характер і знаходиться на стику двох наук – етики та соціології.

Разом з цим, варто наголосити й на тому, що інколи професійну деонтологію розглядають як науку про правила гарного тону, однак це не вірно, оскільки поліцейська деонтологія орієнтована на проблеми регулювання професійної поведінки поліцейських безпосередньо в межах їх служби, а також поза ними під час взаємодії з правопорушниками або з законослухняними громадянами.

Слід також зазначити, що поліцейська деонтологія, так само як теорія права і філософія права на нашу думку, дає загальні знання про належну (бажану) поведінку поліцейських, що, в свою чергу, використовуються галузевими та іншими юридичними науками, як вихідні пункти для досліджень та дозволяє їм уникнути однобокості при вирішенні галузевих наукових проблем. Поліцейська деонтологія є свого роду базисом (скелетом, конституцією) для роз'яснення поліцейським (*тим, які вже працюють, і тим, які навчаються для отримання цієї професії*) уявлення про високі моральні і професійні стандарти поведінки та проведення тих чи інших алгоритмізованих дій з його боку в певній життєвій ситуації. Знання стандартів та позитивного досвіду дозволяє впроваджувати у практику більш дієві методи роботи.

Таким чином, з урахуванням вищевикладених положень, нам здається, що поліцейську деонтологію слід розглядати в двох аспектах:

- як складну, комплексну, міждисциплінарну науку про професійні стандарти (еталони) належної поведінки поліцейських, що базуються на моральних засадах;

- є розділом етики та соціології управління, і досліджує проблеми реалізації норм посадового обов'язку, функціонування нормативно-орієнтаційних інститутів, дає знання про глибокий зміст норм, що закріплені деонтологічними кодексами (етичні кодекси та кодекси честі) поліцейських.

Тобто, можна стверджувати, що поліцейська деонтологія вивчає як проблеми належної, моральної поведінки та діяльності поліцейських, так і соціальне регулювання професійної поведінки, особливості функціонування деонтологічних норм як нормативно-орієнтуючих інститутів.

Виходячи з вищевикладеного, *поліцейську деонтологію* треба розглядати як фундаментально-професійну, міждисциплінарну науку, що вивчає універсальні (національні) стандарти належної поведінки поліцейських, що засновані на високих моральних засадах (принципах) та спрямовані на забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також особливості реалізації цих стандартів в їх практичній діяльності.

За для формування нової генерації поліцейських, поліцейська деонтологія як міждисциплінарний напрям висуває такі завдання:

- вивчення обумовлених соціальною практикою проблем необхідної поведінки поліцейських, виявлення основоположних принципів, норм їх поведінки в різних

системах відносин (щодо об'єкта діяльності, суспільства, держави, закону, власної професійної групи) з метою підвищення ефективності результатів діяльності;

– виявлення несприятливих моральних та інших факторів, що знижують ефективність роботи поліцейських через невинуватену напругу, викликану недотриманням поліцейськими загальнолюдських, макрогрупових або групових професійних норм чи кодексів поведінки у взаємовідносинах з об'єктом діяльності (підозрюваними або затриманими особами, правопорушниками, злочинцями, громадськістю і законослухняними громадянами);

– вивчення й оптимізація системи взаємовідносин у професійній групі між її окремими елементами (особистостями, групами, колегами, начальниками, підпорядкованими особами);

– усунення шкідливих наслідків професійних помилок, відхилень від норм необхідної поведінки, запобігання фактам неповноцінної професійної діяльності;

– запровадження міжнародних норм поліцейської деонтології, прогресивних принципів службової етики і правил у повсякденну службову діяльність і поведінку поліцейських шляхом реалізації наукових розробок, створення науково-методичної бази, вивчення і творчого осмислення вітчизняного та зарубіжного досвіду деонтологічної підготовки кадрів, їх професійного розвитку, ефективного вирішення проблем роботи з персоналом служб та підрозділів поліції.

ДО ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ВНАСЛІДОК ВЧИНЕННЯ НІКЧЕМНИХ ПРАВОЧИНІВ

Петлюк Р. Ю., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Правочин – це дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ст. 203 ЦК України [1]). Інститут правочинів посідає одне з головних місць у системі цивільного права. Правочин є одним із найпоширеніших механізмів цивільно-правового регулювання та належить до найважливіших юридичних підстав виникнення, зміни й припинення цивільних правовідносин. З правочинами пов'язані майже всі майнові правовідносини в державі. За їх допомогою громадяни та юридичні особи задовольняють свої інтереси в тій чи іншій сфері життєдіяльності.

Однак забезпечити суб'єктам цивільного права набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків не можуть ті правочини, які визнаються недійсними. Зокрема, під недійсністю правочину розуміється ненастання в силу закону тих юридичних наслідків, яких сторони бажали досягти своїми діями під час укладення правочину [2, с. 17]. Недійсність правочину вказує на ненастання правових наслідків, характерних для того чи іншого виду правочинів, оскільки недійсні правочини не створюють юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю.

Внаслідок учинення недійсних правочинів його учасники можуть завдавати один одному або третім особам шкоду, тому основна увага має бути звернена на поновлення порушених прав та законних інтересів учасників цивільних правовідносин. При цьому значна кількість проблем недійсних правочинів залишається невирішеною, немає єдиної точки зору стосовно багатьох спірних питань, що негативно позначається на механізмі захисту прав та законних інтересів їх сторін, а також стабільності договірних відносин.

Правочин породжує для його учасників цивільні права та обов'язки лише за умови його дійсності. У цивілістичній доктрині сформувався такі умови дійсності правових актів: законність змісту; дотримання форми правового акту; єдність волі та волевиявлення; здатність осіб, які вчиняють правовий акт, до його вчинення [3, с. 108]. Ці умови передбачаються або законом, який регулює правомірну поведінку суб'єктів (наприклад, випадки застосування письмової форми тощо), або визначаються безпосередньо у правових нормах, що регулюють відносини, пов'язані з недійсністю правових актів.

У ст. 203 ЦК України визначено загальні вимоги, дотримання яких є необхідним для чинності правового акту. Це вимоги щодо: змісту правового акту, який не може суперечити ЦК України, іншим засадам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства (п. 1); дієздатності особи. Особа, яка вчиняє правовий акт повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності (п. 2); волевиявлення учасника правового акту. Воно має бути вільним і відповідати його внутрішній волі (п. 3); форми правового акту. Правовий акт має вчинятися у формі, встановленій законом (п. 4); правових наслідків правового акту. Правовий акт має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним (п. 5); прав та обов'язків батьків (усиновлювачів), які вчиняють правовий акт в інтересах дітей. Правовий акт, що вчиняється батьками (усиновлювачами) не може суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей (п. 6).

Порушення зазначених вимог чинності правового акту, за винятком вимоги щодо форми, є підставою його недійсності (п. 1 ст. 215 ЦК України). Однак, визначивши у п. 4 ст. 203 ЦК України форму правового акту як одну з умов дійсності правового акту, законодавець у п. 1 ст. 215 ЦК України не відносить недотримання встановленої законом форми правового акту до підстави його недійсності. Така правова норма є в деякій мірі суперечливою.

Під час учинення недійсного, зокрема нікчемного, правового акту сторони, зазвичай, прагнуть досягти визначеного правового результату. Наприклад, у разі вчинення правового акту, що порушує вимоги закону щодо обов'язкової письмової чи нотаріальної форми (ст. 218, 219, 220 ЦК України); учинення правового акту малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності (ст. 221) або недієздатною фізичною особою (ст. 226); учинення правового акту без дозволу органу опіки та піклування (ст. 224) тощо. Незважаючи на волю сторін, такі правові акти після вчинення породжують наслідки їх недійсності.

Проте існують нікчемні правові акти, при вчиненні яких сторони не мають будь-яких намірів набути, змінити або припинити цивільні права та обов'язки. Наприклад, фіктивний правовий акт, у сторін якого відсутня воля до настання правових наслідків, що обумовлюються таким правовим актом.

Отже, базуючись на юридичному змісті нікчемних правових актів, їх можна визначити як дії суб'єктів цивільного права, спрямовані на набуття, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків, або вчинені без наміру створення правових наслідків, які у зв'язку з порушенням умов чинності правового акту не породжують правових наслідків з моменту вчинення, незалежно від визнання судом таких правових актів недійсними.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print>.
2. Рясенцев В.А. Лекції на тему: «Сделки по советскому гражданскому праву» (1-я и 2-я). – М., 1951. – 48 с.
3. Бірюков І.А., Заїка Ю.О., Співак В.М. Цивільне право України. Загальна частина. – К.: Наук. думка, 2000. – 304 с.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Плічко С. О., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про фермерське господарство» [1] фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону. Починаючи з травня 2016 року, фермерське господарство може бути створене в одній із двох організаційно-правових форм за рішенням засновника: 1) як юридична особа або 2) як фізична особа — підприємець.

Аналіз змісту Угоди про сільське господарство, та інших багатосторонніх угод СОТ, економічної та правової літератури дав підстави визначити основні принципи, на яких повинна ґрунтуватися юридична модель регулювання державної підтримки відповідно до СОТ, а саме: поступового зменшення державної підтримки та відмови від безпосередньої допомоги від бюджетної допомоги з боку держави сільськогосподарським товаровиробникам. Правова основа внутрішньої підтримки в Україні забезпечується Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» [2]. Цей Закон визначає основи державної політики у бюджетній, кредитній, ціновій, регуляторній та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення.

Відповідно до вказаного законодавчого акту, державне регулювання переважно зосереджується на підтримці гуртових цін окремих видів сільськогосподарської продукції через інтервенції Аграрного фонду. Іншими видами підтримки виробників сільськогосподарської продукції та аграрного ринку є: надання бюджетних позик виробникам зерна; фінансова підтримка через механізм здешевлення кредитів й компенсації лізингових платежів; дерегуляція українського ринку сільськогосподарської продукції та заборона дискримінації прав її власників; бюджетна підтримка виробників тваринницької продукції. Крім того, підтримка сільськогосподарських товаровиробників, незалежно від виду та обсягу продукції, яку вони виробляють, може надаватися шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь; часткового бюджетного відшкодування вартості висіяного високорепродукційного насіння сільськогосподарських культур; виконання цільових державних програм, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів, боротьбу із шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин і тварин, ведення сільського господарства на радіаційно забруднених територіях.

Аналізуючи національне законодавство у сфері внутрішньої підтримки, можна зробити висновок, що воно регламентує порядок надання лише чотирьох видів державної підтримки: страхові субсидії виробникам сільськогосподарської продукції; кредитна підтримка виробникам сільськогосподарської продукції (кредитна субсидія); державна підтримка виробників тваринницької продукції (бюджетна тваринницька дотація); тимчасова бюджетна дотація виробнику окремого об'єкта державного цінового регулювання. Решта заходів державної підтримки регламентується великою кількістю

законодавчих і підзаконних актів, які закріплюють різні вимоги до адресатів державної підтримки й різні процедури її отримання, наділяючи відповідними функціями різні органи державної влади. Натомість, законодавчого акта, який би закріплював єдиний механізм державної підтримки товарного сільськогосподарського виробництва, в Україні досі не прийнято.

Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» [3] визначив пріоритетність розвитку агропромислового комплексу та соціального розвитку села в національній економіці.

Оцінюючи сучасний стан аграрного сектора економіки країни, можна стверджувати, що Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. не була виконана і вичерпала свій потенціал. Незважаючи на все різноманіття заходів, здійснюваних органами державної влади стосовно аграріїв, вважаємо державну підтримку діяльності сільськогосподарських підприємств недосконалою, інструменти та важелі такої підтримки – неузгодженими і, досить часто, спонтанними. Недостатнє фінансування розвитку аграрного сектора, декларування соціально-економічних і екологічних заходів, за відсутності реальних механізмів їх здійснення, унеможливають розв'язання основних проблем розвитку сільськогосподарського виробництва, зокрема його інтеграцію у світовий економічний простір, формування ефективного, соціально спрямованого аграрного сектора економіки держави. Тому потрібні нові імпульси, які надаватимуть додаткову мотивацію сільськогосподарським товаровиробникам до ведення аграрного бізнесу. Таким імпульсом може стати якісно нова, більш досконала, чітка і передбачувана система державної підтримки аграріїв, побудована на основі комплексності та поступальності, тобто така організація, за якої, на основі цілеспрямованого використання всієї сукупності вивірених світовою практикою ринкових механізмів державного регулювання, буде забезпечена результативність діяльності сільськогосподарських підприємств відповідно до їх економічного та соціального призначення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 р., № 973-IV // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15/print>.
2. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р., № 1877-IV3 // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1877-15>.
3. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон 108 України від 18 жовтня 2005 року № 2982-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2982-15>.

ВИЩИЙ АНТИКОРУПЦІЙНИЙ СУД В СИСТЕМІ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ

Поліщук О. М., Тентюк Л. М.

Черкаський державний технологічний університет

07.06.2018 Верховною Радою України прийнято Закон України № 2447-VIII «Про Вищий антикорупційний суд»[1], яким визначено, зокрема, статус та завдання, підсудність справ Вищого антикорупційного суду, вимоги до кандидатів на посади суддів

Вищого антикорупційного суду, порядок зайняття посади, а також додаткові гарантії безпеки суддів цього суду.

21.06.2018 Верховною Радою України прийнято Закон України № 2470-VIII «Про утворення Вищого антикорупційного суду»[2].

Вищий антикорупційний суд є постійно діючим вищим спеціалізованим судом у системі судоустрою України. Вищий антикорупційний суд є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням. Місцезнаходженням Вищого антикорупційного суду є місто Київ.

Правову основу діяльності Вищого антикорупційного суду становлять Конституція України [3], Закон України «Про судоустрій і статус суддів»[4], Закону України «Про Вищий антикорупційний суд».

Повноваження Вищого антикорупційного суду

Вищий антикорупційний суд:

1) здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до його юрисдикції (підсудності) процесуальним законом, а також шляхом здійснення у випадках та порядку, визначених процесуальним законом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у таких кримінальних провадженнях;

2) аналізує судову статистику, вивчає та узагальнює судову практику у кримінальних провадженнях, віднесених до його підсудності, та інформує про результати узагальнення судової практики Верховний Суд.

Суддею Вищого антикорупційного суду може бути особа, яка відповідає визначеним Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів» вимогам до кандидатів на посаду судді, а також додатковим спеціальним вимогам, встановленим цією статтею.

На посаду судді Вищого антикорупційного суду може бути призначений громадянин України не молодший тридцяти п'яти років, який має значний досвід здійснення професійної діяльності у міжнародних міжурядових організаціях чи міжнародних судових установах за кордоном у сфері права з питань протидії та боротьби із корупцією, володіє знаннями та практичними навичками застосування сучасних міжнародних антикорупційних стандартів і найкращих світових практик у сфері протидії та боротьби із корупцією, практики Європейського суду з прав людини та відповідає одній із таких вимог:

1) має стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років;

2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше сім років;

3) має досвід професійної діяльності адвоката, у тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше сім років;

4) має сукупний стаж роботи (професійної діяльності) щонайменше сім років.

Суддям Вищого антикорупційного суду, поряд із передбаченими Законом України «Про судоустрій і статус суддів» заходами підтримання кваліфікації суддів, повинні бути створені умови для задоволення індивідуальних потреб в особистому професійному зростанні, підвищенні рівня професійної компетентності з питань судочинства у сфері протидії та боротьби з корупцією, новітніх міжнародних антикорупційних стандартів і світових практик у сфері протидії та боротьби з корупцією.

Національна школа суддів України систематично буде організовувати навчання суддів Вищого антикорупційного суду для закріплення та оновлення необхідних знань,

вмінь та навичок, тренінги з вивчення новітнього міжнародного досвіду судочинства у сфері протидії та боротьби з корупцією, у тому числі із залученням представників міжнародних організацій, іноземних навчальних закладів.

Отже, створення Вищого антикорупційного суду – довогоочікуваний і необхідний крок. Він має визначену юрисдикцію, а саме: розглядатиме виключно топ-корупційні справ, які підслідні Національному антикорупційному бюро України. Конкурсний відбір кандидатів на посади суддів завершився, триває процедура призначення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 24, ст.212).
2. Закон України «Про утворення Вищого антикорупційного суду» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 29, ст.237.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 31, ст.545)

МІСЦЕ ТА ФУНКЦІЇ АСОЦІАЦІЇ ФЕРМЕРІВ ТА ПРИВАТНИХ ЗЕМЛЕВЛАСНИКІВ УКРАЇНИ В СТВОРЕННІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Риженко А. І., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Метою Асоціації фермерів та приватних землевласників України (далі – АФЗУ) є сприяння розвитку масового фермерського руху на Україні та консолідація зусиль своїх фіксованих членів, а також прогресивних верств населення України для сприяння створенню і розвитку альтернативного державному, конкурентноспроможного, високотоварного господарського укладу в аграрному секторі економіки України, заснованого на приватній власності на землю, засоби виробництва, вироблену продукцію та доходи. Захист законних соціальних, економічних та інших інтересів своїх членів [2].

АФЗУ визначає наступні напрями діяльності: внесення пропозиції до органів влади з питань земельної реформи, по можливості приймає участь у розробці проектів нових законів, підзаконних актів, проектів доповнень та змін до чинних нормативних документів; сприяння проведенню аграрної реформи в Україні; сприяння організації фермерських господарств, діяльність яких базується на приватній власності на землю, засоби виробництва, вироблену продукцію та дохід і на вільному кооперуванні товаровиробників між собою та підприємствами промисловості і торгівлі; сприяння освоєнню і відбудові покинутих сіл, господарському використанню родючих земель, які не використовуються або використовуються незадовільно [2].

З метою виконання статутних завдань і цілей АФЗУ в установленому порядку: може здійснювати необхідну господарську та іншу комерційну діяльність шляхом створення госпрозрахункових установ і організацій зі статусом юридичної особи та заснування підприємств в установленому законодавством порядку затверджує статутні положення комерційних та інших структур, створених при АФЗУ та здійснює контроль за їх діяльністю; сприяє виділенню для потреб фермерських і особистих підсобних господарств лімітів і

фондів, організації фінансово-кредитної допомоги; надає фіксованим членам Асоціації необхідну допомогу в розведенні кращих сортів рослин і порід тварин; допомагає в організації матеріально-технічного забезпечення фермерських господарств, утворенні агросервісних, виробничих, збутових та інших кооперативів та асоціацій; налагоджує зв'язки між відокремленими підрозділами Асоціації, сприяє забезпеченню їх інформацією про стан ринків збуту сільськогосподарської продукції, засобів виробництва, інших товарів і послуг; сприяє впровадженню науково-технічного прогресу у фермерських господарствах; організує вивчення фіксованими членами Асоціації ефективних методів ведення сільського господарства, допомагає в їх професійній підготовці [2].

АФЗУ реалізує свої функції щодо подальшого розвитку фермерських господарств в Україні в таких напрямках: формування власного ринку збуту продукції; впровадження інноваційних технологій виробництва сільськогосподарської продукції; реалізація інвестиційних проектів із придбання сільськогосподарської техніки на умовах лізингу; спрямування частини інвестицій на розвиток технологічної та виробничої інфраструктури; створення добровільних об'єднань фермерських господарств; збільшення обсягів прямого інвестування фермерських господарств за рахунок власних коштів і позик; забезпечити дотації на впровадження новачій у сільськогосподарському виробництві екологічно чистої продукції та її переробки на місцях [3].

Отже, подальший розвиток функціонуючих фермерських господарств в Україні визначається їхньою конкурентоспроможністю. Організація діяльності фермерських господарств ставиться на міцну організаційну основу, має досить широку законодавчу базу та нормативне регулювання. Визначення та аналіз основних умов організації діяльності, функціонування та перспектив розвитку, обґрунтування напрямків збільшення обсягів виробництва, формування власного ринку збуту продукції є основною метою створення фермерських господарств та вимагає негайного вирішення актуальних проблем їх функціонування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 р., № 973-IV // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15/print>.
2. Асоціація фермерів та приватних землевласників України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://farmer.co.ua/ru/presa/item/366-statut-vho-asotsiatsiya-fermeriv-ta-pryvatnykh-zemlevlasnykiv-ukrayiny>.
3. Стан та перспективи розвитку фермерських господарств в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/inek_2016_1-2_8.pdf.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДРОЗДІЛІВ ДСНС УКРАЇНИ

Романюк О. І., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Поняття «управління персоналом» об'єднує собою всю сукупність організаційних заходів, спрямованих на оптимальне кількісне та якісне формування персоналу та повне використання його можливостей у процесі професійної діяльності (політика відбору та

прийому працівників, розвиток кар'єри, мотивація, звільнення, вихід на пенсію, лідерство у колективі, підготовка та перепідготовка працівників, управління конфліктами тощо).

Мета системи управління персоналом служби цивільного захисту може бути сформульована як забезпечення кадрами, організація їх ефективного використання, професійного та соціального розвитку, досягнення раціонального ступеня мобільності персоналу, створення оптимальних умов для його самореалізації у службі та житті.

Усвідомлення того факту, що однією із найважливіших умов реалізації головної мети організації (служби цивільного захисту) є задоволення життєво значущих потреб працівників є відправним моментом в управлінні персоналом. Із цього положення витікає досить проста на перший погляд формула: чим більш привабливою для працівників, з точки зору задоволення їх соціальних та інших потреб, є організація, тим більша вірогідність її ефективного функціонування. І, навпаки, нехтування соціальними факторами, якістю трудового життя працівників веде до перетворення розвитку організації у довгий та складний процес.

Вбачається, що головними напрямками діяльності у сфері управління персоналом служби цивільного захисту є: визначення потреби у персоналі (планування кількісної та якісної потреби у персоналі, вибір методів розрахунку кількості потреби у персоналі); відбір персоналу (аналіз джерел відбору персоналу, встановлення зв'язку із зовнішніми організаціями, ділова оцінка кадрів під час відбору); розстановка персоналу (поточна періодична оцінка кадрів, цілеспрямоване переміщення кадрів); розвиток персоналу (адаптація працівників, навчання працівників, службове та професійне просування, вивільнення працівників); підтримка комфортного соціально-психологічного клімату (регулювання стосунків керівника та колективу, трудових взаємостосунків, зниження рівня конфліктності у колективі); вплив на мотивацію поведінки (адекватна оплата, створення творчої атмосфери, підтримка кар'єри, виховання «корпоративного духу»); управління безпекою персоналу (створення нормальних умов праці, охорона праці, запровадження навчаючих програм, спрямованих на формування у працівників безпечних дій, забезпечення соціальної інфраструктури); правове та інформаційне забезпечення процесу управління персоналом (правове регулювання трудових взаємостосунків, облік та статистика персоналу, інформування колективу).

Всі ці напрямки поєднані єдиною метою організації – підвищення ефективності діяльності на основі максимально можливої реалізації потенційних здібностей працівників.

Впровадження у практику органів і підрозділів служби цивільного захисту сучасних моделей управління персоналом найбільш доцільно здійснювати у режимі реорганізації, тобто не руйнування і побудови принципово нової системи, а комплексного вдосконалення вже існуючої в органах і підрозділах служби цивільного захисту практики управління персоналом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Управление персоналом организации: Учеб. пособие / Под ред. А.Я. Кибанова. – М.: ИНФРА-М, 1997. 509 с.
2. Щекин Г.В. Теория кадровой политики: Монография. К.: МАУП, 1997. 176 с.
3. Шестаков А.Г. Методы психологического воздействия руководителя на подчиненных в органах внутренних дел. СПб., 1994. 106 с.
4. Матюхіна Н.П. Сучасні підходи до управління правоохоронними органами // Актуальні проблеми державного управління. 2002. № 2. Ч. 2. С. 308-311.

ЯВИЩЕ ПЛАГІАТУ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

Рябоконь В. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

На сьогодні не лише в Україні, а й в усьому світі гостро постає проблема плагіату. Проникаючи в усі сфери нашого життя, найактуальнішою вона є в системі освіти та науки, адже аж ніяк не сприяє розвиткові цих галузей та визнання результатів їх діяльності світовою освітньою та науковою спільнотами.

Саме слово «плагіат» походить від латинського *plagiatus*, що в перекладі означає «крадіжка, викрадення». [1] Таким чином, під плагіатом розуміють привласнення чужої роботи або її частини та представлення її як власної. У всі часи це явище засуджувалося суспільством. Першим у світі міжнародно-правовим актом у сфері охорони авторського права є «Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів», підписана 9 вересня 1886 року у Берні, яка вимагала, «щоб усі сторони, що її підписали, враховували авторські права на твори авторів з інших країн-учасниць конвенції (відомих як члени Бернського союзу) так само, як вони враховують авторські права своїх власних громадян». [2]

У нашій незалежній державі авторське право захищає, перш за все, Конституція України, відповідно до ч. 1 ст. 41 якої кожен має право володіти, користуватися й розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

У нормативних документах України термін «плагіат» вперше з'являється в Законі України «Про авторське право і суміжні права», відповідно до п. в) ст. 50 якого плагіатом є «оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Крім того, за ч. 2 ст. 52 цього закону «за захистом свого авторського права і (або) суміжних прав суб'єкти авторського права та суміжних прав мають право звертатися в установленому порядку до суду та інших органів відповідно до їх компетенції». [3]

Відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» та ч. 6 ст. 69 Закону України «Про вищу освіту», академічний плагіат – це «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та / або відтворення опублікованих текстів (оприлюднення творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства». Виходячи з норм цього закону, академічний плагіат є порушенням академічної доброчесності, яка передбачає «самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання», обов'язкове використання посилань на джерела інформації, а також дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права. [4, 5]

Поряд з академічним плагіатом в Законі України «Про освіту» постає термін «самоплагіат», який, відповідно до ч. 4 ст. 42 вказаного закону означає «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів». [4] Тобто тут іде мова не про привласнення чужих результатів, а про використання власних раніше опублікованих наукових результатів в новій інтерпретації.

Слід зазначити, що згідно з п. 1 ч. 1 ст. 434 ЦК України акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування (закони, укази, постанови, рішення тощо), а також їх офіційні переклади, не є об'єктами авторського права і на них, відповідно, не поширюється авторське право. Отже, тексти нормативних актів, цитування рішень судів

та інших органів державної влади не можуть вважатися плагіатом. Тож звинувачення у таких випадках у плагіаті є безпідставними.[6]

Отже, плагіат, академічний плагіат, самоплагіат – всі ці явища взаємопов'язані, надзвичайно актуальні наразі не лише в Україні, а й в усьому світі. До них призводить нехтування професійною етикою, незнання правових норм щодо боротьби з плагіатом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Плагіат – етимологія. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://goroh.pp.ua/Етимологія/плагіат>.
2. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів. [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бернська_конвенція_про_охорону_літературних_і_художніх_творів
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права». [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
4. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
5. Закон України «Про вищу освіту». [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Цивільний кодекс України. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО-НЕБЕЗПЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Секрет В. О., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Правові засади здійснення екологічно-небезпечної діяльності (ЕНД) – це основи правового регулювання обмеження ЕНД. Правові проблеми регулювання здійснення ЕНД в Україні досліджувалися фахівцями в галузі екологічного права Андрейцевим В. І., Балюк Г. І., Гетьманом А. П., Малишевою Н. Р., Мунтяном В. Л., Погрібним О. О., Титовою Н. І., Шемшученком Ю. С., однак, наукові дослідження зазначених вчених не знімають потреби подальшого дослідження сучасної правової системи правового регулювання здійснення ЕНД.

Науковці пропонують різні підходи до характеристики сучасної правової системи регулювання ЕНД: традиційним і усталеним у наукових колах є підхід, запропонований Шемшученком Ю. С., за яким сучасна система правового регулювання ЕНД розрізняється залежно від галузі цієї діяльності. Шемшученко Ю. С. пропонував розрізняти ЕНД в промисловості, сільському господарстві, в енергетиці, на транспорті, урбанізованих територіях [1].

У європейських країнах правові засади здійснення ЕНД переважно розглядаються через систему правових обмежень у здійсненні ЕНД, зокрема, Єжи Малецький розрізняє запобіжні і репресивні заходи регулювання ЕНД.

До запобіжних він відносить інститут охоронних зон (*obszaru ochronnego*), нормування допустових забруднень, лімітування забруднень, просторове планування, заборона певних видів господарської діяльності, податки за користування довкіллям і

внесення до нього змін, бюджетні субвенції – тут, як бачимо, поєднуються адміністративні і економічні обмеження у здійсненні ЕНД.

До репресивних заходів він відносить карну відповідальність, цивільну відповідальність, грошові кари за шкідливий вплив на довкілля, інститут управлінського примусу (*nawiązki*), інститут позбавлення права власності (*wyłączenia*). При цьому, автор розрізняє зобов'язуючі правові засоби обмеження ЕНД (заборони або накази) і допоміжні правові засоби обмеження ЕНД: економічне, податкове стимулювання [2, с. 96].

Пропонуються й інші підходи до розгляду сучасної правової системи регулювання ЕНД, зокрема, залежно від ступеня екологічного ризику (екологічної небезпеки), але цей підхід не набув поширення через те, що сучасна правова система регулювання ЕНД не ґрунтується на диференціації залежно від ступеню екологічного ризику [3].

На нашу думку, найбільш придатним до характеристики сучасного стану правового регулювання здійснення ЕНД видається підхід Погрібного О. О., який запропонував розрізняти адміністративні і економічні правові заходи обмеження ЕНД [4, с. 165]. Такий підхід в жодному разі не заперечує можливість застосування інших підходів до розглядання системи правового регулювання здійснення ЕНД, ба навпаки – доповнює і збагачує їх.

Сучасну систему правового регулювання здійснення ЕНД важко точно проаналізувати, оскільки вона будується за різними критеріями і підставами, ґрунтується на різних засадничих підвалинах, часто має різне нормативне підґрунтя. Розвиток екологічного законодавства в Україні (як і в інших країнах) відбувався шляхом «латання екологічних дірок», тобто нові нормативні акти приймалися у відповідь на нові екологічні виклики, як реакція на екологічні загрози, що і зумовило фрагментарність правового регулювання. Саме через це найбільш логічно послідовним видається розглядати сучасну систему правового регулювання здійснення ЕНД так, як пропонує Погрібний О. О., а саме: враховуючи ту обставину, що правові обмеження у здійсненні ЕНД бувають двох видів: адміністративними і економічними, доцільно розглядати окремо правове забезпечення адміністративних обмежень у здійсненні ЕНД і економічних обмежень у здійсненні ЕНД [4, с. 165].

Опрацювання чинного законодавства України щодо заходів обмеження ЕНД дозволяє поділяти обмежувальні заходи щодо ЕНД залежно від характеру обмеження на:

- 1) прямі заборони ЕНД;
- 2) обмеження нормативного характеру: нормування, лімітування, стандартизація і сертифікація;
- 3) обмеження запобіжного характеру: дозвільна система і екологічне ліцензування, погодження, узгодження, екологічна експертиза й ОВНС;
- 4) обмеження обліково-інформативного характеру (реєстрація суб'єктів ЕНД і ДЕН, екологічна статистика, екологічна паспортизація, екологічне декларування, екологічне маркування);
- 5) обмеження контрольно-наглядового характеру (екологічний моніторинг, контроль і аудит).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шемшученко Ю. С. Правовые проблемы экологии. К.: Наукова думка, 1989. 232 с.
2. Jerzy Małeckі. Rola i skuteczność prawa w ochronie środowiska // Edukacja ekologiczna: materiały międzynarodowej szkoły letniej ochrony środowiska. Poznań. 1991. S. 95-100.
3. Ладимир Бондар. Критерії оцінки ступеня екологічної небезпеки діяльності людини// Вісник львівського університету. Серія міжнародні відносини.- 2000 р.- Вип. 2.- С. 378-380.
4. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищих навч. закладів/ Попов В. К., Гетьман А. П., Погрібний О. О., Каракаш І. І. та ін. / За ред. Попова В. К. та Гетьмана А. П. Харків: Право, 2001 р. 480 с.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Скиць С. М.

*директор Черкаського місцевого центру з надання
безоплатної вторинної правової допомоги*

Відповідно до Конституції України державою гарантується право кожної особи на професійну правничу допомогу. Положення частини першої статті 59 Конституції України про те, що кожен має право на правову допомогу, треба розуміти, як гарантовану державою можливість будь-якій особі отримувати допомогу з юридичних питань. Гарантування кожному права на правову допомогу є не тільки конституційно-правовим обов'язком держави, а й дотриманням взятих Україною міжнародноправових зобов'язань відповідно до положень Загальної декларації прав людини 1948 р., Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р. тощо [1].

Через те, що кваліфікована юридична допомога багато кому не по кишені, скористатися нею може далеко не кожен, тому 08 липня 2011 року було прийнято Закон України «Про безоплатну правову допомогу». Відповідно до якого безоплатна правова допомога – це правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел. Безоплатна правова допомога поділяється на первинну та вторинну. Безоплатна первинна правова допомога – вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг: надання правової інформації; надання консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру); надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Безоплатна вторинна правова допомога – вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя. Безоплатна вторинна правова допомога включає такі види правових послуг, як: захист; здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру [2]. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» надав можливість значній кількості осіб отримувати правову допомогу безкоштовно або за меншою ціною, було визначено зміст права на безоплатну правову допомогу та порядок його реалізації, підстави надання цієї допомоги.

Проте, попри позитивні аспекти, Закон містить низку негативних моментів. Так, серед актуальних проблем залишається відсутність у Законі закріпленого принципу вільного вибору особою захисника, що не відповідає статті 59 Конституції України та іншим нормативно-правовим актам держави; породжує дискримінацію за матеріальною та майновою ознакою (особи, які не мають фінансових ресурсів, не можуть обрати адвоката за своїм вибором, на відмінну від тих, хто має матеріальні ресурси); існуюче кримінально-процесуальне законодавство України за певних обставин дозволяє судові змусити обвинуваченого користуватися таким захисником, незалежно від фінансового стану обвинуваченого, аби прискорити провадження, а в деяких випадках і вплинути на провадження, при чому, навіть не мати можливості замінити такого захисника на іншого, що може призвести до затягування розгляду справи. Порівняльні дослідження досвіду

зарубіжних держав – Болгарії, Литви, Грузії, Нідерландів, Великої Британії, Канади, Ізраїлю – показують, що згадані проблеми в Україні не є унікальними. В тій чи іншій мірі вони були притаманними кожній із зазначених держав. Однак, були вирішені в процесі комплексного реформування системи надання безоплатної правової допомоги [4]. Отже, система надання безоплатної правової допомоги в Україні на сьогоднішній день активно розвивається. У 2019 році було відкрито 629 бюро правової допомоги у всіх регіонах. Також, прийнято рішення, яке дозволяє забезпечувати переклад під час надання безоплатної правової допомоги державною мовою. Завдяки цьому ще більше людей змогло звернутися за професійною безоплатною правовою допомогою. Проте, є і низка важливих недоліків, які потрібно враховувати та негайно вирішувати. Перш за все, слід забезпечити ефективне і прозоре використання коштів що, надходять до системи безоплатної правової допомоги, повагу до прав людини, викорінення дискримінації за майновою та матеріальною ознакою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 08.07.2011 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України: www.rada.gov.ua.
2. Система безоплатної правової допомоги у цифрах: основні статистичні показники роботи системи протягом 2014 року / Бюлетень Міністерства юстиції України. 2015. № 3. С. 8-9.
3. Офіційний веб-сайт «Права Людини – онлайн-бібліотека Харківської правозахисної групи»: <http://library.khpg.org/index.php?id=1130317908>.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Слива Є. О., Пасинчук К. М.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Національна безпека України — комплекс законодавчих та організаційних заходів, спрямованих на постійну захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і довкілля та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам [2].

Організація цивільного захисту в Україні на всіх етапах його становлення та розвитку безпосередньо пов'язана з національною безпекою і обороною держави.

Органи та підрозділи цивільного захисту віднесені до суб'єктів забезпечення національної безпеки України.

Сучасний стан техногенної та екологічної безпеки вимагає подальшого реформування єдиної державної системи цивільного захисту, Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), удосконалення державного управління у сфері цивільного захисту, налагодження чіткої взаємодії між суб'єктами забезпечення національної безпеки України.

Саме тому питання організації цивільного захисту як складової національної безпеки держави, взаємодії суб'єктів забезпечення національної безпеки України потребують детального вивчення та постійного вдосконалення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії ВРУ 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про національну безпеку України [Електронний ресурс]: Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19)

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Сойка Ю. Ю., Орлова О. О.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

На сучасному етапі розвитку Україна впроваджує низку реформ і реформа місцевого самоврядування є однією із пріоритетних. Реформа місцевого самоврядування є утворення об'єднано територіальних громад, які спроможні ефективно здійснювати місцеве самоврядування, розширення їх економічного потенціалу для виконання покладених на них функцій, а також «виховання» та укріплення місцевої демократії. Тому питання щодо проблем, які виникли під час створення і розвитку територіальних громад є актуальним на сьогоднішній час.

Дослідження проблем, пов'язаних з розвитком територіальних громад в Україні, є відносно новим напрямом у вітчизняній науці. Це питання розглядається у наукових працях: В. Борщевського, І. Вахович, П. Гайдуцького, С. Горлова, В. Збарського, Г. Кваснікової, В. Мацибори, О. Онищенко, О. Павлова, Х. Притули, І. Прокопи, П. Саблука, В. Чеботарьова, В. Юрчишина, О. Ціхановської та інших.

Ч. 1 ст. 6 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає, що первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. Відповідно до ст. 1, згаданого Закону, територіальна громада - жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр [1].

На думку С. Ткачук, на сьогодні на місцевому рівні системи управління розвитком сільських територій існують серйозні проблеми. В першу чергу це пов'язано з слабкістю, незрілістю інституту місцевого самоврядування в Україні, існуванням значної кількості правових колізій та нечіткістю законодавства в сфері компетенції і повноважень місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відсутністю економічного

підґрунтя для їх реалізації, а також слабкістю громадянського суспільства, громадянської активності населення [2, с. 4].

На думку О. Корнєєвої, основною проблемою на яку потрібно звернути увагу є проблема сприйняття реформи мешканцями об'єднаних територій, через незрозумілу на самому початку інформаційну політику та відсутність роз'яснень щодо процесів децентралізації. Пояснюється такий опір в основному тим, що будуть втрачені робочі місця та повноваження, адже реформа передбачає переформатування органів місцевої влади та передачу повноважень громадам [3, с. 68-69].

Також існують проблеми із співробітництвом територіальних громад, а саме: відсутність чіткого механізму реалізації співробітництва; відсутність механізму паритетного управління фінансовими та матеріально-технічними ресурсами громад, що співпрацюють між собою; недостатність стратегічного бачення з боку керівництва громад доцільності такого співробітництва.

Як зазначає Ю.Кириченко, чинне законодавство не встановлює обов'язкових вимог щодо порядку формування територіальних громад, їх реєстрації і забороняє будь-які обмеження права громадян України на участь у місцевому самоврядуванні. Слід звернути увагу, що діючим законодавством України не передбачено функціонування обласних і районних територіальних громад, оскільки критерієм об'єднання громадян у територіальну громаду є не просто адміністративно-територіальна одиниця, а населений пункт. Так територіальна громада формується шляхом природного розселення громадян України та інших фізичних осіб в населених пунктах. Членами територіальних громад особи стають не в результаті добровільного вступу, а за фактом проживання в певному населеному пункті [4, с. 452].

Г. Гичка у своїй роботі зазначає, що саме фінансовий бік економічної самостійності органів місцевого самоврядування, будучи визначальним в питанні фінансової децентралізації, є її найбільш проблемною сферою. До сьогодні на рівні наповнення місцевих бюджетів спостерігалася хронічна нестача фінансових ресурсів, низький рівень диверсифікованості надходжень до бюджетів локального рівня, надмірна залежність місцевих бюджетів від фінансової допомоги з центру. Окрім того, не було введено в дію механізми стимулювання місцевих органів влади до одержання додаткових доходів та економного витрачання коштів з максимальною ефективністю [5, с. 61].

Фінансова забезпеченість і фінансова децентралізація є основою для успішного розвитку територіальної громади. Важливим для розвитку територіальних громад є оптимальне поєднання й системне та узгоджене використання фінансових інструментів усіх суб'єктів. Не менш важливим є раціональне використання і управління усіма фінансовими ресурсами, в тому числі сільського господарськими.

Отже, враховуючи вище зазначене, можна дійти висновку що, на сучасному етапі розвитку територіальних громад існують безліч проблем. Перш за все, вони пов'язані із фінансовим забезпеченням і поділом матеріальних коштів як під час формування, та і під час подальшого існування територіальних громад, уряд не здатен забезпечити належного рівня послуг рівномірно на всій державній території; сприйняття і побоювання населення щодо необхідності і ефективності реформи децентралізації влади; колізії у законодавстві у сфері місцевого самоврядування; не чіткий механізм співробітництва територіальних громад і ще безліч інших проблем.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 19.11.2019).

2. Ткаченко С. О. Проблеми розвитку територіальних громад в Україні. *Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал*. 2018. №1. URL: <https://nauka-online.com/ua/publications/ekonomika/2018/1/problemu-razvitiya-territorialnyh-obshhin-v-ukraine> (дата звернення: 19.11.2019).

3. Корнєва О. В. Основні проблеми проведення реформи децентралізації в Україні у 2014-2018 роках. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 3. С. 68-69.

4. Кириченко Ю. М. Територіальна громада як базовий елемент системи місцевого самоврядування України: теоретичне визначення. *Форум права*. 2012. № 4. С. 451-457. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_4_74 (дата звернення: 19.11.2019).

5. Гичка Г. Г. Формування спроможних територіальних громад: проблеми та шляхи їх вирішення. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. Випуск 1(117). С. 60-64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2016_1_16 (дата звернення: 19.11.2019).

ПРО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ НЕДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Сопільняк А. С., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Впровадження ринкових форм та методів господарювання обумовило появу на ринку праці нових суспільних зв'язків. Старі організаційно-правові форми наповнилися новим соціальним змістом. При формуванні ринкових відносин трудові правовідносини стали різноманітнішими. З'явилися три відносно самостійні категорії працюючих: наймані працівники (залежна праця), працюючі власники (незалежна, самостійна праця – члени кооперативів, господарських товариств, фермерських господарств, само зайняті особи; працівники, подібні до найманих (залежна праця з виконанням особливих функцій) – державні службовці, судді, прокурорсько-слідчі працівники, співробітники органів внутрішніх справ, служби безпеки, військовослужбовці.

Згідно ч. 1 ст. 3 КЗпП України законодавство про працю регулює відносини працівників всіх підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами. Отже, законодавство про працю поширюється і на діяльність підприємств, заснованих на недержавній формі власності.

Єдність правового регулювання праці зовсім не визначає, а, навпаки, припускає і деякі особливості у визначенні умов праці громадян, зайнятих на підприємствах недержавної форми власності. Так, ч. 2 ст. 3 КЗпП України закріпила положення про те, що особливості праці членів кооперативів та їх об'єднань, фермерських господарств, працівників підприємств з іноземними інвестиціями визначаються законодавством та їх статутами.

Важливим новим терміном, що закріплюється трудовим законодавством України, є термін «найманий працівник». Стаття 3 КЗпП України не містить даного терміну, однак саме посилення до трудового договору як підстави виникнення трудових правовідносин, підтверджує цей висновок. Сторонами такого договору згідно ст. 21 КЗпП України виступають працівник та власник підприємств, установи, організації або уповноважений ним орган. Визначення поняття «найманий працівник» дається у Законі України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03.1998 р. [1],

згідно якого найманий працівник – це фізична особа, яка працює за трудовим договором на підприємстві, в установі, організації, в їх об'єднаннях або у фізичних осіб, які використовують найману працю.

Аналогічне визначення містить і Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15.09.1999 р. [2].

Наймана праця може застосовуватись на підприємствах, в установах, організаціях всіх форм власності та організаційно-правових форм господарювання. Це положення засновується на ст. 44 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р., яка встановлює, що підприємництво здійснюється на основі принципу вільного найму працівників [3].

Змістовне визначення поняття найманої праці дає О. М. Дуюнова, яка розуміє під нею несамостійну, залежну, підлеглу працю працівника, що не включений у відносини власності з підприємством, установою, організацією, позбавлений, як правило, права на розподіл прибутків та участь в управлінні, підкорений цілям і владі іншої особи, який продає свою робочу силу (здатність до праці) і зазнає експлуатації з боку власника засобів виробництва чи капіталу [4, с. 35].

В сучасних умовах надзвичайно важливою стає проблема забезпечення належного та ефективного правового регулювання використання найманої праці на підприємствах, в установах та організаціях, особливо заснованих на недержавній формі власності.

Змістом підстав виникнення трудових правовідносин у всіх без винятку випадках є правомірні узгоджені юридичні акти, здійснені роботодавцем і особою, яка влаштовується на роботу (в передбачених законодавством випадках і з її законними представниками), зі спеціальним наміром встановлення трудових правовідносин. До таких правомірних актів відносяться: трудовий договір (контракт), акт обрання, акт конкурсу, акт призначення, акт членства, акт направлення, акт згоди, акт погодження, акт подання. Тому цілком можна погодитись із думкою В. В. Єрмоєнка про те, що підставами виникнення трудових правовідносин слід вважати передбачені нормами права правомірні, узгоджені, усвідомлені дії роботодавця і особи, яка влаштовується на роботу (а іноді і їх законних представників), що виражають їх волевиявлення і спрямовані на встановлення конкретних трудових правовідносин [5, с. 11].

Виникнення трудових правовідносин, тобто укладення сторонами угоди про працю, обумовлюється погодженням волевиявленням двох сторін: з одного боку, волевиявлення громадянина, який наймається на роботу, а з іншого – роботодавця. Причому зазначені умови угоди про працю повинні органічно поєднувати інтереси працівника, роботодавця і суспільства. Без вказаної згоди виникнення і реалізація трудових правовідносин неможлива.

Дослідження сутності угоди про працю було б неповним без розкриття особливостей її укладення на підприємствах різних форм власності, в діяльності суб'єктів різних організаційно-правових форм господарювання в Україні.

За умов роздержавлення економіки та впровадження нових методів господарювання важливою є проблема ефективності правового регулювання діяльності трудових колективів. Згідно зі ст. 65 Цивільного кодексу України трудовий колектив підприємства складають усі громадяни, які своєю працею беруть участь в його діяльності на основі трудового договору (контракту, угоди) або інших форм, що регулюють трудові відносини працівника з підприємством.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) 3 березня 1998 року № 137/98-ВР від 17 липня 1997 року // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/137/98-%D0%B2%D1%80>

2. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності від 15 вересня 1999 року № 1045-XIV // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14/print>.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print>.
4. Дуюнова О.М. Поняття та ознаки найманої праці // Предпринимательство, хозяйство и право. 2000. № 6. С. 34-36.
5. Єрмоєнко В.В. Підстави виникнення трудових правовідносин: Автореферат дис.... к.ю.н. Харків, 1998. 18 с.

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСАД СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

Сопільняк А. С., Кришталь Т. М.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Під час надзвичайної ситуації (НС) значна частина постраждалих часто залишається без житла, продуктів харчування, води, предметів першої необхідності, потребує медичної допомоги тощо. Враховуючи зазначене, життєзабезпечення населення є одним з першочергових завдань органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, органів управління ДСНС України.

Постраждалий внаслідок надзвичайної ситуації – це особа, якій заподіяно моральну, фізичну або матеріальну шкоду внаслідок надзвичайної ситуації або проведення робіт з ліквідації її наслідків.

Негативні соціальні наслідки надзвичайних ситуацій (травми, зубожіння, втрата родичів, житла, майна тощо) можуть містити неабияку загрозу безпеці як для суспільства в цілому, так і для окремих соціальних інститутів. Таким чином, актуалізується питання забезпечення ефективного соціального захисту постраждалого населення.

Право громадян на соціальний захист передбачає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також через старість та в інших випадках, передбачених законом, закріплено у статті 46 Конституції України [1].

Під соціальним захистом традиційно розуміють заходи, що вживаються для захисту громадян від соціальних ризиків, таких як втрата роботи, хвороба, старість, інвалідність або втрата годувальника тощо. Однак однією з найсучасніших тенденцій, зокрема в країнах ЄС, є потреба охопити соціальним захистом не лише соціальне забезпечення, а й соціальну інтеграцію, здобуття освіти, охорону здоров'я, забезпечення житлом, надання соціальних послуг тощо.

Згідно зі ст. 7 Кодексу цивільного захисту України одними із принципів здійснення цивільного захисту є: гарантування та забезпечення державою конституційних прав громадян на захист життя, здоров'я та власності; відповідальність посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування за дотримання вимог законодавства з питань цивільного захисту.

Кодексом цивільного захисту України регламентовано низку заходів соціального захисту та відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації, зокрема [2]:

- 1) надання (виплату) матеріальної допомоги (компенсації);
- 2) забезпечення житлом;
- 3) надання медичної та психологічної допомоги;
- 4) надання гуманітарної допомоги;
- 5) надання інших видів допомоги.

Вищезазначені заходи соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайної ситуації здійснюються за рахунок:

- коштів державного та місцевих бюджетів;
- коштів суб'єктів господарювання або фізичних осіб, винних у виникненні надзвичайних ситуацій;
- коштів за договорами добровільного страхування, укладеними відповідно до законодавства про страхування;
- добровільних пожертвувань фізичних та юридичних осіб, благодійних організацій та об'єднань громадян;
- інших не заборонених законодавством джерел.

Надання невідкладної допомоги постраждалим може здійснюватися за рахунок коштів резервних фондів державного та місцевих бюджетів відповідно до рівня надзвичайної ситуації, а також матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Чинним законодавством України передбачено можливість виділення додаткових коштів для фінансування заходів із ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, зокрема для надання матеріальної допомоги постраждалим. Це відбувається за рішенням Кабінету Міністрів України (КМУ) у разі надзвичайної ситуації регіонального та державного рівнів. Проекти таких рішень КМУ про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету подає Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства [3].

Надання грошової допомоги постраждалим внаслідок НС слід розглядати як невідкладний захід соціального захисту такої категорії населення, особливо у випадках масового переміщення, втрати житла та джерел коштів для існування, як це сталося на Сході України у результаті збройного конфлікту. Нині органи місцевого самоврядування в Україні намагаються реалізовувати свої повноваження у цій сфері наскільки це є можливим у межах чинного законодавства та при дефіциті державного фінансування заходів компенсаційного характеру.

На наш погляд, недостатньо повно і чітко висвітлено питання реалізації заходів соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайної ситуації, тому це питання потребує унормування шляхом додання відповідних положень до Кодексу цивільного захисту України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 30.08.2013 р. № 5403-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34-35. – Ст. 458.
3. Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 року N 415. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-2002-%D0%BF/ed20190831>

НЕДОЛІКИ ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Стадник І. Ю.

Черкаський державний технологічний університет

Однією з нагальних проблем, з якими стикається Україна на сучасному етапі, є розробка комплексу заходів, спрямованих на збереження сукупності успадкованих від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини, які є важливою складовою загальнонародської культури. Сучасні реалії демонструють нам важливість балансу та узгодження інтересів, пов'язаних з охороною культурної спадщини, та інтересів, пов'язаних із економічною діяльністю, розвитком населених пунктів, зокрема, будівництвом та землекористуванням. Забезпечення дотримування паритету інтересів покликане законодавство у пам'яткоохоронній сфері, зокрема, базові закони «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини», ратифікована Україною у 2003 р. Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини, ратифікована у 2006 р. Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи.

Однак на практиці інтересами збереження культурної спадщини часто нехтують в інтересах забудовників та інших суб'єктів економічної діяльності, і відбувається це не лише шляхом порушення або маніпулювання чинним законодавством, а й шляхом його змін, спрямованих на створення обмежень для пам'яткоохоронної та дослідницької діяльності.

Так, Законом України № 3038 від 17 лютого 2011 року «Про регулювання містобудівної діяльності» з Закону «Про охорону археологічної спадщини» було вилучено статтю 9-1 «Наукова археологічна експертиза», яка містила визначення цієї процедури, і якою передбачалося, що «проведення наукової археологічної експертизи передуює погодженню комісіями з розгляду питань, пов'язаних із погодженням документації із землеустрою, проектів землеустрою, якими передбачається: відведення земельних ділянок у власність юридичним особам; використання земельних ділянок для проведення містобудівних, архітектурних та ландшафтних перетворень, будівельних, земляних і підводних робіт, виконання яких може позначитися на стані об'єктів археологічної спадщини; зміна цільового призначення земельних ділянок для потреб будівництва та інших цілей, що може негативно вплинути на об'єкти археологічної спадщини». Також чітко вказувалося на те, що «відсутність висновку за результатами наукової археологічної експертизи є підставою для відмови в погодженні проектів землеустрою, зазначених у частині другій цієї статті» [1]. Відповідні зміни були внесені й до Закону «Про охорону культурної спадщини».

Також були внесені зміни до Закону «Про архітектурну діяльність», де, зокрема, третій абзац ст. 7 набув такої редакції: «Проектна документація на будівництво об'єктів, розроблена відповідно до містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, не підлягає погодженню з відповідними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, органами охорони культурної спадщини...» [2]. Ці зміни послаблюють контрольні функції органів з питань охорони культурної спадщини, оскільки саме під час погодження проектної документації можна встановити, наскільки вона відповідає «обмеженням забудови».

Законом України № 365 від 2 липня 2013 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері земельних відносин щодо спрощення процедури відведення земельних ділянок» були внесені зміни до ст. 1861 Земельного кодексу України, якими, зокрема, передбачалося, що проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки, «розташованої на території пам'яток культурної спадщини національного значення, їх охоронних зон та охоронюваних археологічних територіях,

підлягає також погодженню з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини», а «розташованої на території земель історико-культурного призначення, пам'яток культурної спадщини місцевого значення, їх охоронних зон, в історичних ареалах населених місць та інших землях історико-культурного призначення... підлягає також погодженню з органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони культурної спадщини, відповідним структурним підрозділом обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони культурної спадщини» [3]. Ці зміни знайшли відображення і в Законі «Про охорону культурної спадщини».

На думку фахівців-археологів, зазначеними змінами «встановлено повну заборону для органів охорони культурної спадщини залучати археологів при погодженні проектів землеустрою та загалом проводити будь-які обстеження чи експертизи земельних ділянок, що відводяться..., що призведе до колосальних втрат як з погляду науки, так і з матеріального боку, оскільки держава нестиме колосальні збитки від знищення археологічних пам'яток» [4]. Також вказувалося на те, що невиявлені археологічні пам'ятки можуть знаходитися й поза межами вказаних у ст. 1861 об'єктів, і на те, що, згідно з ст. 37 Закону «Про охорону культурної спадщини», відведення земельних ділянок здійснюється за погодженням відповідних органів охорони культурної спадщини «з метою захисту об'єктів археології, в тому числі тих, що можуть бути виявлені». Виявити ж ці об'єкти може лише попередня археологічна експертиза земельної ділянки, яка стала необов'язковою внаслідок згаданих вище законодавчих змін.

Рішенням уряду України від 21 лютого 2018 р. спрощено процедуру розроблення та погодження науково-проектної документації на будівництво в історичних населених місцях. Схвалено відповідний проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць». Згаданим проектом скасовано необхідність розробки історико-містобудівного обґрунтування (ІМО) в тих історично населених місцях, де в установленому порядку розроблені та затверджені історико-архітектурні опорні плани. А з 1 січня 2019 року інститут ІМО ліквідується взагалі [5].

Отже, одне із важливих завдань, що стоїть нині перед державою, – не знижувати контроль за збереженням культурної спадщини, зокрема за дотриманням вимог законодавства України та інших документів щодо зон регулювання забудови в історичних населених пунктах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» (Ред. Від 05.02.2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15/ed20110205>
2. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності». Прикінцеві положення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3038-17/page>
3. Звернення Всеукраїнської громадської організації «Спілка археологів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vgosau.kiev.ua/index.php?Option=com_content&view=category&la...
4. Інституційні та правові проблеми збереження культурної спадщини // Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/instituciyni-ta-pravovi-problemi-zberezheniya-kulturnoi>
5. Про стан збереження культурної спадщини України (Інформаційно-аналітична записка до парламентських слухань "Стан, проблеми та перспективи охорони культурної спадщини в Україні", 18 квітня 2018 р.). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <file:///C:/Users/User/Desktop/0013740.pdf>

МІСЦЕ СУДІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Табашнюк Д. В., Кузнецова Л. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Для формування України як демократичної, соціальної, правової держави важливим є належне гарантування і забезпечення усіх прав і свобод людини, і особливо політичних, адже вони спрямовані на участь особи у суспільно-політичному житті, формування органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Реалізуючі свої політичні права і свободи, громадяни України, асоційовані як український народ – носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні, беруть участь у здійсненні влади. Успішність реалізації політичних прав і свобод багато в чому залежить не тільки від їх нормативно-правового закріплення в Конституції і законах України, але й від наявності ефективного механізму їх захисту.

Механізм захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина є складовою частиною механізму їх забезпечення, який представляє собою активну діяльність державних органів чи органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян чи їх посадових та службових осіб для створення умов щодо реалізації прав, свобод та обов'язків, а також для охорони, захисту і здійснення певних заходів щодо відновлення порушених прав, свобод і обов'язків. Тобто поняття механізм забезпечення прав і свобод та механізм їх захисту співвідносяться як загальне і особливе. Захист прав і свобод людини і громадянина розуміють як забезпечення чи відновлення порушеного суб'єктивного права компетентними органами чи самим суб'єктом цього права або як захід державного примусу, що припиняє правопорушення, усуває наслідки та поновлює порушене право.

Виходячи з вищенаведеного механізм захисту політичних прав і свобод можна визначити як діяльність спеціально уповноважених органів державної влади спрямовану на відновлення цих порушених прав або на попередження чи припинення їх порушення.

Ключову роль в механізмі захисту політичних прав і свобод відіграють суди загальної юрисдикції. На значущості та винятковій ролі органів судової влади в захисті прав і свобод людини та громадянина наголошують більшість українських вчених зазначаючи, що суди є «останнім та найнадійнішим бастионом захисту прав людини, запобігання будь-яким зловживанням владою з боку законодавчої та виконавчої гілок» завдяки яким «практично втілюється право людини на судовий захист».

До висновку про ключову роль судів загальної юрисдикції в механізмі захисту політичних прав і свобод людини і громадянина в діяльності можна дійти й у тому випадку, якщо звернутися до чинного законодавства України. Так, згідно зі ст. 55 Конституції України [1] права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [2] суд, здійснюючи правосуддя, на засадах верховенства права забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Здійснення судами України захисту політичних прав і свобод людини і громадянина має декілька переваг. По-перше, суд захищає права і свободи людини і

громадянина незалежно від статусу порушника: чи це інші громадяни, органи державної влади, органи місцевого самоврядування тощо. По-друге, оскільки правосуддя пов'язане з вирішенням різноманітних соціальних конфліктів, воно реалізується шляхом розгляду в судових засіданнях широкого спектра справ: конституційних, кримінальних, адміністративних, цивільних і господарських. По-третє, рішення суду є обов'язковими до виконання усіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, об'єднаннями громадян та іншими організаціями, громадянами та юридичними особами на всій території України.

Отже, ключове місце судів загальної юрисдикції в механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина підтверджується як аналізом чинного законодавства України, так і теоретико-правовими дослідженнями.

Таким чином, вирішальну роль в механізмі захисту політичних прав і свобод людини і громадянина відіграють саме суди загальної юрисдикції, оскільки захист прав і свобод людини і громадянина є не тільки їх основною функцією, але й метою їх існування. Саме суди загальної юрисдикції шляхом здійснення правосуддя здатні вирішувати спираючись на норми права суперечки, що виникають у суспільстві, надійно захищати як політичні, так і інші права і свободи людини і громадянина.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про судоустрій і статус суддів [Електронний ресурс]: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/print>.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЛЮДИНИ НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Тептюк Є. П.

Черкаський районний суд

Визначення поняття «конституційне право людини на доступ до публічної інформації», з нашої точки зору, необхідно здійснювати через конкретизацію більш загальних щодо нього понять «право на інформацію», «право на публічну інформацію» та «право на доступ до інформації».

Якщо під цим кутом зору розглядати систему конституційних прав людини і громадянина, закріплених у Конституції України, то можна зауважити, що низка інформаційних прав людини міститься, насамперед, у статті 34 Конституції. У ній встановлено, що кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності, громадського порядку, тощо.

З цього формулювання випливає, що йдеться не про одне універсальне «право людини на інформацію», а про різні самостійні права людини: «право збирати інформацію», «право зберігати інформацію», «право використовувати інформацію» і «право поширювати інформацію». Проте цей перелік прав не є вичерпним. Зокрема, людина має «право виробляти (продувати) інформацію» та «право знищувати інформацію», але про ці права в Конституції нічого не сказано [1].

Крім того, у статті 32 Конституції України закріплено «право кожного громадянина знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею». При цьому «кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації» [2].

У цій статті слово «відомості» є синонімом слова «інформація» і, отже, вказана стаття передбачає і таке інформаційне право людини як «право на ознайомлення з інформацією щодо себе». Але це право надано тільки громадянам, хоча за змістом частини третьої йдеться про право кожного після ознайомлення з відповідною інформацією на спростування недостовірної інформації не лише щодо себе, а й про членів своєї сім'ї. Тому формулювання тексту положень статті 32 Конституції потребує, на нашу думку, більш чіткої редакції.

Також у вказаній статті йдеться не тільки про «публічну» інформацію, оскільки в ній названо, крім органів влади, «установи» та «організації», що можуть бути не лише державними чи комунальними, а й приватними тощо.

У цих статтях Конституції нічого не сказано про право кожного на доступ до інформації. Разом з тим, у статті 50 Конституції України кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на поширення такої інформації. Вказана інформація ніким не може бути засекречена [2].

Отже, хоча право людини на доступ до інформації і закріплено на конституційному рівні, однак воно стосується лише часткової інформації (про стан довкілля та про якість харчових продуктів і предметів побуту), а не будь-якої інформації взагалі, зокрема публічної інформації. Крім того, записувати у цій статті про право на поширення вказаної інформації було зайвим, оскільки таке право уже передбачено у статті 34 Конституції України.

З цього аналізу можна зробити висновок, що в Конституції України не закріплено прямо єдине інформаційне право людини – «право на інформацію»; в ній закріплені тільки окремі часткові інформаційні права людини на певні дії з інформацією. Для універсального закріплення права людини на інформацію, на нашу думку, було б доцільно у статті 34 записати таке формулювання: «Кожен має право на інформацію, тобто право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію ..., та право на інші дії з інформацією» [2].

Також безпосередньо не закріплено в Конституції і право людини «на публічну інформацію», це право не виділено в окреме самостійне право людини, а входить у зміст інших інформаційних прав. Те саме можна сказати і про «право на доступ до інформації».

З цього ми робимо загальний висновок, що Конституція України прямо не закріплює «право людини і громадянина на доступ до публічної інформації» як самостійне право.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Тептюк Є. П. Конституційне право на доступ до публічної інформації: проблеми законодавчого регулювання та судового захисту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Є. П. Тептюк ; кер. роботи О. І. Ющик ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ, 2018. – 20 с.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.

РОЛЬ І МІСЦЕ ПАРЛАМЕНТУ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Теплюк Л. М.

Черкаський державний технологічний університет

Україна здобула незалежність і вступила на шлях формування демократичної держави 24 серпня 1991 року. При цьому основою формування нового політико-правового режиму повинна була стати організаційно-правова побудова вищих органів державної влади, завдяки якій забезпечувалась би відповідальна й ефективна робота всіх державних інституцій.

Верховна Рада України за конституційним визначенням (ст. 75) є парламентом, тобто одним із органів державної влади в Україні [1]. Як виборна представницька установа, яка обирається народом, Верховна Рада України є єдиним органом, який представляє інтереси Українського народу, тобто виражає його суверенну волю (Преамбула Конституції України) [2, с. 105]. Аналізуючи концептуальні підходи щодо розуміння правової природи парламенту, сформовані в сучасній вітчизняній конституційно-правовій науці (В. С. Журавський, Л. Т. Кривенко, М. О. Теплюк, В. С. Чиркін), учені слушно зазначають про його «першість серед рівних»[3].

Для становлення місця Верховної Ради України у системі органів державної влади необхідно перш за все визначити особливості взаємодії її з: 1) Президентом України; 2) Кабінетом Міністрів України; 3) органами судової влади.

Поділ влади в Україні на законодавчу, виконавчу і судову, закріплений у Конституції України. Парламент нашої держави відіграє важливу роль лише тоді, коли у його діяльності також забезпечується ефективна взаємодія з іншими гілками влади. Як зазначив Конституційний Суд України у Рішенні № 17-рп/2004 від 18 листопада 2004 р., здійснення державної влади на засадах її поділу не виключає взаємодії органів державної влади, однак така взаємодія має здійснюватися з урахуванням вимог статей 6, 19 Конституції України, відповідно до яких органи державної влади зобов'язані діяти на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [4].

Отже, пріоритетним напрямом удосконалення інституту парламенту в Україні є конкретизація нормативно-правових актів, що регламентують його взаємодію з іншими органами державної влади, забезпечення їхньої узгодженості, усунення прогалин у законодавстві. Водночас головні завдання, які ставляться перед державотворцями сьогодні, необхідно зводити перш за все до пошуку оптимальної моделі взаємодії Верховної Ради України з Президентом України, урядом та судовою гілкою влади.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Текст] // Відом. Верхов. Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Георгіца, А. Законодавча влада: поняття, правова природа, місце і роль у системі органів публічної влади [Текст] / А. Георгіца // Право України. 2009. № 11. С. 100–116.
3. Болдирев С.В. Місце Верховної Ради України у системі органів державної влади // Державне будівництво та місцеве самоврядування. Випуск 30. 2015. С.3-13.
4. Рішення Конституційного Суду України від 18 листопада 2004 р. № 17-рп/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-04](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-04).

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Ткач І. В., Тарасов С. С.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

На сьогоднішній день однією із пріоритетних завдань розвитку країни є підвищення її конкурентоспроможності. Концепція конкурентоспроможності ґрунтується на ефективності використання природних, виробничо-технологічних, трудових, фінансових та інших ресурсів. Наявність ресурсів і повнота їх залучення дають українській державі абсолютні й порівняльні конкурентні переваги перед іншими. Роль трудового потенціалу в забезпеченні й підвищенні конкурентоспроможності особливо значима. Саме працездатне населення є чинником ефективності функціонування підприємств, установ чи організацій та держави в цілому, зростання обсягів валового продукту, визначає загальний рівень соціально-економічного розвитку.

Однією з важливих складових розвитку держави є кадрове забезпечення реформ, активізація і професіоналізм державних службовців, нарощування та конструктивне використання кадрового потенціалу [1].

У рамках проведення адміністративної реформи було розроблено низку документів, які стосуються певних аспектів державної кадрової політики, більшість із яких має практичне спрямування. Серед основних потрібно виділити Стратегію державної кадрової політики на 2012—2020 рр. [2], як найбільш актуальний для сучасного етапу розвитку України документ.

Стратегією державної кадрової політики України визначено основні напрями кадрових реформ в усіх сферах суспільного життя, вагоме місце серед яких відводиться сфері державного управління, оскільки від професіоналізму кадрового потенціалу державного управління залежить конкурентоспроможність держави і сталий соціально-економічний розвиток.

Аналізуючи правові засади організації сучасної кадрової політики в державному управлінні важливу роль необхідно відвести Закону України «Про державну службу». Звернемо увагу, що Закон, прийнятий 16 грудня 1993 р., він є застарілим та не задовольняє потреби й очікування сучасного суспільства. З метою удосконалення правового регулювання державної служби 10 грудня 2015 р. Верховною Радою України було прийнято новий закон, що сприяє професіоналізації та інституалізації державної служби України [3].

Найважливішими аспектами закону є розмежування політичних посад і державної служби, що забезпечить політичний нейтралітет; оптимізація категорій державної служби; формування успішного врядування на основі підвищення престижності інституту державної служби; урегулювання статусу державного службовця; введення в дію мотиваційного компонента, що передбачає систему заслуг та заохочень, зокрема важливу роль відведено удосконаленню системи оплати праці; підвищення якості надання послуг; модернізація системи управління державною службою тощо.

Важливу роль щодо реалізації кадрової політики в державному управлінні відводять Кабінету Міністрів України, що здійснює свою діяльність щодо підготовки та перепідготовки кадрів, підвищення їх рівня компетентності, а також кадрового забезпечення органів виконавчої влади відповідно до Закону України «Про Кабінет Міністрів України».

Особливу увагу в процесі функціонального управління кадровою політикою в державному управлінні відведемо Національному агентству України з питань державної служби. Нацдержслужба України забезпечує формування та реалізацію єдиної державної політики у сфері державного управління, сприяє вдосконаленню нормативного та організаційного забезпечення державної служби, адаптацію кращого досвіду зарубіжних країн та здійснює впровадження європейських інструментів інституційної розбудови. Висхідні положення організаційного забезпечення кадрової роботи регламентуються «Положенням про роботу з кадрами в центральних і місцевих органах виконавчої влади», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 20 вересня 1995 р. № 747 [4].

У Положенні виокремлено тенденції організації роботи з кадрами, що передбачає формування та реалізацію річних і перспективних планів, в яких прописані заходи щодо їх добору, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, заохочення і контролю за їхньою роботою для комплексного вирішення питання комплектування висококваліфікованими кадрами, що відповідають вимогам суспільства та спроможні забезпечити розбудову держави. На сьогодні даний нормативно-правовий документ втратив чинність на підставі Постанови Кабінету Міністрів від 22 липня 2016 року № 465 «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» [5].

На особливу увагу заслуговує формування кадрового резерву державного управління, що здійснюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів від 24 жовтня 2001 року №1386 «Про затвердження Типового порядку формування кадрового резерву в органах місцевого самоврядування» [6], яким передбачено зарахування та виключення з резерву на підставі наказу чи розпорядження керівника державного органу за погодженням. Одночасно з тим не розкриті питання формування оперативного та довгострокового резервів.

Важливою складовою кадрової політики в державному управлінні є підвищення кваліфікації, що забезпечує отримання спеціальних знань, умінь та навичок, необхідних для виконання посадових обов'язків, визначених у Законі України «Про державну службу» [3].

Отже, на шляху становлення державної кадрової політики необхідно сформувати нову систему організаційно-правового забезпечення, підґрунтям якої повинен стати кращий зарубіжний досвід та виклики сьогодення українського суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Олуйко В.М. Шляхи вдосконалення реалізації державної кадрової політики в регіонах України / В.М. Олуйко // Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні: Матеріали науково-практичної конференції / За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. — К.: Вид-во УАДУ, 2001. — Т.1
2. Указ Президента України "Про Стратегію державної кадрової політики на 2012 — 2020 роки" від 01.02.2012 р. № 45/2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>
3. Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII «Про державну службу»
4. Про затвердження Положення про роботу з кадрами в центральних і місцевих органах виконавчої влади [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 верес. 1995 р. № 747. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
5. Постанова Кабінету Міністрів від 22 липня 2016 року № 465 «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України».
6. Постанова Кабінету Міністрів від 24 жовтня 2001 року №1386 «Про затвердження Типового порядку формування кадрового резерву в органах місцевого самоврядування»

КОНСТИТУЦІЯ ЯК НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ

Томенко М. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

В українській історії боротьба за незалежність і свободу тісно переплетена з прагненням підготувати та ухвалити головний державотворчий документ майбутньої незалежної країни — власну Конституцію. Адже конституція для України — це не лише «Основний закон», не тільки «Суспільний договір» — це і своєрідна національна ідея, міф про країну, якої щонайменше національна еліта прагнула. Саме тому світоглядні, публіцистичні, партійно-політичні і врешті правові версії українських конституцій знаходимо у творчому доробку не лише правників, а й багатьох політиків, військових, письменників. Бо для них було справою честі і національного сумління віднайти чи створити той «новий і праведний закон» для рідної Батьківщини. Саме тому в різних версіях конституційних проектів знаходимо нетипові для світової конституційної традиції розширені преамбульні або окремі розділи, що стосуються історичного обґрунтування природного права українців на самовизначення, а отже, і на власну державу. Про своєрідне історичне месіанство українців у доктрині хозари — козаки — українці читаємо в конституції Пилипа Орлика, про ідеальну державу, збудовану на засадах християнства та принципах свободи, рівності і справедливості — у «Книзі буття українського народу» Миколи Костомарова, «громадівську концепцію» держави — у Михайла Драгоманова та Михайла Грушевського.

Тому цілком правомірно в преамбулі сучасної Конституції України записано, що Основний закон приймався «спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення», усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власного совістю, попередніми, нинішнім та прийдешніми поколіннями».

Ще однією важливою особливістю національної конституційної традиції є необхідність прямих виборів керівника держави та органів державної влади і місцевого самоврядування. Не дивно, що спроби зредагувати характер виборів президента України з прямих на вибори депутатами парламенту наштовхуються на неприйняття абсолютної більшості громадян України. Очевидно, сучасні політики повинні зрозуміти, що йдеться про усталене переконання громадян України та власне традицію, яка сприймається ледь не як природне політичне право. Не дивлячись на це, не менш значиму роль в нашій конституційній традиції повинен відігравати вищий законодавчий орган, так було завжди від вічевих зібрань у Київській Русі та козацьких рад до Центральної Ради УНР. Саме в оптимальній побудові системи стримувань та противаг президент-парламент-уряд варто шукати оптимальну модель форми державного правління у сучасній Україні. В політологічному сенсі її визначаємо як «змішану».

Беззаперечною історичною традицією конституціоналізму є вагома роль територіальної громади зокрема, та місцевого самоврядування загалом, при застереженні унітарності форми державного устрою. Фактично всі наявні сьогодні в істориків та політологів конституційні проекти України були своєрідною формою легітимізації права нації на самовизначення чи права на власну державу. Саме тому конституція в історії України завжди мала більш ідеологічний або світоглядний характер, аніж характер типового Основного закону, збірки нормативних актів вищої сили. Показово, що і перша конституція сучасної України від 28 червня 1996 року, і її нова редакція від 8 грудня 2004

року в концептуальному плані відповідають національній історичній традиції. Вони складаються фактично з двох частин, що можна умовно назвати малою та «великою» конституціями.

Власне, «велика» конституція — це і є повний текст конституції, по якій ми живемо.

Як на мене, мало хто звертає увагу на наявність в даному тексті Основного закону «малої», або світоглядної конституції. Термін «мала» конституція є не зовсім коректним, оскільки програє у співвідношенні терміну «велика» конституція. Тому, можливо, доречніше було би називати її саме «світоглядною» конституцією.

Нагадаю, що новітня дискусія стосовно світоглядних засад нашої держави (форма державного устрою, правління, тип політичного режиму, державна символіка, статус мови) тривала дуже довго і була доволі складною.

Саме тому законотворці абсолютно правомірно і доречно передбачили, що Розділ I «Загальні засади», Розділ III «Вибори. Референдум» та Розділ XIII «Внесення змін до Конституції України» можуть бути змінені лише за спеціальною процедурою. Тобто, окрім традиційного права президента та однієї третини складу народних депутатів розпочати внесення змін до конституції, потім — попереднього схвалення більшістю та остаточного ухвалення конституційною більшістю Верховної Ради, передбачається також (відповідно до ст.156), що зміни до даних трьох розділів мусять бути затверджені всеукраїнським референдумом, який призначається президентом України.

Це означає, що ідеологія, світогляд новітньої української держави не може бути ситуативним або змінюватись під політичну чи партійну кон'юнктуру. Та й сам факт, що цю «малу» (світоглядну) конституцію можна змінити лише після затвердження на всеукраїнському референдумі, свідчить про те, що подібні зміни можливі лише за якогось військового чи революційного характеру зміни політичного режиму в Україні.

Фактично, це — ідеологія сучасної української держави, яку зобов'язані знати, шанувати і виконувати УСІ.

Зрозуміло, що чинну редакцію конституції необхідно вдосконалювати. І все ж таки, головні політичні ризики сучасного конституціоналізму полягають не стільки у недосконалоості правових норм, скільки знаходяться в площині охорони конституції та сприяння виконанню її положень, перш за все, всіма суб'єктами державної влади і політики. Лише за умов домінанти інституціонально-правової складової над політичною можемо сподіватися, що конституція з політико-світоглядного документа перетвориться на правовий. Цього вчить український історичний досвід і світова практика конституціоналізму.

Отож, історія українського конституціоналізму свідчить, що найкращою та найоптимальнішою для України є та конституція, яку знають, шанують і виконують УСІ: і президент, і кожен громадянин.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. М. Томенко Україна: історія Конституції. - К., 2015.

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Топузов Д. І., Філіпенко Т. В.

Маріупольський державний університет

Сучасний стан розвитку сільських територій нашої держави є досить складним і, незважаючи на значну кількість заходів, що здійснюються в рамках державної політики в цій сфері, продовжує погіршуватися. Така ситуація має вкрай негативний вплив на забезпечення стабільності в нашій країні, подолання кризових економічних процесів, що зараз відбуваються, та формування засад до подальшого розвитку держави. На сьогодні в Україні немає окремих спеціальних умов регулювання розвитку сільських чи міських територій. Формування бюджетів, їх використання, організація функціонування територіальних громад відбувається відповідно до чинного Податкового кодексу України та Бюджетного кодексу України, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших базових законів без урахування географічного положення, густоти населення, ресурсної бази тощо [1, 37].

Фінансово-економічне забезпечення є надзвичайно важливою складовою механізму державного управління розвитком сільських територій. Недостатньо розроблений та виважений механізм фінансового забезпечення процесу реалізації будь-якої державної політики може призвести до вкрай низьких її результатів або ж і повного провалу. Це ж стосується і політики розвитку сільських територій [1, 37].

Проблеми розвитку сільських територій, їх виробничої та соціальної інфраструктури, демографічних питань висвітлювались в дослідженнях В. Борщевського, П. Гайдуцького, І. Гнибіденка, І. Вахович, С. Горлова, В. Збарського, Г. Кваснікової, В. Мацибори, О. Онищенко, М. Орлатого, О. Павлова, Х. Притули, І. Прокопи, П. Саблука, В. Чеботарьова, В. Юрчишина, О. Ціхановської та інших [2, 157].

В сучасних умовах перед територіальними громадами особливо гостро постають проблеми фінансування соціальних об'єктів, житлово-комунального господарства, проектів місцевого розвитку, утримання органів місцевого самоврядування та ін. Територіальна громада як соціальне явище є особливою соціальною спільнотою, з притаманними будь-якій спільноті якостями. Базовою умовою розв'язання цих проблем є знання про елементи системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, без чого неможливе прийняття ефективних управлінських рішень, у тому числі й щодо активізації діяльності органів місцевого самоврядування з приводу належного фінансового забезпечення розвитку територіальних громад [2, 158].

На сучасному етапі загострюються такі соціальні проблеми села, як безробіття, бідність та вимушена трудова міграція, занепад соціальної інфраструктури, демографічна криза та деградація сільської поселенської мережі тощо. Основними причинами цього є ігнорування владою необхідності прогресивних змін в управлінні розвитком сільських територій, та нехтування громадською думкою, невирішеність проблеми власника земель [3, 81].

На сьогодні на місцевому рівні системи управління розвитком сільських територій існують серйозні проблеми. В першу чергу це пов'язано з слабкістю, незрілістю інституту місцевого самоврядування в Україні, існуванням значної кількості правових колізій та нечіткістю законодавства в сфері компетенції і повноважень місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відсутністю економічного підґрунтя для їх реалізації, а також слабкістю громадянського суспільства, громадянської активності населення [4, 58].

Важливим для розвитку територіальних громад є оптимальне поєднання й системне та узгоджене використання фінансових інструментів усіх суб'єктів. Така узгодженість сприятиме покращенню функціонування об'єктів виробничої і невиробничої сфери, поліпшенню їх економічного та соціального стану на відповідних територіях і, зрештою, розвитку соціально-економічного середовища функціонування територіальних громад [4, 60].

Формування спроможних територіальних громад в Україні здійснюється сьогодні з урахуванням децентралізації, що проводиться урядом. Серед питань децентралізації є вирішення фінансових питань функціонування тепер уже з урахуванням децентралізації об'єднаних територіальних громад [5].

Об'єднані громади переходять на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом (до цього прямі відносини мали лише області, райони, міста обласного значення). Передбачено, що органи місцевого самоврядування встановлюють ставки та пільги по платі за землю не тільки в межах, а й за межами населених пунктів. У перспективі органи місцевого самоврядування об'єднаних громад отримують виключні повноваження щодо розпорядження, володіння і користування земельними ділянками в межах своєї юрисдикції (як в межах, так і за межами населених пунктів) [6].

Таким чином, можемо зробити висновок про необхідність істотної реорганізації фінансово-економічного забезпечення державного управління розвитком сільських територій України, що вимагатиме змін в бюджетно-фіскальній політиці. В цілому ж з урахуванням стану та проблем розвитку сільських територій та сучасних європейських традицій в цій сфері фінансування управління розвитком сільських територій має здійснюватися із трьох джерел – державного бюджету, місцевого бюджету та Фондів розвитку сільських територій. Причому питома вага першого має істотно зменшитись.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вахович І. М. Фінансове забезпечення розвитку сільських територій / І. М. Вахович, В. Ю. Дорош, М. В. Андріюк // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10 (5). – С. 31–37 [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10\(5\)__6.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10(5)__6.pdf)
2. Карпенко В. Фонди розвитку територіальних громад як елемент комплексного розвитку сільських територій / В. Карпенко // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць Одеського регіонального інституту державного управління. – Одеса, 2006. – Вип. 1 (25). – С. 157.
3. Клименко Н. Г. Європейські моделі соціально-економічного розвитку країни / Н. Г. Клименко // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць ХарПІ НАДУ. – Харків, 2007. – Вип. 1 (31). – С. 81
4. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України (на прикладі Карпатського регіону) : науково-аналітична доповідь / [В. В. Борщевський, Х. М. Притула, В. Є. Крупін, І. М. Куліш]; НАН України. Інститут регіональних досліджень; [наук. ред. В. В. Борщевський]. – Львів, 2011. – 60 с.
5. Офіційний сайт Асоціація міст України та громад / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.auc.org.ua>.
6. Офіційний сайт Агенції регіонального розвитку та європейської інтеграції / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.ardei.lviv.ua/index.html>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОПЕРЕДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Франковський А. Л.

Одеський державний університет внутрішніх справ

Попередження адміністративних правопорушень у світовій спільноті вирішуються різними засобами та методами але, здебільшого це питання винесено до компетенції поліції.

Адміністративно-запобіжні заходи, які застосовуються поліцією, поділяються в залежності від мети застосування, на дві групи: а) заходи, які застосовуються для попередження чи виявлення конкретних правопорушень або правопорушень з боку конкретних осіб і б) заходи, які застосовуються для забезпечення громадського порядку і громадської безпеки за різних надзвичайних обставин [2].

Так у Федеративній республіці Німеччина Закон Про порушення порядку встановлює значну кількість обмежень для поліції, адміністративних органів і прокуратури порівняно з карною процедурою в застосуванні заходів примусу. Так, чиновники поліцейської служби, які призначені слідчими особами прокуратури, мають право приймати рішення про проведення вилучень, обшуків, обслідувань. Але не допускається поміщення в стаціонар особи, її арешт чи тимчасове затримання, вилучення поштових відправлень і телеграм тощо. Тільки за рішенням суду дозволяється здійснювати доставляння обвинувачених у вчиненні порушень порядку. Дозволяється навіть прийняття судом рішення про утримання під вартою свідка, який відмовляється надавати свідчення суду, з метою примушення його до свідчень. Строк цього утримання не може перевищувати шести тижнів. Такий самий строк арешту передбачається для осіб, які не сплачують штрафу відповідно до рішення, що набрало законної сили. В окремих випадках при сукупності вчинених порушень порядку строк арешту для примушення до сплати штрафу може становити 3 місяці (якщо особа свідомо відмовляється від сплати штрафу за наявності в неї майна чи грошових коштів) [3].

Адміністративні органи за австрійським законодавством мають значні повноваження щодо застосування заходів примусу під час адміністративного карного переслідування, серед яких: примусовий привід особи, визначення обвинуваченому зобов'язання внесення будь-якого виду забезпечення з метою уникнення його ухилення від переслідування чи покарання.

Карно-правова природа порушень порядку в Португальській Республіці зумовила поширення нормативних актів у сфері кримінального процесу і на процедуру стосовно порушень з деякими винятками та особливостями. Одним із дозволених заходів примусу є встановлення особи (її ідентифікація). З цією метою уповноважені представники мають право вимагати документи в особи. Під час цього заходу особу можуть також затримати на строк до 24 годин. Затримання дозволяється, якщо неможливо встановити особистість порушника, якого застали на місці вчинення діяння [2]. В Україні законодавець для встановлення особи дає 3 години, це дуже мало, і завдяки цьому деякі порушники закону залишаються не покараними.

Цікавим є досвід деяких зарубіжних країн у сфері класифікації заходів запобігання правопорушенням. Так, законодавство Іспанії, як і більшості західноєвропейських держав, передбачає можливість застосування поряд з покаранням великої кількості додаткових заходів до осіб. Одним із різновидів цих заходів є заходи безпеки, які поділяються на такі, що стосуються позбавлення волі, та такі, що не стосуються

позбавлення волі. Заходами безпеки з позбавленням волі є поміщення до психіатричного, відновлювального та спеціального виховного центру.

Заходами, які не пов'язані з позбавленням волі, визнаються: професійна дискваліфікація; виселення з національної території іноземців, які нелегально проживають в Іспанії; зобов'язання проживати у визначеному місці; заборона проживання у певному визначеному місці чи території; заборона переїзду у визначені місця чи території, відвідувати спортивні чи культурні заходи, місця продажу алкогольних напоїв та проведення ігор; опіка і нагляд з боку призначеного родича; позбавлення права керувати транспортним засобом; позбавлення права зберігання і носіння зброї та інше [2].

Таким чином, у багатьох країнах Західної Європи адміністративно-деліктне право фактично відсутнє і питання попередження, запобігання та протидії правопорушенням регулюються нормами кримінального та кримінально-процесуального права, проте, як і в українському законодавстві, для громадян та громадських об'єднань діє принцип «дозволено те, що не заборонено законом». Тому громадяни та їх об'єднання мають право ініціювати та впроваджувати в реальне життя будь-які засоби запобігання правопорушенням, які не суперечать чинному законодавству. А державні органи, в свою чергу, сприяють розвитку взаємодії правоохоронних органів із населенням в питаннях запобігання правопорушенням. Значні напрацювання у цьому напрямку мають Великобританія та США.

Наприклад охорона правопорядку з акцентом на попередження злочинів – основна мета будь-якого поліцейського департаменту в США. Загальновизнано, що без сприяння самого населення боротьба зі злочинністю не може мати успіху. Партнерські відносини поліції із суспільством посилюють довіру до неї громадян, підвищують ступінь їх задоволеності роботою поліції, спонукають надавати їй всебічне сприяння.

Ініціативи щодо попередження злочинності за участю населення заслуговують серйозної уваги. Їх число весь час зростає. Наприклад, в Англії – це програма «Спостереження за будинком сусіда», в якій беруть участь понад одного мільйона жителів Лондона, в США – це система «сусідського нагляду» (м. Фенікс, штат Арізона), сутністю яких є постійне спостереження жителів, які живуть поруч, за всіма злочинними проявами в їх районі. Крім того, в США здійснюється також програма Block Watch (спостереження з метою попередження небезпечних ситуацій та злочинності), коли громадяни повідомляють про все, що може асоціюватися з злочинністю [1].

Взаємодія поліції з населенням здійснюється також у вигляді залучення громадян до навчання в Народних поліцейських академіях. Їх мета – забезпечити свідомих громадян розумінням характеру і завдань поліцейської діяльності. Особи, які закінчили Народну поліцейську академію, краще розуміють роль і специфіку роботи поліції, більше допомагають поліцейським і швидше йдуть на контакт з ними.

Принципово по-новому будуються взаємини поліції із засобами масової інформації. Насамперед, засоби масової інформації використовуються поліцією в таких цілях: залучення населення до боротьби із злочинністю та її профілактики; створення у населення позитивного «образу» поліції.

Досягнення від практичного впровадження вище перелічених програм підтверджуються статистичними даними, що свідчать про зниження рівня злочинності, про зменшення кількості проявів насильства, про поліпшення взаємовідносин між органами влади та суспільством, зменшення числа скарг на службовців поліції.

Підсумовуючи вище викладене, слід зазначити, що багато чого позитивного з зарубіжного досвіду в питаннях запобігання правопорушенням, можливо використати в

законодавстві України, в першу чергу ті аспекти які не в повній мірі не врегульовані в чинних нормативно правових документах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Заросило В.О. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади та Франції): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.ю.н.: спец. 12.00.07 / В.О. Заросило; Національна академія внутрішніх справ. – К., 2010. – 19 с.

2. Адміністративне деліктне законодавство: Зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / автор-упорядник О.А. Банчук. – К.: Книги для бізнесу, 2011. – 912 с.

3. Заросило В.О. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади та Франції) : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 «адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / Володимир Олексійович Заросило ; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2012. – 250 с.

ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Хамула Д. С., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Будь-які суспільні відносини в країні потребують детальної правової регламентації з боку законодавця. Україна, будучи аграрною країною, має достатньо розгалужене аграрне законодавство. Воно включає в себе сукупність взаємопов'язаних і спеціалізованих елементів різних галузей законодавства України, а саме: адміністративного, цивільного, земельного, трудового, фінансового тощо. Саме тісний взаємозв'язок цих елементів, їх аграрно-екологічна спеціалізація надає цій галузі відносно самостійного юридичного значення. У сучасних умовах становлення правової системи України, її реформування тісно пов'язане з вирішенням таких основних завдань, як систематизації існуючого аграрного законодавства з метою забезпечення його стабільності та усунення правових колізій.

На нашу думку аграрне законодавство є недосконалим, оскільки зумовлюється його значно широкою та об'ємною структурою, яка включає в себе як закони, так і цілу низку підзаконних актів (укази і розпорядження Президента України, постанови Верховної ради України, розпорядження Кабінету міністрів України, акти Міністерства аграрної політики та продовольства України, акти агенцій, інспекцій, служб, локальні акти і т.д.).

Хоча на сьогодні в Україні прийнято достатню кількість нормативно-правових актів з регулювання аграрних правовідносин, проте у сфері розвитку аграрного законодавства існує низка проблем. Сучасне аграрне законодавство характеризується надмірною кількістю нормативно-правових актів, «розкиданістю» аграрно-правових норм по законодавчих і підзаконних актах, що належать до інших галузей права, йому притаманна велика питома вага відомчих нормативно-правових актів, що часто суперечать аграрним законам або дають можливість їх двоякого тлумачення, що, в свою чергу, негативно впливає на правозастосовчу практику тощо [1].

Науковці по-різному підходять до вирішення окреслених проблем. Так, в аграрно-правовій науці обґрунтовується точка зору щодо необхідності прийняття Аграрного

кодексу України. Ідея необхідності розробки та прийняття Аграрного кодексу України дістала широкої підтримки й серед різних вчених. Натомість, Н. І. Титова висунула ідею кодифікації аграрного законодавства шляхом прийняття Основ аграрного законодавства України [2; 3, с. 63-64]. Ідею щодо необхідності прийняття Основ аграрного законодавства України підтримує також Н. О. Багай. На її думку, форма кодифікованого акта відображатиме принципові риси аграрного законодавства України, зокрема його комплексний, інтегрований та спеціалізований характер [1].

На нашу думку, аграрне законодавство потребує систематизації, а не кодифікації. По-перше, кодифікований акт буде занадто величезним та громіздким за своїм обсягом. А, по-друге, специфікою аграрного законодавства є те, що воно врегульовується величезною кількістю локальних актів, які є невід'ємною складовою правової системи, елемент демократизації суспільства, органічно їй притаманний, який виконує цілеспрямовану діяльність з правового опосередкування суспільних відносин на підставі закону, має похідний характер щодо загальнодержавного правового регулювання, представляє недержавну сферу правового регулювання [4].

Підсумовуючи, можна зазначити, що реалізація потенціалу України, як аграрної держави, значною мірою залежить від удосконалення аграрного законодавства. Яке в першу чергу повинне відбуватися шляхом систематизації аграрного законодавства України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Баранкевич А. Я. Проблеми розвитку аграрного законодавства України.
2. Титова Н. І. Аграрне законодавство України / Титова Н. І. // Право України. 1995. № 1. 6-9 с.
3. Титова Н. І. Проблеми гарантування прав селянства України / Титова Н. І. // Проблеми прав людини і громадянина: проблеми реалізації. К.: Ін Юре, 1998. 63-64 с.
4. Білека А. А. Локальні нормативно-правові акти сільськогосподарських кооперативів : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / А. А. Білека. – Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2011

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ

Худолей О. С.

Черкаський державний технологічний університет

Наявність професійної і незалежної судової системи є однією з основних запорук існування правової держави. При чому, така система покликана виконувати одразу два важливих завдання: з однієї сторони гарантувати належне застосування законів та слугувати запобіжником від сваволі органів влади, а з іншого – забезпечувати невідворотність покарання для правопорушників. Нові умови життя, реформування правової системи України обумовлюють переосмислення ролі суду в процесі зміцнення національної державності, в охороні і стримування посягань не тільки на свободу, особисту недоторканість, права та законні інтереси людини і громадянина, а також безпосередньо під час взаємодії вищих органів держави. Необхідність теоретичного осмислення нового етапу реформування судової гілки влади в Україні тобто забезпечити надійний, простий і доступний захист конституційних прав і свобод громадян, а також правовий захист підприємств, установ і організацій від будь-яких неправомірних посягань від кого б вони не виходили обумовлює потребу наукового дослідження судових систем країн Європи взагалі та Польщі зокрема у порівнянні з вітчизняною судовою системою.

Актуальність теми комплексного дослідження судових систем України та Польщі на тлі європейських стандартів є беззаперечною. У сучасних умовах вітчизняних політико-правових перетворень проблематика реформування системи судоустрою як напрямку розвитку судової влади в Україні важливий крок на шляху державного будівництва. Перейняття європейського досвіду, необхідність системних перетворень українського правосуддя сьогодні є однією з найважливіших потреб держави та суспільства.

Питання діяльності судової гілки влади в Україні, законодавче закріплення судової системи України, її структура, повноваження та реформування стали об'єктом дослідження таких вчених: О. С. Безнасюк, В. Ф. Бойко, В. В. Городовенко, В. М. Коваль, М. І. Козюбра, І. Б. Коліушко, Н. О. Колоколов, В. В. Костицький, В. В. Кривенко, Р. А. Крусян, Р. О. Куйбіда, В. М. Лебедєв, В. В. М. Оніщук, В. В. Онопенко, А. Й. Осетинський, С. В. Прилуцький, Д. М. Притика, М. В. Руденко, В. С. Стефанюк та ін.

Питанням організації та діяльності правосуддя в Польщі, зокрема організації судів та судочинства, структури судової системи приділили свою увагу вчені І. Лукачівська, Ю. Бардах, І. В. Назаров, М. Пієтрчак, Б. Тищик та ін. [1].

Системи правосуддя України та Польщі мають вагомі відмінності, які стосуються структури судової системи, організації та функціонування Верховного Суду, суддівського самоврядування та ін..

Наприклад, в Польщі відсутній реєстр судових рішень. За словами судді ІІІ кримінального відділу Округового суду Старого міста Познань Яреми Савинського, реєстр в деякому роді існує, але стосується діяльності тільки апеляційних судів. Так, рішення апеляційних судів публікуються на офіційних сайтах відповідних судових органів. Сьогодні в Польщі широко обговорюється ініціатива Міністерства юстиції щодо впровадження такого реєстру на сайтах і окружних, і районних судів (правда, без публікації вироків у кримінальних справах)[2].

Різниця між судовими системами України та Польщі триває і в самих судових кабінетах. Атмосфера повної відкритості для представників ЗМІ, високий рівень відповідальності суддів і судів, а також суворий громадський контроль за доходами.

Так, в цій країні суддя володіє матеріальним імунітетом, який має на увазі неможливість його притягнення до кримінальної відповідальності і позбавлення волі без санкції дисциплінарного суду. Якщо суддя підозрюється у злочині, прокуратура звертається в дисциплінарний суд з проханням відхилити матеріальний імунітет [3, С. 229].

При цьому польська система відповідальності має одну дуже цікаву особливість - відповідальність судді спочатку настає не з моменту вступу в силу відповідного законного рішення, а фактично з моменту надходження скарги на нього. Так, внаслідок надходження на суддю скарги він відсторонюється від виконання своїх посадових функцій на весь період проведення внутрішнього службового розслідування. На цей період судді зменшується зарплата. Відшкодовується така «упущена вигода» тільки в тому випадку, якщо передбачувані звинувачення не отримують свого підтвердження. Крім того, одним з найбільш суворих дисциплінарних покарань для суддів місцевих судів є переведення на роботу в інші регіони держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Прилуцький, С. В. Судова система Республіки Польща // Бюл. М-ва юстиції України. 2014. № 6. С. 53–64.
2. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб.: у 3 кн. – К.: Юрінком Інтер, 2015. Кн. 1. 320 с.
3. Малиновський В. Реформування територіальної організації влади Польщі: уроки для України// Вісник Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. 2017. № 3. С. 224-232.

ОБ'ЄДНАНІ ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ: ПІДХОДИ ДО ФОРМУЛЮВАННЯ ДЕФІНІЦІЙ

Чубіна А. С.

Національна академія державного управління при Президентові України

Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади на засадах децентралізації, концептуальні засади якої були схвалені у 2014 році, а практична реалізація розпочалась у 2015 році, виявилась серед найрезультативніших і найпомітніших із проголошених стратегічних реформ. Реформа децентралізації спрямована на створення сучасної системи місцевого самоврядування в Україні на основі європейських цінностей розвитку місцевої демократії, наділення територіальних громад повноваженнями та ресурсами, що забезпечать місцевий економічний розвиток, надання населенню високоякісних та доступних публічних послуг. Роль об'єднаних територіальних громад у забезпеченні інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території має стати ключовою. Слід зазначити, що на сьогодні як на теоретичному, так і на законодавчому рівні саме поняття «об'єднана територіальна громада» відсутнє, що вказує на необхідність його дослідження.

Якщо розкласти поняття «об'єднана територіальна громада» на складові, то можна отримати дві – «об'єднана» та «територіальна громада». У контексті цього дослідження ми не будемо акцентувати увагу на понятті «об'єднана», зосередимось на іншому – «територіальна громада», адже саме воно, на нашу думку, і є ключовим у розумінні «об'єднаної територіальної громади».

Поняття «територіальної громади» було предметом дослідження багатьох науковців. На думку О. В. Батанова, територіальна громада – це первинний суб'єкт місцевого самоврядування, що складається з фізичних осіб - жителів (громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, біженців, вимушених переселенців), що постійно мешкають, працюють на території села (або добровільного об'єднання в спільну громаду кількох сіл), селища або міста, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення, мають спільну комунальну власність, володіють на певній території нерухомим майном, сплачують комунальні податки та пов'язані індивідуальними територіальними зв'язками системного характеру [1, с. 52].

М. П. Орзіх розглядав територіальну громаду як первинний суб'єкт місцевого самоврядування, - «єдиний на території соціальний субстрат, який має власні інтереси» [3], до складу якого входять «громадяни України, іноземці, особи без громадянства, що постійно мешкають або працюють на даній території, або володіють на території нерухомим майном, або сплачують місцеві податки та збори».

Низка чинних нормативно-правових актів також містить визначення поняття «територіальної громади». Зокрема, у ст. 140 Конституції України йдеться про те, що місцеве самоврядування є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України та безпосередньо і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи здійснюють місцеве самоврядування.

У ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» надається таке визначення територіальній громаді - це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними

одинацями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр [4].

Відповідно до ст. 5 та ст. 6 вказаного Закону територіальна громада села, селища, міста визначається первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень, та входить до системи місцевого самоврядування [4].

Таким чином, аналіз доктринальних визначень та нормативного закріплення поняття «територіальної громади» дає підстави стверджувати, що вона розглядається як первинний суб'єкт місцевого самоврядування, який приймає безпосередню або опосередковану участь у вирішенні питань місцевого значення.

Вказані узагальнення не піддаються критиці, проте в них не розкривається той аспект, що територіальна громада є поліструктурним поняттям. На це звернула увагу О. В. Гейда у своїй праці «Види територіальних громад і Україні та особливості їх правового статусу: загальна характеристика». Вона влучно зауважила, що визначальною ознакою, за якою законодавець поділяє територіальні громади на види, є адміністративно-територіальний устрій нашої держави згідно з положеннями Основного Закону та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», і тому вказує на існування трьох їх видів: територіальну громаду села або добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл; територіальну громаду селища; територіальну громаду міста [3].

Доповнюючи та розвиваючи думку О. В. Гейди, враховуючи те, що Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» суб'єктами добровільного об'єднання територіальних громад визначає територіальні громади сіл, селищ, міст (ч. 1 ст. 3), крім названих, можна вказувати на існування ще двох видів територіальних громад: добровільно об'єднана в одну територіальну громаду селищна громада та добровільно об'єднана в одну територіальну громаду міська громада. При чому, згідно з ч. 2 ст. 3 вказаного Закону, об'єднана територіальна громада, адміністративним центром якої визначено місто, є міською територіальною громадою, центром якої визначено селище, - селищною, центром якої визначено село, - сільською.

Підводячи підсумок, можна сказати, що на сьогодні законодавством закріплена можливість створення добровільних об'єднань територіальних громад тільки на рівні первинних ланок адміністративно-територіального устрою країни, а саме: на рівні села, селища та міста. Обґрунтування цьому закладено в Концепції, якою передбачається створення нової територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування, і ключовим моментом в цьому є формування саме базового її рівня – рівня громад, спроможних та здатних самостійно вирішувати питання місцевого значення, що досягається шляхом їх об'єднання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Батанов О. В. Територіальна громада - первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки [Електронний ресурс] // *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2008. № 2(12). С. 51-57.
2. Гейда О. В. Види територіальних громад в Україні та особливості їх правового статусу: загальна характеристика // *Європейські перспективи*. 2012. № 3(3). С. 9–13.
3. Орзіх М. П. Концепція правового статусу самоврядних територій і органів місцевого самоврядування // *Міське та регіональне самоврядування України*. К., 1995. Вип. 1–2 (10–11). С. 67.
4. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс]: Закон України [прийнято Верхов. Радою України 21 травня 1997 року № 280/97-ВР]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page>.

ВИБОРЧА СИСТЕМА: ПОНЯТТЯ, ОСНОВНІ ТИПИ

Чубіна Т. Д.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Виборча система — це сукупність передбачених законом виборчих процедур, пов'язаних з формуванням органів влади. Сучасні демократії застосовують найрізноманітніші виборчі системи (сьогодні налічується близько 350 їх різновидів) і кожна із них має певні переваги та недоліки.

Основними типами виборчих систем є: система абсолютної більшості або мажоритарна; система пропорційного представництва (пропорційна); змішана (мажоритарно-пропорційна) система.

Мажоритарна виборча система (від фр. *majorite* – більшість) передбачає, що перемагає той кандидат котрий набрав встановлену законом більшість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. Залежно від того, яким чином встановлюється ця більшість, розрізняють мажоритарну систему абсолютної і відносної більшості (плуральну). При застосуванні мажоритарної виборчої системи абсолютної більшості обраним вважається той кандидат, який отримав понад 50 відсотків голосів виборців, а при застосуванні мажоритарної системи відносної більшості – той, хто випередив за кількістю голосів усіх своїх суперників. Мажоритарна виборча система абсолютної більшості застосовується у Франції, Еквадорі, а мажоритарна виборча система відносної більшості - у Канаді, Великобританії. Загалом ця найдавніша виборча система застосовується у 76 країнах світу.

Пропорційна виборча система передбачає проведення виборів за партійними списками і розподіл мандатів між партіями та виборчими блоками партій пропорційно до кількості голосів, набраних ними. На відміну від мажоритарної виборчої системи, при застосуванні пропорційної системи виборець насамперед голосує не за конкретну особу, а за певну партію чи блок партій, яка виставляє свій список кандидатів.

Історично пропорційна виборча система з'явилася пізніше від мажоритарної, на початку ХХ ст., і сьогодні застосовується у 49 країнах світу. Вона впроваджувалася під гаслами справедливості, політичної рівності та поваги прав меншості, і часто пов'язується з ідеєю адекватного представництва всіх провідних політичних сил.

Вважається, що ця виборча система є більш справедливою за інші, бо дозволи врахувати інтереси різноманітних суспільних груп, національних меншин, сприяє представництву різних політичних сил у парламенті. У той же час надмірна розпорошеність мандатів між різними, інколи дрібними партіями призводила до неможливості сформувати більшість у парламенті і утворити уряд, а тому у більшості країн, що застосовують пропорційну систему, введений своєрідний бар'єр, тобто мінімальний відсоток голосів виборців, який має отримати список партії, щоб кандидати від неї могли отримати депутатські мандати. Розміри прохідного відсотка різні: 1% у Ізраїлі, 5% у ФРН, Швеції, 10% у Туреччині.

Проте, абсолютний пропорціоналізм може існувати лише як теоретичний ідеал, концептуально пов'язаний з ідеальною демократією. Ця система сприяє зростанню політичного представництва, зростанню політичної активності та політичній соціалізації, знижуючи тим самим відчуженість громадян від участі у політичному процесі.

Існує кілька різновидів пропорційної виборчої системи: партія попередньо не формує список своїх кандидатів, а здобувши на виборах певне число мандатів, самостійно

визначає депутатів; партія пропонує повні списки своїх кандидатів з визначеним місцем кожного з них; пропорційна система з преференціями (перевагами), яка дозволяє виборцям, які голосують за певний партійний список, позначати відповідними номерами тих кандидатів, яким вони віддають перевагу.

Тобто, залежно від можливості виборця вплинути на розташування кандидатів у списку, розрізняють такі різновиди пропорційної виборчої системи, як «жорстка», «напівжорстка», «м'яка».

Противники пропорційної виборчої системи наголошують на тому, що замість вироблення ефективної парламентської більшості та сприяння створенню працездатного уряду, вона призводить до фіксації надмірної чисельності партій, появи слабких і мінливих урядових коаліцій.

Змішана виборча система є комбінацією мажоритарної і пропорційної виборчих систем. Найголовнішим і найпростішим варіантом такої системи є «лінійне змішування», за якого частина депутатів обирається за мажоритарною системою, а інша частина – за пропорцією. Класичним прикладом застосування змішаної виборчої системи є ФРН, у якій 50 відсотків депутатів Бундестагу обирається за земельними партійними списками, а інші 50 відсотків – на основі мажоритарної системи відносної більшості. Німецький досвід запозичили більшість посткомуністичних країн, зокрема, Росія, Литва та ін. Змішана виборча система у нових державах пострадянського простору надійніше та об'єктивніше дозволяє віддзеркалювати політичну структуру суспільства, веде до появи впливових політичних структур замість «кишенькових» партій, які не мають популярності серед населення.

Вважається, що змішана система дещо привабливіша для простого виборця. Наявність загальнонаціональних списків виборчих блоків посилює суспільний інтерес та привертає увагу до перипетій політичної боротьби. Мотивація пересічного виборця зростає, адже окрім впливу на вибори у своєму одномандатному окрузі, він має можливість долучатися до загальноукраїнського політикуму. Крім того, у варіанті змішаної системи зменшується роль суб'єктивних факторів (зокрема, владного впливу) на рішення виборців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бебик В. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. К., 2000.
2. Політологія: навч. посіб. / [М. П. Гетьманчук та ін.]; за заг. ред. д-ра іст. наук, проф. М. П. Гетьманчука. К. : Знання, 2011.
3. Політологія: підручник / В. Г. Антоненко [та ін.]; за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. К. : Академія, 2010.
4. Політологія у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / За заг. ред. К. М. Левківського. К., 2003.
5. Поліщук О. С. Політологія: навч. посіб. / О. С. Поліщук, О. А. Кенц. Хмельницький: ХмЦНЦ, 2011.
6. Скрипникова Л. В., Тутік Л. С., Гринчак М. О. Політологія: навч. посіб. / Л. В. Скрипникова, Л. С. Тутік, М. О. Гринчак. – К., 2014.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Шведенко І. О., Білека А. А.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Бюджетна підтримка аграрного сектору формується на основі Закону «Про державну підтримку сільського господарства України» [1] та інших державних актів. Аналіз її трансформації передбачає дослідження основних змін аграрної політики та міру їх ефективності.

Структурні трансформації як рівень галузі – це зміни в її основних показниках, що ведуть на вищий щабель розвитку, суспільної корисності чи приросту благ та полягають в радикальній зміні пропорцій відтворення за складовими продуктивних, енергетичних та фінансових потоків. Механізм структурних трансформацій полягає у «зваженому поєднанні прямого державного регулювання за допомогою міжгалузевого та внутрішньогалузевого розподілу ресурсів усіма методами (бюджетними, податковими, кредитними), розробки регіональних програм розвитку на базі місцевого ресурсного потенціалу та управління процесом» [2].

Теза про необхідність державної підтримки малих суб'єктів господарювання в сільському господарстві не нова та була зафіксована в таких програмних документах як, наприклад, Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 17.10.2013, а також Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.12.2015. У законах України «Про фермерське господарство» [3] та «Про сільськогосподарську кооперацію» [4] окремі розділи присвячені питанням надання підтримки даним суб'єктам аграрного права.

Потреба в належному нормативно-правовому забезпеченні активної підтримки розвитку фермерства і сільськогосподарської кооперації не викликає сумнівів, напевно, у жодного сучасного юриста – фахівця з аграрного права.

Особливо це питання загострюється з огляду на активне зростання агрохолдингів як головних антиподів фермерства. Саме тому така значна подія у правовому житті країни, як винесення підтримки дрібних фермерських господарств і кооперативів у рамки окремої концепції, стає об'єктом особливої уваги та потребує додаткового наукового вивчення. Особливо це питання загострюється з огляду на активне зростання агрохолдингів як головних антиподів фермерства. Саме тому така значна подія у правовому житті країни, як винесення підтримки дрібних фермерських господарств і кооперативів у рамки окремої концепції, стає об'єктом особливої уваги та потребує додаткового наукового вивчення. Всебічний аналіз документа варто провести за формальними та змістовими ознаками [5].

Отже, характеризуючи Концепцію розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки з формальних позицій, слід вказати на такі її особливості: помірний обсяг, що оцінюється нами як позитивна ознака, адже лаконічність є однією з вимог до якісних програмних документів; насичення інформаційно-статистичними даними. При цьому частина з них потрапила ніби «випадково», тому що жодним чином не ілюструє основні тези Концепції та дисонує з її

змістом. Наприклад, це інформація щодо виробництва сільськогосподарської продукції особистими селянськими господарствами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р., № 1877-IV3 // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1877-15>.
2. Ильин, Н. Л. Национальная экономика Беларуси / Н. Л. Ильин, О. Э. Шаркова. Минск. : Тетралит, 2013. 223 с.
3. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 р., № 973-IV // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15/print>.
4. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 року № 469/97-ВР // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80/print>.
5. Журнал «Київський вісник» «Теоретико-правовий аналіз концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/11/18.pdf>.

PROSPECTS OF FUNCTIONING OF LOCAL PUBLIC AUTHORITIES IN UKRAINE UNDER DECENTRALIZATION

Chuban' V. S., Krichker O. Yu.

*Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes
of the National University of Civil Defence of Ukraine*

Decentralization as an object of administrative control is a certain model of conditions aimed at democratization of management in a society and delegation of managerial functions to the local level; aimed at broadening the powers of local bodies of self-government and local authorities; points to the activities carried out by the state represented by the authorized bodies on the basis of legal regulations to broaden the powers of the local bodies of self-government in providing population with public goods within the local unit; provides for the redistribution of powers for the effective use in the sphere of issues at the level of the administrative-territorial entities; carries out legal control of the administrative relations between the bodies of local self-government and bodies of executive power in the sphere of administrative support; characterizes management systems with regard to the relationship between the subject and the management entity and provides for the distribution of powers between them within territorial units [1].

Administrative control of decentralization is carried out by the state through a special mechanism for streamlining public relations, their legal consolidation, protection, implementation and development.

In Ukraine, a mixed model of public authority has emerged and has been operating with the tasks controversially solved and the functions of public authority realized during the transition period of democratic nation-building. Nowadays, there exists a model of local public authority with the local bodies of self-government operating at the basic level (territorial communities), and the activities of the relevant local state administrations and councils of the relevant level as bodies of local self-government are combined at the regional level.

The Constitution of Ukraine, having codified local self-government as one of the elements of the constitutional order, guarantees the organizational, legal and financial

independence of local self-government, hence, it cannot be considered as a structural and functional element of the system of state power. The very recognition of local self-government as one of the foundations of the constitutional order presupposes the establishment of a decentralized system of public power, other, than under the centralization and concentration of power, foundations of interaction between state power and the power of territorial communities.

The development of the system of local self-government in Ukraine in the context of integration into the European Union requires improvement of the legal control of the legal status of local bodies of self-government and improvement of the organizational basis for the exercise of powers. Therefore, there arose a pressing need in the solution of the problem of regulatory, organizational, legal, territorial and material and financial foundations of local self-government in Ukraine [2].

In order to improve the constitutional model of redistribution of powers between levels of public authority in Ukraine, the following issues need to be addressed:

a) to recognize the principle of subsidiarity as the basis for the vertical separation of powers and for the civil society institutions, that envisage their free initiative, self-organization and self-control;

b) to specify financial, budgetary, tax, resource instruments of economic self-sufficiency of local self-government;

c) to transform local state administrations into an institute of government based on the model of the French Prefect to provide administrative control over the activities of local authorities;

d) to overcontrol economic activity and public interest organizations. These principles of power arrangement determine their decentralization.

As a result of decentralization, the vertical power structure is undergoing significant changes, primarily due to the liquidation of regional and district state administrations. The oblast and district councils are receiving their own executive bodies and will no longer need the assistance of the state in the implementation of their decisions. The local state administrations will be replaced by prefects, but with a completely different status: their functions will shift from execution and management to coordination and oversight. As for the local units of central executive bodies, they are retained, though their powers are subject to change under the principle of subsidiarity: part of their powers will be delegated to the executive power of local bodies of self-government.

Merging of territorial communities will pool human resources, natural resources, and save management money. Each community will create direct connection to the state budget, which will allow it to receive transfers bypassing additional decisions of the regional or district council.

It is advisable for the complete reform of the decentralization of power to make appropriate amendments to the Constitution of Ukraine, without which it is impossible to create a full-fledged self-government at the level of districts and regions, as well as to adopt the Law of Ukraine On Local Public Authorities and to amend existing laws and subsidiary laws governing the arrangement and activities of local state administrations and local bodies of self-government.

REFERENCES

1. Zahurs'ka-Antoniuk, V. F. (2019). Modern Tendencies of State Power Decentralization and Their Implementation in Ukraine. Government control: improvement and development. Issue 2. Access mode: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/26.pdf
2. Chuban', V. S., Pasynchuk K. M. (2019). Theory and Practice of Financial Security of Ukraine. National legal systems under globalization process. Kyiv, March 21, 2019. P. 152-157.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

Бабійчук О. О.....	3
Безруков Г. К.....	4
Бєлова О. А.....	5
Білека А. А.....	7,16,25,26,32,36,41,44,56,66,68, 71,72,75,81,99,106
Бондар М. В.....	9
Буджерак М. Р.	10
Вдовиченко О. М.....	12
Головач О. А.....	14
Грабіжна К. А.....	16
Гулевата А. В.....	17
Данилюк С. А.....	19
Дегтяр Р. О.....	21
Дулгєрова О. М.	23
Завгородній В. М.....	25
Загороднюк А. Ю.....	26
Кам'янецький В. В.	28
Карагіоз Р. С.....	29
Кононенко К. В.	32,33
Корнієнко М. В.....	3
Косяк Я. О.	36
Кришталь Т. М.....	83
Крічкер О. Ю.	107
Кузнецова Л. В.	4,37,87
Курта В. В.....	39
Лазуренко Ю. М.....	40
Ліщук Р. Л.	41
Луков С. О.	43
Малихін В. В.....	44
Миколенко В. А.	46
Молочко В. В.	48
Мороз С. В.	50
Обзор А.....	51
Обрусна С. Ю.....	14,54
Олійниченко О. Р.	56
Опанасенко В. Р.....	57
Орлова О. О.....	79
Панімаш Ю. В.....	48
Пасинчук К. М.....	5,9,19,39,60,63,78
Пачєсюк Є. Р.....	63
Пєндюра М. М.....	57,64
Петлюк Р. Ю.	66
Плічко С. О.....	68
Поліщук О. М.	69
Рижєнко А. І.	71
Романюк О. І.	72

<i>Рябоконт В. В.</i>	74
<i>Секрет В. О.</i>	75
<i>Скиць С. М.</i>	77
<i>Слива Є. О.</i>	78
<i>Сойка Ю. Ю.</i>	79
<i>Сопільняк А. С.</i>	81,83
<i>Стадник І. Ю.</i>	85
<i>Табашинюк Д. В.</i>	87
<i>Тарасов С. С.</i>	43,91
<i>Тептук Є. П.</i>	88
<i>Тептук Л. М.</i>	69,90
<i>Ткач І. В.</i>	91
<i>Томенко М. В.</i>	93
<i>Топузов Д. І.</i>	95
<i>Усов Д. В.</i>	17
<i>Уткіна М. С.</i>	21
<i>Філіпенко Т. В.</i>	95
<i>Франковський А. Л.</i>	97
<i>Хамула Д. С.</i>	99
<i>Худолей О. С.</i>	100
<i>Черненко О. М.</i>	50
<i>Чубань В. С.</i>	33,107
<i>Чубіна А. С.</i>	102
<i>Чубіна Т. Д.</i>	104
<i>Шведенко І. О.</i>	106
<i>Швець Я. М.</i>	39

ЗМІСТ

<i>Бабійчук О. О., Корнієнко М. В.</i> ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС АДМІНІСТРАТИВНОГО АРЕШТУ ЧИ ЗАТРИМАННЯ.....	3
<i>Безруков Г. К., Кузнецова Л. В.</i> ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ	4
<i>Бєлова О. А., Пасинчук К. М.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	5
<i>Білека А. А.</i> ОРГУСЬКА КОНВЕНЦІЯ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ОХОРОНІ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРАВ ЛЮДИНИ	7
<i>Бондар М. В., Пасинчук К. М.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ	9
<i>Буджерак М. Р.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ.....	10
<i>Вдовиченко О. М.</i> ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ПИТАННЯХ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	12
<i>Головач О. А., Обрусна С. Ю.</i> ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ В КОНЦЕПЦІЇ СЕРВІСНОЇ ДЕРЖАВИ	14
<i>Грабіжна К. А., Білека А. А.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО РЕГУЛЯТИВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ МІНІСТЕРСТВА АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ.....	16
<i>Гулевата А. В., Усов Д. В.</i> ПРОБЛЕМА ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК МОРАЛЬНОЇ ЧЕСНОТИ, ЩО ПЕРЕТВОРЮЄ ЛЮДИНУ В СУБ'ЄКТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	17
<i>Данилюк С. А., Пасинчук К. М.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В УКРАЇНІ	19
<i>Дегтяр Р. О., Уткіна М. С.</i> РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ МОДЕЛІ ІНСТИТУТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ	21
<i>Дулгерова О. М.</i> ГЕНЕЗИС ПРАВ ЛЮДИНИ В НАЙДАВНІШІ ЧАСИ ЛЮДСЬКОЇ ІСТОРІЇ	23
<i>Завгородній В. М., Білека А. А.</i> ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ СИСТЕМИ ДСНС УКРАЇНИ	25
<i>Загороднюк А. Ю., Білека А. А.</i> ПРО ОСОБЛИВОСТІ НАБУТТЯ В ОРЕНДУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ	26
<i>Кам'янецький В. В.</i> ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ УКРАЇНИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАХИСТОМ ПРАВА ВЛАСНОСТІ	28

<i>Карагіоз Р. С.</i> НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ЯК УМОВА ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН У СУСПІЛЬСТВІ	29
<i>Кононенко К. В., Білека А. А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ	32
<i>Кононенко К. В., Чубань В. С.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ	33
<i>Косяк Я. О., Білека А. А.</i> ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	36
<i>Кузнецова Л. В.</i> ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В СУСПІЛЬСТВІ	37
<i>Курта В. В., Швець Я. М., Пасинчук К. М.</i> ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	39
<i>Лазуренко Ю. М.</i> ПРОБЛЕМИ УЗГОДЖЕННЯ ПОТРЕБ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ І БУДІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	40
<i>Ліщук Р. Л., Білека А. А.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ ЧЛЕНІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИЧИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ	41
<i>Луков С. О., Тарасов С. С.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПОЖЕЖНОЮ БЕЗПЕКОЮ В УКРАЇНІ	43
<i>Малихін В. В., Білека А. А.</i> ПРО ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї.....	44
<i>Миколенко В. А.</i> МІСЦЕ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СУСПІЛЬСТВА.....	46
<i>Молочко В. В., Панімаш Ю. В.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ.....	48
<i>Мороз С. В., Черненко О. М.</i> СИСТЕМА НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ДЕРЖАВОТВОРЕННІ.....	50
<i>Обзор А.</i> КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ	51
<i>Обрусна С. Ю.</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ	54
<i>Олійниченко О. Р., Білека А. А.</i> ДО ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ НЕУСТОЙКИ В УКРАЇНІ.....	56

<i>Опанасенко В. Р., Пендюра М. М.</i> ПРАВОВА ДЕРЖАВА І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ	57
<i>Пасинчук К. М.</i> СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДСНС УКРАЇНИ.....	60
<i>Пачесюк Є. Р., Пасинчук К. М.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ	63
<i>Пендюра М. М.</i> ПРО ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ.....	64
<i>Петлюк Р. Ю., Білека А. А.</i> ДО ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ВНАСЛІДОК ВЧИНЕННЯ НІКЧЕМНИХ ПРАВОЧИНІВ	66
<i>Плічко С. О., Білека А. А.</i> ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ	68
<i>Поліщук О. М., Тептюк Л. М.</i> ВИЩИЙ АНТИКОРУПЦІЙНИЙ СУД В СИСТЕМІ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ	69
<i>Риженко А. І., Білека А. А.</i> МІСЦЕ ТА ФУНКЦІЇ АСОЦІАЦІЇ ФЕРМЕРІВ ТА ПРИВАТНИХ ЗЕМЛЕВЛАСНИКІВ УКРАЇНИ В СТВОРЕННІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	71
<i>Романюк О. І., Білека А. А.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДРОЗДІЛІВ ДСНС УКРАЇНИ.....	72
<i>Рябоконь В. В.</i> ЯВИЩЕ ПЛАГІАТУ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ.....	74
<i>Секрет В. О., Білека А. А.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО-НЕБЕЗПЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	75
<i>Скиць С. М.</i> ПРАВОВІ АСПЕКТИ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ	77
<i>Слива Є. О., Пасинчук К. М.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	78
<i>Сойка Ю. Ю., Орлова О. О.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ.....	79
<i>Сопільняк А. С., Білека А. А.</i> ПРО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ НЕДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	81
<i>Сопільняк А. С., Кришталь Т. М.</i> ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСАД СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ	83
<i>Стадник І. Ю.</i> НЕДОЛІКИ ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ	85

<i>Табашинюк Д. В., Кузнецова Л. В.</i> МІСЦЕ СУДІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА.....	87
<i>Тептюк Є. П.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЛЮДИНИ НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	88
<i>Тептюк Л. М.</i> РОЛЬ І МІСЦЕ ПАРЛАМЕНТУ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	90
<i>Ткач І. В., Тарасов С. С.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ.....	91
<i>Томенко М. В.</i> КОНСТИТУЦІЯ ЯК НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ	93
<i>Топузов Д. І., Філіпенко Т. В.</i> ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ.....	95
<i>Франковський А. Л.</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОПЕРЕДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	97
<i>Хамула Д. С., Білека А. А.</i> ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	99
<i>Худолей О. С.</i> ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ	100
<i>Чубіна А. С.</i> ОБ'ЄДНАНІ ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ: ПІДХОДИ ДО ФОРМУЛЮВАННЯ ДЕФІНІЦІЙ.....	102
<i>Чубіна Т. Д.</i> ВИБОРЧА СИСТЕМА: ПОНЯТТЯ, ОСНОВНІ ТИПИ.....	104
<i>Шведенко І. О., Білека А. А.</i> ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	106
<i>Chuban' V. S., Krichker O.Yu.</i> PROSPECTS OF FUNCTIONING OF LOCAL PUBLIC AUTHORITIES IN UKRAINE UNDER DECENTRALIZATION.....	107
АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК	109

Наукове видання

*Матеріали круглого столу, присвяченого Дню прав людини
та Міжнародному дню боротьби з корупцією*

Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні

13 грудня 2019 року

*Редколегія може не поділяти поглядів авторів.
За зміст вміщених у збірнику матеріалів
персональну відповідальність несуть автори.*

Підп. до друку 11.12.19.
Формат 60 × 84 1/16.
Обл.-вид. арк. 8,8. Ум. друк. арк. 7,25.
Замовлення № 65.

Друк: Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
НУЦЗ України.
м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8.
Тел. 0472/55-09-39. E-mail: fire@fire.ck.ua.

Для нотаток

Для нотаток

